సాహిత్య

ప్రస్థానం

సెప్టెంబర్ 2009

వెల రూ. 10

దేశమును ప్రేమించుమన్నా!
మంచి అన్నది పెంచుమన్నా!
వొట్టి మాటలు కట్టిపెట్టోయ్,
గట్టి మేల్ తలపెట్టవోయ్!

2

పాడిపంటలు పొంగిపొర్లే
దారిలో నువు పాటుపడవోయ్,
తిండి కలిగితె, కండ కలదోయ్
కండ కలవాడేను మనిషోయ్!

3

ఈసురోమని మనుషులుంటే
దేశమేగతి బాగుపడునోయ్.
జల్దుకొని కళలెల్ల నేర్చుకు
దేశి సరుకులు నింపవోయ్.

సాహితీ స్రవంతి

ప్రజానాట్యమండలి ఆధ్వర్యంలో

తిరుపతి పట్టణంలో నిర్వహించిన **ఆలాపన** దృశ్యాలు

సాహిత్య
ప్రస్థానం
సంపుటి : 8 సెప్టెంబర్ 2009 సంచిక : 46

దేశమంటే మనుషులోయ్!

మహాకవి శ్రీశ్రీ శతజయంతి కార్యక్రమాలు రాష్ట్రమంతటా విస్తృతంగా జరుగుతున్నాయి. సాహిత్య సంస్థలే గాక ప్రజా సంఘాలూ వామపక్షాలూ కూడా ఉత్సాహంగా పాల్గొంటున్నాయి. ఆధునిక తెలుగు కవి ఒకరికి సంబంధించిన ఉత్సవాలు ఇంత పెద్ద ఎత్తున ప్రజల భాగస్వామ్యంతో జరగడం బహుశా ఇదే ప్రథమం కావచ్చు. శ్రీశ్రీ ప్రజా కవిత్వ వైతాళికుడు కావడమే ఇందుకు ఏకైక కారణమని వేరే చెప్పనవసరం లేదు. ఈ శతజయంతి ఉత్సవాలను సముచితంగా ప్రారంభించినందుకు విస్తృత నిర్వహణలో ప్రధాన పాత్ర వహిస్తున్నందుకు సాహితీ ప్రవంతి గర్విస్తున్నది.

'గురజాడ రోడ్డు వేశాడు, నేను వెడల్పు చేశాను' అని వినమ్రంగా చెప్పుకున్నాడాయన. దైవభక్తికి రాజభక్తికి పరిమితమైన కవిత్వంలో ప్రజాకవి గురజాడ దేశభక్తి భావనను ప్రవేశపెట్టి కూడా ఇప్పటికి నూరేళ్లు అవుతున్నది. ఇది దేశభక్తి శతజయంతి సంవత్సరం కూడా. శ్రీశ్రీ పుట్టుక, దేశభక్తి రచన ఒకే ఏడాది జరగడం యాదృచ్ఛికమేమీ కాదు. ఒక చారిత్రిక సంధ్యకు అది సంకేతం.

దేశమంటే మనుషులోయ్ అన్న గురజాడ మాట వాస్తవంలో ప్రజాస్వామిక భావనకు ప్రాణ ప్రతిష్ఠ. తిండి కలిగితే కండ గలదోయ్ కండగలవాడేను మనిషోయ్ అన్న ఆయన నిర్వచనం కూడా నేటికీ శిరోధార్యమైంది. కరువుతో ధరలతో అల్లాడుతున్న ప్రజలు సన్నబియ్యం తినాలా దుడ్డు బియ్యం తినాలా అని మీమాంస చేస్తున్న ప్రభుత్వాధినేతలు గురజాడ వంటి వారి మాటల స్ఫూర్తిని గుర్తు చేసుకుంటే బావుంటుంది. భారతీయులు ఎక్కువగా తింటున్నారు గనక తిండి కొరత వస్తున్నదన్న అమెరికాధీశుల మాటలకూ అదే సమాధానం. అందుకే నూరేళ్ల దేశభక్తి గీతం మనకు నిరంతర మార్గదర్శకం.

కవర్ డిజైన్ : శ్రీరాం కారంకి

బొమ్మలు : శివాజి, శ్రీరాం కారంకి

ఈ సంచికలో...

కోత (కథ)	2
కవిత	5
తెలుగు పత్రికలలో దళిత వికాసం	6
భూతాల స్వర్గం (గల్పిక)	10
కవిత	11
తిరుపతి, నవశ్రుతి	12
తెలుగు సాహిత్య సమాజాలు	14
బోధ (కథ)	18
కవిత	21
నూరేళ్ళ దేశభక్తి	22
ఒకే వస్తువు రెండు సందర్భాలు	26
కవిత	28
కన్నీటి గోవు (కథ)	29
కవిత	32
కుక్కతోక (కథ)	33
తెలుగు కవిత్వానికి దిశానిర్దేశం చేసిన శ్రీశ్రీ	36
కదిలించేదే కవిత	37
కొడవటిగంటి శతజయంతి సంబరాలు	38
అనువాద 'యతి'కి అపూర్వ సత్కారం	40
డైరీ	41
కొత్త పుస్తకాలు	47

సంపాదకవర్గం

తెలకపల్లి రవి (సంపాదకుడు)
కె.ఆనందాచారి
ఎ.సత్యభాస్కర్
వొరప్రసాద్
ఎం.నరహరి

కె. లక్ష్మయ్య, మేనేజర్

చిరునామా

సాహిత్య ప్రస్థానం
ఎం.హెచ్.భవన్, ప్లాట్ నెం. 21/1, అజామాబాద్, ఆర్‌టిసి కళ్యాణమండపం దగ్గర, హైదరాబాద్-500 020,
ఫోన్ : 27660013, 9490099059
ఫ్యాక్స్, 040-27635136,
ఇ.మెయిల్ : Prasthanam_ss@yahoo.co.in

◆ కథ

కోత

దాసరి రాజేంద్రకుమార్

"ఎదలగ పరిగెద్తున్నార్రా" అని తన ఇంటి ముందు నుంచి పరుగులు తీస్తున్న జనాలను చూసి ఆశ్చర్యంగా అడిగింది సుభద్రమ్మ. వరిచేను కోసిన మిషను వచ్చిందట చూడటానికి వెళ్తున్నామని చెప్పారు.

సుభద్రమ్మ కూడా వరి చేను కోసిన యంత్రం చూడటానికి వారి వెనకనే పరిగెడుతూ గోపినాయుడు పొలానికి వెళ్ళింది. వరిచేను కోసే యంత్రము చకచకా కోసుకుంటూ గడ్డి మల్లగడ్డి, దాన్యం మల్ల దాన్యం వచ్చేస్తుంటే జనమంతా వింతగా గట్టులకి నాలుగు వైపుల నుండి చూస్తున్నారు.

"టాక్టర్ నాగే ఉందర్రామిషనీ" అన్నాది సుభద్రమ్మ. "మనము ఇరవై, ముప్పై మందిము చేసిన పనిని ఒక్కడు చేసేస్తన్నాడు" అన్నాది గుర్రాపురాముడమ్మ.

"వరిసేను కోసిడిమే కాదు. ఉడుపుడిసెత్తాదట, చెరుకుసేని కోసేత్తాదట, దుక్కిదున్నెత్తాదట అన్ని పనులు ఒక్క మిషనే సెసెత్తాదట" అన్నాది శెట్టి కాంతమ్మ.

"ఓర్నాయినా ఇన్ని పనులు ఒక్క మిషనీ సెసెత్తాది" అని అన్నాది ఆశ్చర్యంగా రెడ్డొల అన్నపూర్ణమ్మ.

"ఇలాంటి మిషనీలు వత్తాయని కల్లోనిగూడ అనుకోనేదమ్మ" అన్నాది సరాబుల సరస్వతి

"ఓలమ్మ ఓర్నాయినా ఇలగనీసరికి ముగ్గురిమి కోసిన మునువు కోసికెలిపోతందంటూ" నోటిపైన చెయ్యవేసుకుని పరిగెత్తుకుంటూ వచ్చిగట్టు తన్నుకుని వరి చేనుమడిలో పడిపోయింది బలగోలు పిల్లిపోలమ్మ.

"ఓలమ్మినెగునెగె" ఎంత దొరికింది అని ఇగడమాడాడు రాగాలరాములు తాత.

"భూతమునాగుందర్రామిషనీ" అన్నాది ఎండు తాత భార్య సీతమ్మ.

"అవును భూతమే మనల్ని తినీడానికొచ్చింది మిషనీ" అని చుట్ట కాల్చుకుంటూ పోలోల బొట్టి సావిత్రమ్మ నిట్టూర్చింది.

గొప్ప మిషనీ తెచ్చినాడమ్మ గోపినాయుడు బాబు' అన్నాది కేవటిగంగమ్మ.

"తెచ్చాడు, తెచ్చాడు. ఎందుకుతేడు ఊరోల డబ్బులు ఉబ్బుర్నొచ్చాయి. కూలోల డబ్బులన్నీ పడీసుకున్నాడు గదా. మిషనీ తేడు తెత్తాడమ్మా, తెత్తాడు ఎన్ని మిషనీలైనా తెత్తాడు" అన్నాది సుభద్రమ్మ. అలా అంటూనే ఆలోచనలో పడింది.

సుభద్రమ్మ కూలికి వెళితేనే పూట గడుస్తుంది. పొలం పనులు ఉన్న రోజుల్లో పనిచేసుకుని సంవత్సరమంతా బ్రతకాలి. సుభద్రమ్మకు పెళ్ళై కొడుకు, కూతురు పుట్టిన తర్వాత చిన్న పిల్లలపుడే భర్త నడిమి వీధి రమణమ్మ మీద మోజుపడి ఆమెను తీసుకొని వెళ్ళిపోయి వీళ్ళను వదిలివేసాడు. చిన్న పిల్లలు ఇద్దర్నీ చూసుకుంటూ అలాగే కాలం వెళ్ళదీస్తూ కూలినాలి చేసుకుని చిన్న పిల్లలను పెంచుకుంది. కొడుక్కు పెళ్ళీడురావడముతో పట్టణంలోన దగ్గర సంబంధము వుండటంతో పెళ్ళి చేసింది. కొడుకు పెద్దోడయ్యి పెంచుతాడన్న సుభద్రమ్మకు కొడుకు పెళ్ళి పిడుగులాగ మారిపోయింది. పట్టణంలో పుట్టిపెరిగిన కోడలు పల్లెటూరిలో ఉండలేక మొగుడ్ని తీసుకుని అత్త, ఆడపడుచులను వదిలివేసి పట్టణం వెళ్ళిపోయింది.

కూతురు చిన్నపిల్ల కావడంతో దానికి ముందు పెళ్ళి చేయలేకపోయింది. చిన్నపుడల్లా తాతగారి ఇంటిదగ్గర వుంచింది. కొన్నాళ్ళకు ముసిలోలు కాలం చేయడంతో మేనమామలు మరిచూడలేదు. కూతుర్ని వదులుకోగలదా ఇంటికి తీసుకొచ్చింది.

చేతికి అందివచ్చిన కొడుకు భార్యతో పట్టణం వెళ్ళిపోయాడు సుభద్రమ్మకి తోడు కూతుర్ని కూడా తీసుకురావడంతో బ్రతుకు భారమైపోయింది. కూలిపనులు మాత్రం ఎన్నాళ్ళుంటాయి. ఉడుపులు, కోతలు మూడు మాసాలు కూడా పని దొరకని పరిస్థితి. మిగతా రోజుల్లో ఒకరోజు తిని ఒకరోజు తినకుండా కాలం గడుపుకొస్తుంది సుభద్రమ్మ. పనులు లేనిరోజుల్లో ఊర్లోన వాళ్ళ ఇళ్ళకు వీళ్ళ ఇల్లకు వెళ్ళి వారి ఇంటి పనులు, పాచి పనులు చేస్తుంటాది.

వరిచేను ఉడుపులు, కోతలు వున్నపుడు సూరమ్మ జట్టుతో పనులకి వెళ్తుంది. సూరమ్మ ఉడుపులు, కోతలకు పెద్ద. రైతులు వద్ద పనులు ఒప్పుకుని పనులు చేయిస్తుంటాది. కోతలు కొయ్యాలన్నా, ఉడుపులు ఉడవాలన్నా సూరమ్మ దగ్గరకు పెద్ద, చిన్నరైతులు అందరూ వచ్చి పిలుస్తుంటారు. సూరమ్మ జుట్టులోన ముప్పైమంది వరకూ కూలీలు వుంటారు. సూరమ్మ జట్టంటే ఊరిలోనే కాకుండా చుట్టు పక్కల ఊరుల్లో కూడా మంచిపేరు. దగ్గర ఉడుపులు ఉడుస్తారని, వరిచేను దుబ్బులు

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 2 8/28/2002, 2:44 PM

మొయ్యకోస్తారని సూరమ్మ జట్టునే అందరూ పిలుస్తుంటారు. సుభద్రమ్మ కూడా సూరమ్మ జట్టుతోనే పనికివెళ్తుంది. పనులు రోజుల్లో డబ్బులు అవసరమైతే ముందే సూరమ్మ దగ్గరకు వెళ్ళి జట్టు సభ్యులు వాడుకుంటారు. సుభద్రమ్మ ఎవరిమాటకు సమాధానం చెప్పదు. ఎవరు ఏమి చెప్పినా నేను చెయ్యను అనకుండా చేస్తుంటాది. గట్టు పక్కన ఉడవటానికి, కొయ్యటానికి జట్టులోన అందరూ సుభద్రమ్మకే పురమాయిస్తుంటారు. పనికష్టమైన చెయ్యడానికి విసుగు చెందదు సుభద్రమ్మ. ఉడుపులు ఉడిచినపుడు పాటలు పాడుతూ పనికష్టం తెలియకుండా అంతర్ని సరదాగా వుంచుతుంది సూరమ్మ. పాటలకు వంతపాడతుంటాది సుభద్రమ్మ. ఉడుపుల్లోన పాటలు పాడాలంటే సూరమ్మ జట్టే పాడాలి.

ఉడుపులు, కోతలు అయిపోతే సుభద్రమ్మను ఎవరూ పట్టించుకోరు. సూరమ్మ కూడా పనిరోజుల్లో పిలవడమే తప్పా మామ్మూళ్ళు రోజుల్లో కనీసం చూడ్డైనా చూడదు. పనులు రోజుల్లో పిలిచి కూరనార ఇచ్చే సూరమ్మ పనిలేకపోతే సుభద్రమ్మ ఊసే ఎత్తదు. పనులు లేని రోజుల్లో కడుపు మాడ్చుకుని ఉండవలసిందే సుభద్రమ్మ. కొడుకు పట్టణంలో వాడి పెళ్ళాన్ని పెంచడమే గాని తల్లిని, చెల్లిని చూడటం లేదు. ఊరిలోన వరిపంట తప్ప మరే పంటలు పండించరు రైతులు. కోతలు అయిపోతే పనులే వుండవు. పనుల్లేక అవస్థలు పడుతుంటాది సుభద్రమ్మ.

అలా అల్లాడి పోతున్న సుభద్రమ్మకు ఎరకయ్యవేసిన దండోరా వినిపించింది. ఉపాధి హామీ పథకం కింద గవర్నమెంటు చెరువుల పనులు చేయిస్తుంది. రేపటి నుంచి అందరూ పనిలోకి రావచ్చని దండోరా వేసాడు ఎరకయ్య. హమ్మయ్య 'రేపటునుండి పనికెళ్తే ఇబ్బందుండదు' అనుకుంది మనసులోనే సుభద్రమ్మ. రోజుకి ఎనభై రూపాయలు కూలి ఇస్తారని పనికికూడా జట్టు వుండాలని దండోరా వేసారు. పనంటే ఒక్క ఆడవాళ్ళే చెయ్యలేరు. మగవాళ్లు కూడా వుండాలి. 'ఎవల్తోటి ఎల్డం ఏటి సెయ్యడం' అనుకుంటూ వీధిలోకి పరుగులు తీసింది సుభద్రమ్మ. పనులకి వెళ్తున్న జట్టులన్నింటిని కలిసి" నేను పనికి వత్తానని" అడుగుతుంటే ఎవరూ కూడా సుభద్రమ్మను రానియ్యడం లేదు. చివరకి మంగలి తిరుపతి జట్టు దగ్గరకు వెళ్ళి పనికి వస్తానని అడిగింది. "ఎవర్నడిగినా వద్దంతర్ను నువ్వైనా తీసుకెళ్ళునాయినా" అని సుభద్రమ్మ బ్రతిమలాడింది. మనసు కరిగిపోయిన తిరుపతి ఒంటరిదాయి ఎవరితో వెళ్తుందనుకుని "సరే పదా" అని తమ జట్టుతో తీసుకెళ్డానికి ఒప్పుకున్నాడు.

తిరుపతి రమ్మని చెప్పడంతో సుభద్రమ్మ మనసు కుదుటపడింది. "ఇంటికి వెళ్ళి కసింత గంజి తాగేసి" వచ్చేయమని చెప్పాడు తిరుపతి. గబ గబా గంజి తాగేసి 'తట్ట' సుమ్మ' పట్టుకుని పనికి బయలుదేరింది సుభద్రమ్మ. చెరువుల పనులు మూడు మాసాలు పాటు వుంటాయనడంతో సుభద్రమ్మ మనసు ఉప్పొంగిపోయింది. "వారం వారం డబ్బులు ఇత్తామంతన్రు, రోజుకి యనభై వత్తాది ఉడుపులు వరకూ మరి పర్నేదు నా బతుక్కిమరి ఎదుర్నేదు' అని సంబరపడిపోయింది సుభద్రమ్మ.

వేసవి ఎండలు మండిపోతున్నాయి. పనికి ఉదయాన్నే వెళ్తే పదిగంటలు దాటితే పనిచెయ్యలేని పరిస్థితి. మరలా సాయంత్రం వెళ్ళిపొద్దుపోయే వరకూ పనిచేసుకుంటూ వస్తున్నారు. తనతో తెచ్చుకున్న నీరు అయిపోతే కోసిడు దూరం నుండి మంచినీరు తేవడానికి సుభద్రమ్మనే పంపేవాడు తిరుపతి. జట్టు మేస్త్రి ఏది చెప్పినా చెయ్యాలి. సుభద్రమ్మకు చెప్పిన పనంతా చేసేది. పనులు చేయించడానికి ఫీల్డు అసిస్టెంట్ క్రిష్ణబాబు ఉండేవాడు. పనులు చేసేవారందరి పేర్లు రాసుకుని ఇంతమంది వస్తున్నారని మష్టర్లు వేసేవాడు.

పనులు జరుగుతున్న సమయంలో మండల అభివృద్ధి అధికారి, ఉపాధి హామీ పి.ఓ వచ్చి "మీకు అన్ని సౌకర్యాలు కల్పిస్తాం, వారం, వారం బిల్లులు అందేలా చేస్తాం. పనులు శుభ్రంగా చెయ్యండని" చెప్పి వెళ్ళారు. వారం రోజులకి డబ్బులు ఇస్తామన్నారు 'మరి పర్నేదు' అనుకుంది సుభద్రమ్మ. వారం రోజులు పాటు రామరాజు చెరువు పనులు చేసారు. ఒక రామరాజు చెరువు పనులే కాదు. రాజి చెరువు, చాకలి చెరువు, బయిరిబంద, చిన్న కోనేరు, దొరల చెరువు పనులు కూడా వున్నాయి. ఈ పని ఎంతవేగంగా అయితే ఇంకో చెరువు పనికి వెల్దురని ఎం.పి.టి.సి గోపినాయుడు, ప్రశిడెంటమ్మ మొగుడు డీలరు ఆదినారాయణ చెప్పారు. ఈ వేసవి కాలమంతా పనివుంటాదని కూలోలంతా అనుకున్నారు. గోపినాయుడు మినిష్టరు బాబుకి కుడి భుజం లాంటివాడు. మినిష్టరు దగ్గర పనులన్ని ఆయనే చేస్తుంటాడు. డీలరు ఉన్నాడంటే తన భార్యే ప్రశిండెటవ్వాలని దౌర్జన్యం చేసి

రేపటి నుంచి అందరూ పనిలోకి రావచ్చని దండోరా వేసాడు ఎరకయ్య. హమ్మయ్య 'రేపటునుండి పనికెళ్తే ఇబ్బందుండదు' అనుకుంది మనులోనే సుభద్రమ్మ. రోజుకి ఎనభై రూపాయలు కూలి ఇస్తారని పనికికూడా జట్టు వుండాలని దండోరా వేసారు. పనంటే ఒక్క ఆడవాళ్ళే చెయ్యలేరు. మగవాళ్లు కూడా వుండాలి. 'ఎవల్తోటి ఎల్డం ఏటి సెయ్యడం' అనుకుంటూ వీధిలోకి పరుగులు తీసింది సుభద్రమ్మ.

ఏకగ్రీవంగా ప్రశిడెంటును చేసాడు. ఇద్దరకి ఊర్లోన ఎదురుండదు వాళ్ళు ఏది చెప్పితే అదే.

వారం వారం బిల్లులు చేస్తామన్న అధికారులు పదిహేను రోజులైనా బిల్లులు చెయ్యలేదు. కూలీలందరూ అలమటించిపోయి ప్రశిడెంటమ్మ మొగుడు డీలరు బాబు దగ్గరకు పరుగెత్తారు. బిల్లులు ఇంకా అవ్వలేదు ఎవరికైనా అవసరమైతే నా దగ్గర డబ్బులు తీసుకెళ్ళండి. బిల్లులు అయితే తీసుకుంటానని చెప్పాడు. మతలబ్బులు తెలియని కూలీలు ప్రశిడెంటమ్మ మొగుడు ఆదినారాయణ బాబు తన దగ్గర డబ్బులు ఇస్తానన్నాడు చాలా మంచోడు అనుకున్నారు. చెరువుల పనులు చేస్తున్నారు కాని కూలీలకు మాత్రం బిల్లులు అందడం లేదు. రామరాజు చెరువు, చాకలి చెరువు పనులు కూడా అవుతున్నాయి. పనులు జరుగుతుండగానే మిగతా చెరువుల్లో తూటికూడా కొట్టెయ్యాలని చెప్పడంతో ఆ పనిని పూర్తిచేసారు కూలీలు. పనులు చేస్తున్న కూలీలకు మాత్రం బిల్లులు అందడం లేదు. డీలరు అదినారాయణ ఎవరికి ఎంత కావాలో అంత డబ్బులు ఇస్తుండటంతో కూలీలు బిల్లులు గురించి మరచిపోయారు. రోజూ చేస్తున్న పనికి వారానికి ఒకసారి వచ్చి టెక్నికల్ అసిస్టెంట్ కొలతలు వేసి ఎంత పనిచేసారో రాసుకుంటున్నాడు. టెక్నికల్ అసిస్టెంట్ మదన్ గోపాల్ వచ్చినపుడు గోపినాయుడు, ఆదినారాయణను కలుస్తుంటాడు. ఆయన వచ్చినపుడు మందు, విందు ఏర్పాటు చేస్తుంటారు ఎ.పి.టి.సి డీలరు. చెరువు పనులు చేయిస్తున్నట్లు ఫోటోలు తియ్యమని చెప్పాడు టెక్నికల్ అసిస్టెంట్. పనులు చేస్తున్నట్లు ఫోటోలు తీయించడానికి డీలరు బుల్లిని పిలిచి ఫోటోగ్రాఫర్ నారాయణరావుకు కబురు పెట్టమని చెప్పాడు.

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 3 8/28/2002, 2:44 PM

బుల్లి ఎం.పి.టి.సి గోపినాయుడుకి, డీలరు ఆదినారాయణకు కొఱుసులాంటివాడు. బుల్లి వెళ్ళి ఫొటోగ్రాఫర్‌ను తీసుకొచ్చాడు. సుభద్రమ్మ ఫొటోలో బాగా పడినట్లు తియ్యరా అన్నాడు గోపినాయుడు. అది ఫొటోలోన పడకపోతే మరి మనకు ఊర్లో తిరగనివ్వదురా అని ఇగట మాటాడాడు డీలరు. ఎపుడూ ఫొటో తీసుకోని సుభద్రమ్మ మనసు ఉప్పొంగిపోయి తన చీర సరిగ్గా ఉందో లేదోనని చూసుకుని తన చిరిగిన చీరను సర్దుకుంది.

ఏభైరోజుల పాటు చెరువుల పనులు చేసిన తరువాత ఫీల్డు అసిస్టెంట్ క్రిష్ణబాబు వచ్చి మరి పనుల్లేవు రేపటి నుంచి పనికి రానవసరం లేదని చెప్పాడు. బిల్లులు పెడ్తన్నాను వచ్చి వెంటనే పోష్టాఫీసులో తీసుకుందురని చెప్పాడు. మూడు మాసాలు పని వుంటాదని అధికారులు చెప్పారు ఏభైరోజులకే మరిపనుల్లేవని చెప్పాడు అని కూలీలు ఒకరికొకరు అనుకుంటున్నారు. క్రిష్ణబాబు మాటలు విన్న సుభద్రమ్మకు గుండె ఆగిపోయినట్లయ్యింది. ఉడుపులు వరకూ ఇబ్బంది వుండదనుకున్నాను 'ఏటి సెయ్యడం' సుమ్మదులుపుకొని పైమీద వేసుకుంది.

క్రిష్ణబాబు మాటలు విన్న కూలీలందరూ గోపినాయుడు, ఆదినారాయణ బాబులు దగ్గరకు పరుగెత్తారు. మూడు మాసాల పనులు వుంటాయన్నారు మధ్యన కాలు ఇరగ్గొటిసినట్లు చేస్తున్నారని ప్రశ్నించారు. పనులు శాంక్షన్ అవ్వలేదు ఈ పథకం ఐదు సంవత్సరాలు వుంటాది. వచ్చే సంవత్సరం చేసుకుందురని ఎం.పి.టి.సి, డీలరు చెప్పారు. "మరేటి సేత్తాం" అనుకుంటూ కూలీలందరూ అక్కడ నుంచి వెళ్ళిపోయారు. చెరువుల పనులు కొలతలకు మరలా టెక్నికల్ అసిస్టెంట్ మదన్ గోపాల్ వచ్చి పనిచేసిన చెరువులు, పనిచెయ్యని చెరువులు తిరిగి కొలతలు వేసి నేతలు ఇచ్చే విందు ఆరగించి వెళ్ళాడు.

పదిరోజులు పోయిన తరువాత బిల్లులు వచ్చాయి అందరూ పోష్టాఫీసుకి రావలసిందిగా ఎరకయ్య దండోరా వేసాడు. దండోరావిన్న సుభద్రమ్మకు ప్రాణం లెగిసి వచ్చినట్లయింది. సుభద్రమ్మ తన పక్కింటి సరాబులు కిశోర్ దగ్గరకు వెళ్ళి ఎంత వస్తుందో లెక్కలు కట్టమని చెప్పింది. పిల్లకి జ్వరమొచ్చినపుడు రెండుసార్లు రెండుందలు, అపుడపుడు ఒక తొమ్మిది వందలు తెచ్చాను. ఇంకా నాకు ఎంతవస్తుందో లెక్క చూడమన్నాది. కిశోర్ లెక్కేసి ఏభైరోజుల పనికి రోజుకు ఎనభై చొప్పున నాలుగువేలు అయింది. నీవు తీసుకున్నది పంతొమ్మిది వందలు నీకు ఇంకా రెండువేల ఒక వంద రూపాయలు వస్తుందని కిశోర్ చెప్పాడు. 'కరువు తీరిపోద్ది' అనుకుంటూ సంతోషంగా పాస్ పుస్తకము పట్టుకుని పోష్టాపీసుకు పరుగులు తీసింది. డీలరు బాబు రడీగా పోష్టాఫీసు దగ్గరవున్నాడు. సుభద్రమ్మను చూసిన డీలరు ఏభైరోజులపాటు చేసిన పనులకు రోజుకి నలభై రూపాయలు చొప్పున రెండు వేలరూపాయలు వచ్చిందని చెప్పాడు.

"ఇదేటి బాబు రోజుకి యనభై అని సెప్పారు" అని అడిగింది సుభద్రమ్మ. "మీరందరూ రోజూ చేసిన పనికి కొలతలు వేసి ఏభైరోజులు చేసిన పనికి మీ జట్టులన్నింటికీ సర్దితే నలభై రూపాయలే వచ్చింది" అని డీలరు ఆదినారాయణ చెప్పాడు. "మరేటి సేత్తాం ఎంతొత్తె అంత ఇచ్చీ నాయినా" అన్నాది సుభద్రమ్మ. నువ్వు నాదగ్గర వాడుకున్నది పందొమ్మిది వందలు రూపాయలు. ఇదిగో నీకు వందరూపాయలే వస్తాది అని సుభద్రమ్మ చేతిలో వందనోటు పెట్టాడు. వందరూపాయలు చూసి దిగులు పడిపోయింది సుభద్రమ్మ. చదువులేని, లెక్కలు తెలియని కూలీలంతా ఒకరి ముఖాలొకరు చూసుకున్నారు గానీ ఏమి అనలేకపోయారు.

కూలీలంతా ఒకరికొకరు గుసగుస లాడుకోవడమే తప్పా "ఇంత తక్కువేటని?" నాయుడు బాబులను ఎవరూ అడగలేకపోయారు. పనులు చేస్తున్నపుడు నీళ్ళు తేవడానికి మనుషుల్ని, పిల్లల్ని చూసుకోవడానికి మనుషుల్ని పెడ్తామని, నీడకోసం టెంట్లు వేస్తామని ఆఫీసర్లు చెప్పారు. ఇవేమి లేకపోగా ఇపుడు బిల్లులు చూస్తే రోజుకి ఎనభై రూపాయలని చెప్పి నలభై రూపాయలు చేతిలో పెట్టారు. కూలీల పేర్లలో హైదరాబాద్, మద్రాస్‌లో వున్న కొంతమంది పేర్లు బుల్లిబాబు చదివాడు. ఊర్లోవున్నా పనిలోకి రాని టైలర్ తిరుపతి పెళ్ళాం గంగమ్మ పేరు కూడా చదివాడు. అదెలాగా అన్ని పక్కింటి పోలమ్మ అనుకుంది. ఈ పేర్లన్నీ ఎందుకు చదివినారమ్మా అనుకున్నారు పోలమ్మ, సుభద్రమ్మ. ఆనోటా ఈనోటా ఊరంతా బుల్లి చదివిన పేర్ల గురించి తెలిసిపోయింది. ఎవరికి వారే మాట్లాడుకున్నారు గానీ ఎందుకు? అన్నీ హైదరాబాద్, మద్రాస్‌లో వున్న పేర్లు పనికిరానివాళ్ళ పేర్లు బుల్లిబాబు చదివాడో గోపినాయుడుకు, డీలరుబాబుకు అడగలేకపోయారు.

డీలరు ఆదినారాయణ ఊర్లోన ఐదు ఎకరాల పొలం, ఎం.పి.టి.సి గోపినాయుడు బాబు కోత మిషను లక్షలు రూపాయలు పెట్టి కొంటే గాని ప్రజలకు అర్ధం కాలేదు. పదిహేను లక్షలు పెట్టి సెంటు భూమి లేని డీలరు ఐదు ఎకరాల పొలం కొనుక్కొన్నాడు. పదిహేను లక్షలు పెట్టి గోపినాయుడు మిషన్లు కొన్నాడు. యీ విషయం జనాలకి అర్ధమైనా ఏమి అనలేకపోవడం చూసి సుభద్రమ్మకి దుఃఖంతో పాటు కోపం ముంచుకొచ్చింది.

బుల్లి ఎం.పి.టి.సి గోపినాయుడుకి, డీలరు ఆదినారాయణకు కొఱుసులాంటివాడు. బుల్లి వెళ్ళి ఫొటోగ్రాఫర్‌ను తీసుకొచ్చాడు. సుభద్రమ్మ ఫొటోలో బాగా పడినట్లు తియ్యరా అన్నాడు గోపినాయుడు. అది ఫొటోలోన పడకపోతే మరి మనకు ఊర్లో తిరగన్విదురా అని ఇగట మాటాడాడు డీలరు.

ఎం.పి.టి.సి గోపినాయుడు తెచ్చిన మిషను తన ఎకరాపొలం గంటలోనే కోతకోసేసి దాన్యం బస్తాలకి పట్టేసారు. అందరూ చూస్తుండగానే వరిచేనుకోత అయిపోయింది. అందరూ వెళ్ళిపోతున్నారు సుభద్రమ్మ కదలలేదు. "ఓలమ్మి సుభద్రమ్మరాయే" అన్న సూరమ్మ పిలుపుతో ఉలిక్కిపడి తేరుకుంది సుభద్రమ్మ. "అప్పుడే ఎకరామడి కోస్సిందర్రా" అనుకుంటూ వచ్చేసింది.

కోత మిషను చూసి వచ్చిన సుభద్రమ్మ తిన్నగా సూరమ్మ ఇంటికి వెళ్ళింది. "ఇదేటమ్మ ఇలా పింటిమిషనీ" వచ్చింది. మనజట్టంతా సాయంత్రం వరకూ కొయ్యాలి గంటలోనే కోస్సింది. మనకి మరెవలు కోతకి పిలుస్తారు. కోతేకాదు ఉడుపులు ఉడిసెత్తాదట, దుక్కిదున్నేత్తాదట అన్ని పనులు ఒక్క మిషనే సేసిత్తే మన లాంటోళ్ళు ఏటైపోవాలి" అంటూ సూరమ్మ గడపలో కూలబడిపోయింది.

"పని సెయ్యడానికి మనుషులు లేనపుడు యంత్రం కావాలి గానీ యిప్పుడేల మన బతుకులు ముంచీడానిక్కాప్పోతే" అన్నాడు చుట్ట కాల్చుకుంటూ పొన్నాడ వెంకటస్వామి.

"ఉపాధి హామీ డబ్బుల్లోన కోతపెట్టి యీ కోత మిషను తెచ్చి మా పీకలు కోసేసినావుకదరా... గండా... మా కూలోల ఉసురు తగల్దూ... బరువెక్కిన గాలి సుభద్రమ్మ శాపనార్ధాలతో సుడిరేగి... ఊరును చుట్టుముట్టింది.

■

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 4 8/28/2002, 2:44 PM

కవిత

కదలలేనప్పుడు కూడా

ఖాదర్‌షరీఫ్.షేక్

మనం నవ్వటం నేర్చుకోవాలి
నక్షత్రాల పూసల్ని నరాలకు గుచ్చి
మెడలో ధరించి తిరగాలి
ఒక పరిపూర్ణవాక్యాన్ని నాలుక మీద అద్దుకుని
ఎదుటి మనిషిని ప్రేమగా పలుకరించాలి
నీలోంచి నీవే
ఒక నిజ అర్థాన్ని పెకిలించి
పాలలో కలిసిన కన్నీటికి జోడించాలి
దశలు దశలుగా చీలిపోతోంది బ్రతుకు
అయినా నీవు నిశ్చలంగా నిలబడి
దాని నడిబొడ్డునే గొంతు విప్పిపాడాలి
నీవు ఎప్పుడయితే
దుఃఖాన్ని తెల్సుకోగల్గుతావో అప్పుడు
దాన్ని జయించే వ్యూహమూ పుడుతుంది
నీ చూపులకు అతీతమయిన శక్తి ఉంది
వాటిని వెన్నెలలో ముంచి కురిపించు
నీ చేతులకు చలనముంది
వాటిని కన్నీళ్ళు తుడవడానికి పురమాయించు
పగలూ రాత్రుళ్ళని ప్రేమించినట్టుగానే
సుఖ దుఃఖాలన్నీ అక్కున చేర్చుకోగలగాలి
ఊపిరి తీసుకుంటున్న యజ్ఞాన్ని కొనసాగించాలి

స్వప్నానికి పునర్జన్మ ఉంది
అది పుడుతూ గిడుతుంది
వాస్తవానికి ఆ భాగ్యం లేదు కదా
రాత్రిని సముద్రంలో ముంచీ కడిగీ
ఉదయాన దాన్ని అనుభవించగలగాలి
అందుకే మనం
కాస్తంత దరహాసం అలవర్చుకోవాలి.
దీపాలు ఆరిపోయినప్పుడు
దరహాసమే వెల్తురై తిరుగుతుంది
కాస్తంత దయని జోడించగలిగితే చాలు
అదే నిన్ను పక్షిలా ఎగరనిస్తుంది
కళ్ళు నిదురని బహిష్కరించినప్పుడో
మనసు నీకు సహకరించనప్పుడో
యుద్ధం జరుగుతున్నప్పుడూ
పోరాటం కొనసాగుతున్నప్పుడూ
ఎప్పుడయినా సరే
చిరునవ్వుని చెరగన్వికపోవడమే
పూర్ణమానవుని లక్షణం

నవ్వుని అలంకరించుకోలేని అశక్తుడు
జీవంతో కదుల్తున్న శిలలాంటివాడే
నీవు స్వచ్ఛంగా నవ్వగల్గితే
పసిబిడ్డ కూడా
తాగుతున్న స్తన్యాన్ని వదిలి
నీ వైపుకే ఉరికి వస్తాడు
ప్రయత్నించు.... ప్రారంభించు
రేపటి విజయం నిజదరహాసానిదే.

అక్షర కవాతు

బద్ది నాగేశ్వరరావు

మెదడు గది
భావ శూన్యమైనప్పుడు
మనసు
మూగవీణవుతుంది
పాదాలు రోడ్డునపడి
నడిచే
జ్ఞాన భిక్షువులవుతాయి
నేత్రాలు
విద్యుత్తీగలై
కొత్త రాగాల కోసం
సెర్చిలైట్లవుతాయి
ముందో వెనకో
పక్కనో
ఏదో భావ వీచిక
మనసున తాకుతుంది
మెదడు గదిలోకి
దొంగలా చొరబడి
దార్ష్టీకం చూపుతుంది
దొరలా
రాజమార్గాన
ప్రసరిస్తుంది
ఆలోచనా రవమై
అక్షరమై ప్రవహిస్తుంది
శిక్షిత సైన్యంలా
కవాతు చేస్తుంది
కవితగా కాగితంపై నిలుస్తుంది

మౌనం!

కాళహస్తి వెంకటశేషగిరి రావు

ఎన్నో... ఎన్నోసార్లు
గుండెలో ఉబికిన భావాలు
ఎదలోని ఆపేక్షలన్నీ
కళ్లలోనే బాష్ప బిందువులగా
నిలిచిపోతాయి
మధురోహల జ్ఞాపకాలు
గొంతుకు అడ్డం పడి మాట బయటకు
రాకుండా చేస్తాయి
మాటల ద్వారా వ్యక్త పరచలేని
భావా లెన్నింటినో మౌనం
వ్యక్తపరచగలదు!
మాట దుర్గంధాన్ని వీచినప్పుడు
మౌనాన్ని మించిన
నిశ్శబ్ద గానం లేదు
అయితే!
మౌనం ఒక్కరిదే
మాట అందరిదీ
మాట సాయంలేని
మనుషులు మాత్రం
తోలు బొమ్మలే !!

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 5 8/28/2002, 2:44 PM

విశ్లేషణ

తెలుగు పత్రికలలో దళిత వికాసం

డా. కొలకలూరి ఆశాజ్యోతి

పత్రిక శూన్యంలోంచి పుట్టలేదు. మానవ శ్రమలోంచి, ఊహలోంచి, ఆలోచన నుంచి, అనుభవం నుంచి, అనుభూతిలోంచి, న్యాయాన్యాయ వైచక్షణ్యంలోంచి, సగటు మనిషి తాపత్రయాలలోంచి, ఆశల హరివిల్లులలోంచి, అంతర్గత మథనంలోంచి, జలపాతాల తీవ్రతలనందిపుచ్చుకుని, సెలయేరు నిత్యనైమిత్తిక గమకాలతో నిండుగా, నింపాదిగా సాగిపోతూ పూలవనాలను తాకుతూ, ప్రచండగాలులను వర్షిస్తూ, సమాజంలోని వైరుధ్యాలను వ్యతిరేకిస్తూ, మౌఢ్యంలో మునిగిపోయే కులతత్వ వారసులను హెచ్చరిస్తూ, జనసమూహాన్ని మేల్కొలుపుతూ మానవుని అవసరాలకు ఆశాదీపంలా పత్రిక పుట్టింది.

వ్యక్తి లేని సమాజం కానీ, సమాజ సంబంధం లేని వ్యక్తి కానీ ఎంత నిర్జీవమో– పత్రిక లేని సమాజమూ, పత్రికా పఠనం లేని వ్యక్తి నైజమూ అంతే నిర్జీవం. వ్యక్తి–సమాజము–పత్రిక మూడూ పరస్పర పూరకాలు! పరస్పర పోషకాలు! బింబ ప్రతిబింబాలు! ఈ త్రిభుజాలు అంతర్గతంగా, నిరంతరంగా ఆదానప్రదానాలకు శాశ్వత చందాదారులు! ప్రపంచీకరణ ప్రజా సమూహాల్లోకి ఎంత బలంగా నేడు చొరబడిందో అంతకంటే తీవ్రంగా 'పత్రిక' ఎప్పుడో మన సమాజంలోకి మీదు మిక్కిలి గడప గడపకూ చేరిన తొలిపొద్దు సూర్యకిరణం. లేలేత కిరణాలతో మానవ ప్రయత్నంగా ప్రారంభమైన పత్రిక మధ్యాహ్న ప్రచండ భానుడిలా తీవ్రంగా వెలిగే దశకు చేరుకుంది. మొదటి పేజీ ముఖ్యవార్తతో మొదలై సంపాదకీయాలు, రాజకీయాలు, సామాజకీయాలు, షేరుమార్కెట్ల ఉత్థాన పతనాలు, క్రీడా వార్తలు వంటి అంశాలతో అలరించే పత్రిక కేవలం దినపత్రికే కాదు! వారం, వారం పలకరింపులతో మొదలుకొని పక్షానికి, నెలకు, రెణ్ణెల్లకూ, మూణ్ణెల్లకూ పారక జనరంజకంగా, మోహకంగా ఎన్నెన్ని పత్రికలు! ఎంతెంత సమాచారం!

పత్రిక శూన్యంలోంచి పుట్టలేదు. మానవ శ్రమలోంచి, ఊహలోంచి, ఆలోచన నుంచి, అనుభవం నుంచి, అనుభూతిలోంచి, న్యాయాన్యాయ వైచక్షణ్యంలోంచి, సగటు మనిషి తాపత్రయాలలోంచి, ఆశల హరివిల్లులలోంచి, అంతర్గత మథనంలోంచి, జలపాతాల తీవ్రతలనందిపుచ్చుకుని, సెలయేరు నిత్యనైమిత్తిక గమకాలతో నిండుగా, నింపాదిగా సాగిపోతూ పూలవనాలను తాకుతూ, ప్రచండగాలులను వర్షిస్తూ, సమాజంలోని వైరుధ్యాలను వ్యతిరేకిస్తూ, మౌఢ్యంలో మునిగిపోయే కులతత్వ వారసులను హెచ్చరిస్తూ, జనసమూహాన్ని మేల్కొలుపుతూ మానవుని అవసరాలకు ఆశాదీపంలా పత్రిక పుట్టింది.

'పత్రికలలో దళితులు' అన్న అంశం చర్చించినపుడు పత్రికలలో దళితుల స్థితిగతులను ఉద్యమ మూలకంగానూ, సాహిత్య మూలకంగానూ మాత్రమే స్థూలంగా గమనించడం జరిగింది. దళితుల సమస్యలను ముఖ్యంగా సామాజికంగా, ఆర్థికంగా, రాజకీయంగా, నైతికంగా చర్చిస్తూ– ప్రశ్నిస్తూ నేటి పత్రికలు తామూ దళితుల పట్ల సానుభూతి, సహానుభూతి కలిగి ఉన్నామంటూ నేడు కుల, వర్గ భేదం లేకుండా సామాజిక న్యాయం దళితులకు లభించడానికి స్ఫూర్తిని,ఉద్యమ తత్వానికి ఊపిరిలూదుతున్నాయి. ఆంధ్రప్రభ, ఆంధ్రజ్యోతి, ఆంధ్రభూమి, ఈనాడు, వార్త, విశాలాంధ్ర, ప్రజాశక్తి, ఉదయం వంటి దినపత్రికలే కాక, సాహిత్య ప్రస్థానం, భూమిక, మిసిమి, విజయవిహారం, సాహిత్య నేత్రం, జాతీయ స్ఫూర్తి, ప్రవాహవాణి, వాఙ్మయి, చినుకు, సామాజిక న్యాయం వంటి ఎన్నో మాసపత్రికలు దళిత తత్వాన్ని తమదైన రీతిలో ప్రవచించాయి. ప్రచురించాయి. దళితాంశాల పట్ల ఎన్నో సందర్భాల్లో సుదీర్ఘ చర్చలకు పత్రికలు ఎంతో అవకాశాన్ని కల్పించాయి.

దళిత తత్వం ఆధునిక సాహిత్య తత్వం. దళిత ప్రాతినిధ్యం, దళిత చైతన్యం, దళిత ప్రాముఖ్యం లేని ఏ రంగమైనా అసంపూర్ణమే! తెలుగు పత్రికలలో దళిత తాత్విక దర్శనం ఈ వ్యాస లక్షణం.

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 6 8/28/2002, 2:44 PM

పత్రికలలో దళితోద్యమం:

'కులం పునాదుల మీద ఒక జాతిని కాని, నీతిని కాని నిర్మించలేరు'– డా॥ బి.ఆర్. అంబేద్కర్.

అంబేద్కర్ సైద్ధాంతిక పునాది ఆసరాగా దళిత ఉద్యమం ఇరవయ్యో శతాబ్దం ఉత్తరార్ధంలో ప్రారంభమైంది. దళితుల గొంతును పైన పేర్కొన్న పత్రికలే కాకుండా దళిత పత్రికలు ప్రత్యేకంగా వినిపించాయి. నీలిజెండా, గబ్బిలం, దళిత్ వాయిస్, దళిత బహుజన పరివర్తన, బహుజన కెరటాలు వంటి పత్రికలు పూర్తిగా దళిత స్వరాన్ని మాత్రమే వినిపించే ప్రయత్నం చేసాయి.

నీలిజెండాలో బొజ్జా తారకం– 'ఎవరైతే అంతో ఇంతో భూమి మీద పట్టు సంపాదించగలిగి ఉన్నారో వారే అధికారంలో ఉన్నారు లేదా అధికారంలో భాగస్వాములవుతున్నారు. ఒక్కసారి అధికారంలోకి వస్తే భూమి, విద్య దానంతట అవే పరిగెత్తుకొని వస్తాయి. దళితులు ప్రధానంగా ఈ రెండూ లేనివారు కావటం వల్ల అధికారంలోకి రాలేకపోతున్నారు. భాగస్వాములూ కాలేకపోతున్నారు' (నీలిజెండా, బొజ్జా తారకం– మార్చి1–15, 16–31,2008, పుట:7) అని దళితుల వెనుకబాటుతనాన్ని ఎత్తి చూపి కారణాలు వివరించారు.

అంబేద్కర్ సైద్ధాంతిక పునాది ఆసరాగా దళిత ఉద్యమం ఇరవయ్యో శతాబ్దం ఉత్తరార్ధంలో ప్రారంభమైంది. దళితుల గొంతును పైన పేర్కొన్న పత్రికలే కాకుండా దళిత పత్రికలు ప్రత్యేకంగా వినిపించాయి. నీలిజెండా, గబ్బిలం, దళిత్ వాయిస్, దళిత బహుజన పరివర్తన, బహుజన కెరటాలు వంటి పత్రికలు పూర్తిగా దళిత స్వరాన్ని మాత్రమే వినిపించే ప్రయత్నం చేసాయి.

చల్లపల్లి స్వరూపరాణి– 'దళిత ఉద్యమానికి బీజాలు ప్రాచీన, మధ్య యుగాలలో ఉన్నాయంటూ' వైదికాన్ని వ్యతిరేకించిన బౌద్ధం, చార్వాకం ఉదాహరణగా చూపుతుంది. (దళిత ఉద్యమం తొలి అడుగులు–చర్చ– చల్లపల్లి స్వరూపరాణి–పుట:8, అక్టోబర్ 2006)

వర్గ, వర్ణ విచక్షణకు గురవుతున్న దళితులు, సమాజంలో 90% ఉన్న దళితులు సమాజంలో వెలివేతకు గురవుతూ హింసింపబడుతున్న దళితులు జీవనానికి భూమి లేకపోవడం, మేధో సంపత్తికి విద్య లేకపోవడం అన్న ప్రధానమైన కారణంగా దారుణంగా మరింత వెనక్కు నెట్టి వేయబడుతున్నారు.

దళితోద్యమ ఆవశ్యకతను చర్చిస్తూ ఎస్. రాంబాబు దళిత నాయకత్వ అవసరాన్ని తెలుపుతూ– 'మనం కోరుకున్న సామాజిక న్యాయం మన బలహీనతలను ఆసరాగా చేసుకొని మనపై ఆధిపత్యాన్ని కొనసాగించాలని చూచే ఆధిపత్యకులాల వారు, మనకు నాయకత్వం వహించడానికి ముందుకొస్తున్నారు. మనకో ఉద్యమం అవసరం. ఎందుకంటే అన్ని హక్కులూ అవకాశాలూ సొంతం చేసుకున్న అగ్రకులాల వారికి ఎటువంటి ఉద్యమాలు అవసరమో వారికి బాగా తెలుసు. మన ఉద్యమాలను మనం నిర్మించుకోవాలి. దానికి నాయకత్వం కూడా మనలో నుంచే ఆవిర్భవించాలి. లేకుంటే మళ్ళీ మళ్ళీ మోసపోవడం తప్పదు' (నీలిజెండా, ఎస్. రాంబాబు, మార్చి 1,15,16–31 2008 పుట:7).

కంచికచర్ల, చుండూరు ఘటనలలో నేరుగా పాల్గొని ప్రజలను చైతన్యవంతుల్ని చేసిన కత్తి పద్మారావు తన అనుభవాలను పత్రికా ముఖంగా చర్చించి దళితుల పట్ల సమాజ వైఖరిని నిర్మోహమాటంగా ఖండించాడు.

మాదిగ దండోరా గురించి నల్లపాటి శివనారయ్య చెబుతూ– 'స్వాతంత్ర్యానంతరం విద్య, ఉద్యోగ, ఆర్థిక రాజకీయ రంగాలలో మాదిగలు దోపిడీకి గురికావటం బహిరంగ సత్యం. వారు ఒకవైపు సవర్ణులతో, మరొక వైపు ఇతర కులాల సోదరులతో పోటీ పడి నెగ్గుకు రావలసిన దుస్థితిలో చిక్కుకుపోయారు. విద్యావంతులైన మాదిగ యువకులు ఒకవైపు సవర్ణులతో సతమతమవుతూ, మరోవైపు మాల సోదరుల పోటీకి తట్టుకొని నిలబడలేక వాడ వాడా, ఊరూరా, ప్రతి జిల్లాలో రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా ఆవేదన పడుతున్న నేపథ్యంలో 'మాదిగ దండోరా' పుట్టింది. మాదిగల వైయక్తిక చైతన్యం సామాజిక చైతన్యంగా మార్చటానికి ఈ రాష్ట్రంలో సుమారు 80 సంవత్సరాల క్రిందటే కృషి ఆరంభమైంది. ఈ కృషి ఫలితంగా ఆరుంధతీయ సంఘాలు, సభలు, కొన్ని ఏర్పడ్డాయి. ఈ సభలు మాదిగలు ఆరుంధతి– జాంబవంతుల వారసులని, ఆదిరాజులు మాదిగలేనని వీరిలో ఉన్న న్యూనత భావాన్ని తొలగించి ఆత్మ గౌరవాన్ని పెంచేందుకు కృషి చేసాయి'–(మాదిగ దండోరా వారి షెడ్యూల్డ్ కులాల వర్గీకరణ డిమాండ్– జస్టిస్ వి. రామచంద్రరాజు కమిషన్ సిఫార్సులు ఒక పరిశీలన– తెలుగు అనుబంధ పత్రిక, సాంఘిక శాస్త్రాలు 1997, తెలుగు అకాడమీ, హైదరాబాదు–పుట:40)

1994లో దండోరా ప్రారంభమై ఈ వ్యాసం పత్రికలో వచ్చే నాటికి మహోధృతంగా సాగి తనకంటూ ఒక గుర్తింపును తెచ్చుకుంది. ఆ గుర్తింపుకు అప్పట్లో విశేష ప్రాచర్యాన్ని కలిగించిన పత్రికలు ఆంధ్రప్రభ, ఆంధ్రజ్యోతి, వార్త, ఈనాడు వంటి దిన పత్రికలే!

1994–97 వరకు ఈ దిన పత్రికలలో వచ్చిన 'మాదిగ దండోరా' చర్చలు చరిత్రాత్మకమైనవి. ఆ చర్చల్లో కొలకలూరి ఇనాక్, కత్తి పద్మారావు, బొజ్జాతారకం, గద్దర్, బి.ఎస్. రాములు వంటి మేధావులు, ఔత్సాహికులైన యువకవులు పాల్గొని దండోరా మహోధృత స్థాయికి చేర్చడంతో తమ వంతు కృషిని సలిపారు.

దళిత పాటలతో దళితుల్ని హోరెత్తించిన కల్లెపల్లి రాం లక్ష్మణ్ దళిత సాహిత్యం సామాజిక దృక్పథం, అవగాహన, విశ్లేషణా స్థాయి హృదయాన్ని పిండేస్తాయి. మాదిగ దండోరా ఉద్యమ భావజాలానికి మూలస్తంభాలలో కల్లేపల్లి రాంలక్ష్మణ్ ఒకరు. జై బోలో, జై బోలో దళిత వీరులకు జైబోలో, భారతమ్మ ముద్దు బిడ్డరా, అంటరాని దళిత బిడ్డడా, సృష్టికి మూలం మీరమ్మా– మిమ్మల్ని చులకన చేసిరేలమ్మా, దళితుల దండోరా మ్రోగాలి– ఈ ధరణి దద్దరిల్లాలి వంటి పాటలు జన బాహుళ్యంలోకి విరివిగా వెదజల్లబడ్డాయి. అలాగే పాటలతో జన సంద్రాన్ని హోరెత్తించిన వారిలో గద్దర్, మాష్టార్జీలు ప్రముఖులు.

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 7 8/28/2002, 2:44 PM

గత రెండు దశాబ్దాలుగా మాల, మాదిగలు రిజర్వేషన్ల పేరుతో షెడ్యూల్డు కులాల్లో చీలిక రావడం అటు ఇతర వర్గాలవారికి ఆధిపత్యం, ఇటు మాల మాదిగలు సమాజంలో ప్రాధాన్యత కోల్పోతున్న వైనాన్ని చలసాని నరేంద్ర 'రాష్ట్రంలో ప్రాధాన్యత కోల్పోతున్న ఎస్సీలు' (నడుస్తున్న చరిత్ర పుట: 18 నవంబరు 2008) వ్యాసం గమనించవలసిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది.

వర్గీకరణ- సామాజిక న్యాయం- ఐక్యత గురించి దుర్గం సుబ్బారావు తన సంపాదకీయంలో- ఎస్సీల్లోని 59 కులాలకు సామాజిక న్యాయం అందేలా రోస్టర్ పద్ధతి పాటించాల్సిన అవసరం ఉందని తెలిపారు. ఉద్యోగ సౌకర్యాలు అన్ని ఎస్సీ కులాలకు రోస్టర్ పద్ధతిలో సాగాలన్నారు. ఈ పద్ధతి తెలంగాణ, రాయలసీమ, కోస్తా ఆంధ్రాలలోనూ పాటింప బడాలని తెలిపారు. (వర్గీకరణ-సామాజిక న్యాయం-ఐక్యత-సంపాదకీయం-పుస్తకం-దళిత బహుజన పరివర్తన-జూలై, 1998)

దళిత ఉద్యమం నిన్నెలా ఉంది, నేడు ఎలా ఉంది, రేపెలా ఉండాలి అని గుంటూరు కళాశాలలో జరిగిన వర్క్‌షాప్ వివరించింది. (దళిత ఉద్యమం - నిన్న- నేడు- రేపు- జూలై 1998 పుస్తకం; పరివర్తన పేజి 16-17) గతంలోని లోపాలను దిద్దుకొని భవిష్యత్తును అర్థవంతంగా నిర్మించుకోవడం కోసం ప్రత్యామ్నాయ ప్రయత్నాలను చేసుకోవలసిన అవసరం, వైఫల్యాల నుండి వాస్తవాలను అర్థం చేసుకొని సిద్ధాంత, ఆచరణలను సమీక్షించుకునే వైనం అవసరమని తెలిపింది. బహుజన కెరటాలు మాసపత్రికలో (ఏప్రిల్,2008) వచ్చిన అంబేద్కర్ని కాపాడుకొందాం (సంపాదకీయం), అంబేద్కర్ చారిత్రక దృక్పథం- దళిత చరిత్ర రచన, అంబేద్కర్ పోరాట వెలుగులో సామాజిక న్యాయం వంటి వ్యాసాలు ఎంతో వివరణాత్మకంగా సాగాయి.

ఏతావాతా దళిత ఉద్యమం బాలారిష్టాలను దాటి దళితులంతా ఒక్కతాటి మీదకు రావలసిన చారిత్రక సత్యాన్ని విస్మరించకుండా ఆధిపత్య కులాల ఆజమాయిషీలోని వైషమ్యాలను సభ్య సమాజానికి తెలిపే ప్రయత్నంగా ఆ దిశగా మహోధృత ఉద్యమంగా సాగిపోతూ ఉంది.

పత్రికలలో దళిత సాహిత్యం:

పేద పురాణ శ్రవణం-పఠనం సమాజంలోని తాడిత, పీడిత అంటరాని వర్గానికి ఆమడ దూరంలో ఉన్న కులాన్ని నిరసిస్తూ మనువు శిలా శాసనాల రాతల్ని అడుగంటా తొలగిస్తూ, సమసమాజ నిర్మాణ భూమికగా పత్రిక సాహితీ క్షేత్రంలో మొలకెత్తింది. సమకాలీన సమస్యల్లో భాగంగా దళిత సమస్యకూ ప్రారంభంలో కొంత అవకాశం కల్పిస్తూ ఆధిపత్య వర్గ మకుటాన్ని త్రోసిరాజన్న ఇతర కులాల వ్యక్తుల మానవైక్యతా తత్వాన్ని ప్రతిపాదించిన మహనీయుల భావైక్యతను దళిత పరంగా సూచిస్తూ పత్రిక పయనం సాగింది. సమాజంలో ఉపరితల వర్గం (క్రిమిలేయర్) ప్రదర్శించిన దళిత సానుభూతి పాక్షికంగా మాత్రమే దళిత తత్వాన్ని విశదీకరించింది. నిజమైన దళిత తత్వం, దీనంగా, జాలిగా, జాషువా కలం నుండి మొదటిగా వెలువడింది.

'నా కవితా వధూటి వదనంబు నెగా దిగాఁ జూచి, రూపురే
ఖా కమనీయ వైఖరులు గాంచి భళీ భళీ యన్నవాడె మీ
దేకులమన్న ప్రశ్న వెలయించి, చివాలున లేచిపోవుచో
బాకునఁ గ్రుమ్మి నట్లగును పార్థివ చంద్ర! వచింపసిగ్గగన్'

అంటూ దిగులు పడ్డ దళితుడు జాషువా! జాషువా ద్రవీభూత తత్వానికి ప్రతీక! ఏ అంశమైనా మృదువుగా, లలితంగా చెప్పే కవి, కునారిల్లుతున్న జాషువా స్వరం దిగ్దిగంతాలకు వినిపించక పోయినా అట్టడుగున అణగారిన దళితులకు చేరింది. ఆధిపత్య కులాలలో సహజంగానే కనబడని స్పందన, కదలిక దళిత వర్గంలో వచ్చింది. ఐతే ఆ మార్పు దీనంగా కాకుండా తిరుగుబాటుగా, విప్లవంగా, ఉద్యమంగా రావడానికి సామాజిక పరిస్థితులు ప్రధాన కారణం అయ్యాయి. జాషువా కవిత్వంలో అంతర్గత తీవ్రతను తరువాతి తరం కవులు బోయిభీమన్న, కొలకలూరి ఇనాక్, కత్తి పద్మారావు, బొజ్జాతారకం అలాగే శిఖామణి, ఎండ్లూరి సుధాకర్ వంటి యువతరం కవులు అందిపుచ్చుకున్నారు.

దళిత సాహిత్యవాదాన్ని ప్రతిపాదిస్తూ ఆధునిక దళిత కవులు ఎన్నో వ్యాసాలు రాసారు. ఆ వ్యాసాలలో దళిత సాహిత్య వాద తాత్విక భూమికను తెలిపే ప్రయత్నం చేసారు. కత్తిపద్మారావు జాషువాను వేమన, తాపీధర్మారావు, శ్రీశ్రీ వంటి కవులతో అనుసంధానిస్తూ జాషువా ప్రత్యేకతను వివరిస్తూ ఆయా కవులకు జాషువాతో గల సామీప్యతను వివరించాడు. శ్రీశ్రీ, జాషువాల గురించి చెబుతూ- 'శ్రీశ్రీ కంటే జాషువా పదిహేనేండ్లు పెద్దవాడు, శ్రీశ్రీ పుట్టేనాటికి జాషువా అస్పృశ్యతా మారణ హోమాన్ని ఎదుర్కొంటున్నాడు. శ్రీశ్రీ 1930 దాకా భావకవితా యుగంలో భాగంగా ఉన్నాడు. ఆనాటికి జాషువా దళిత కవిగా ప్రసిద్ధుడయ్యాడు. 1971లో జాషువా మరణించాడు. శ్రీశ్రీ 1972లో 'ఇప్పుడు మనం 20వ శతాబ్దిలో ఉన్నాం. ఈ శతాబ్ది నాది' అని ప్రకటించాడు. జాషువా మరణించిన తరువాత గానీ శ్రీశ్రీకి ఆ మాటనడానికి ధైర్యం రాలేదు (జాషువా-శ్రీశ్రీ, కత్తిపద్మారావు పుట:90, పుస్తకం: దళిత సాహిత్యవాదం-జాషువా- 2008).

జాషువా కవిత్వపు ఒరవడిలో ఎన్నో వ్యక్తిత్వాలు కుసుమించాయి. బోయిభీమన్న గుడిసెలు కాలిపోతున్నై, కొలకలూరి ఇనాక్ ఊరభావి కథ, మునివాహనుడు నాటకం దళిత తాత్వికత లోతులను తాకాయి. దళిత సాహిత్యం అంబేద్కర్ సిద్ధాంత భూమికలతో మొలచి ఎన్నెన్నో పత్రికలలో వ్యాసాలుగా పరిణమించింది. కొత్తపుంతలు తొక్కింది. 'దళిత కోణం బూర్జువా కోణంగా ఎందుకు మారుతున్నది' అన్న చర్చా వ్యాసం (నడుస్తున్న చరిత్ర - 2007, బి.

సమకాలీన సమస్యల్లో భాగంగా దళిత సమస్యకూ ప్రారంభంలో కొంత అవకాశం కల్పిస్తూ ఆధిపత్య వర్గ మకుటాన్ని త్రోసిరాజన్న ఇతర కులాల వ్యక్తుల మానవైక్యతా తత్వాన్ని ప్రతిపాదించిన మహనీయుల భావైక్యతను దళిత పరంగా సూచిస్తూ పత్రిక పయనం సాగింది. సమాజంలో ఉపరితల వర్గం (క్రిమిలేయర్) ప్రదర్శించిన దళిత సానుభూతి పాక్షికంగా మాత్రమే దళిత తత్వాన్ని విశదీకరించింది.

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 8 8/28/2002, 2:44 PM

సైదులు పుట: 19), తెలుగు భాషోద్యమంలో ఉన్న దళిత కోణంతో పాటు మార్క్సిస్టు కోణం, రాజ్య కోణం, సామ్రాజ్యవాద కోణం గురించి కూడా ఆలోచించాలన్న విధానాన్ని తెలుపుతుంది. 'దళిత వాద కవిత్వంలో ప్రతిబింబించిన దళిత జన జీవితం' వ్యాసంలో (ఎస్ జిడి- చంద్రశేఖర్-ప్రకాశిని- పుట: 28,30), ఆధునిక దళిత కవితా విశ్లేషణ గమనించవచ్చు. 'తెన్నాటి దళిత కులాల ముచ్చట్లు' వ్యాసంలో రమేశ్ (నడుస్తున్న చరిత్ర - జనవరి- 2008 పుట:), తెలుగు భాషను రక్షిస్తున్న మాదిగలు తమిళ రాష్ట్రమంతా ఉన్నారనీ, తమిళనాడులోని మూడు పెద్ద దళిత కులాల్లో పదయర్లు ఉత్తర తమిళనాడు వైపుకి, పళ్ళర్లు దక్షిణ తమిళనాడు వైపుకి వెళ్ళారనీ, తెలుగు మాదిగలు రాష్ట్రమంతా ఉన్నారని చెప్పే విలువైన వ్యాసం వ్రాసారు. తెలుగు దళితులు కేరళలో కూడా ఉన్నారని ఈ వ్యాసం చెబుతోంది. తెలుగు దళితులు ఎంతెంతో దూరాలు విస్తరించిపోయి తెలుగు భాషను కాపాడుతున్న వైనం ఎంతో గర్వించదగ్గ విషయం.

దర్పణం-ప్రజాశక్తి సాహిత్య ప్రత్యేక సంచికలో (2000) జి. లక్ష్మీనరసయ్య దళిత రాజ్యాధికార భావనకు కళాత్మక రూపమే దళిత సాహిత్యం, మానవీయ సంస్కృతికి దోహదపడే సాహిత్యం ఆవశ్యం (అదే) - బి. ఎస్. రాములు), దళిత అనుభవం దళితేతరుడు పొందలేదు (అదే) అన్న సతీష్ చందర్, దళిత ఉద్యమాలు ఆర్థిక పోరాటాల వైపు మళ్ళాలి (అదే) అన్న ఎండ్లూరి సుధాకర్ల ప్రశ్నోత్తర వ్యాసాలు దళిత తత్వాన్ని లోతుగా ప్రతిబింబిస్తాయి.

దర్పణం-ప్రజాశక్తి సాహిత్య ప్రత్యేక సంచికలో (2000) జి. లక్ష్మీనరసయ్య దళిత రాజ్యాధికార భావనకు కళాత్మక రూపమే దళిత సాహిత్యం, మానవీయ సంస్కృతికి దోహదపడే సాహిత్యం ఆవశ్యం (అదే) - బి. ఎస్. రాములు), దళిత అనుభవం దళితేతరుడు పొందలేదు (అదే) అన్న సతీష్ చందర్, దళిత ఉద్యమాలు ఆర్థిక పోరాటాల వైపు మళ్ళాలి (అదే) అన్న ఎండ్లూరి సుధాకర్ల ప్రశ్నోత్తర వ్యాసాలు దళిత తత్వాన్ని లోతుగా ప్రతిబింబిస్తాయి. 'దళిత స్త్రీలపై అత్యాచారాలు' చేసే పోలీసులు, జోగినులు, మాతంగులు అనుభవించే లైంగిక దోపిడి వివరించిన ఎస్. శారద వ్యాసం (భూమిక: నవంబర్-2007 పుట: 4-7), 'ఇక ఇది దళిత శతాబ్దం' అంటూ ప్రకటించిన శిఖామణి (ప్రవాహ వాణి- జనవరి, ఫిబ్రవరి 2000 పుట: 6-9), 1500 ఏళ్ళ క్రితమే అగ్ర కులస్థుడు, బౌద్ధ మతాచార్యుడు తన బ్రాహ్మణ వర్గాన్ని తిరస్కరించి 'వజ్రసూచి' అనే 37 సూత్రాలు పొదిగిన గ్రంథాన్ని అందించిన వైనం ఎబికె సాహిత్యకీయాల్లో (వజ్రసూచి- కుల వ్యవస్థపై వజ్రాయుధం పుట: 39-44) చదవడం ఎంతో ఉద్వేగానికి గురి చేసే అంశాలు. దళితుల సమస్యలకు పరిష్కారం వర్గీకరణా? రాజ్యాధికారమా? అంటూ (సామాజిక న్యాయం పత్రిక పుట: 15) ప్రభుత్వ వైనాన్ని ఎండగట్టే కె. బాబ్జీ వ్యాసం, 'దళిత గోవిందం దళితుల్ని అవమానించటమే' అని తేల్చి చెప్పిన కత్తి పద్మారావు (అదే- పుట: 16-18) వ్యాసం దళితుల స్థానం 21వ శతాబ్దంలో కూడా ఎక్కడుందన్న విషయం చెప్పకనే చెబుతోంది.

ఇక 'దళిత వాద వివాదాలు' గా సంకలించబడిన సుమారు 64 వ్యాసాలు వివిధ పత్రికలలో ప్రచురింపబడి రేపిన దుమారం చెప్పనలవి కానిది.

1990 నుండి 1996 దాకా వివిధ పత్రికలలోని వ్యాసాలు దళిత వాదం ఉవ్వెత్తుగా లేచి పడ్డ కెరటమే అయ్యింది. బహుజనులు కూడా దళితులే అన్న విశాల దృక్పథం ఈ వ్యాసాలనంతరమే బలిష్టంగా రూపుదిద్దుకుంది.

ముగింపు:

కుసుమ ధర్మన్న, జాషువా నుండి నేటి తరం కవుల దాకా దళిత కవులందరి ఆశయం, ఆలోచన ఒకటే! అది బహుజన సమాజం! సామాజిక, ఆర్థిక, రాజకీయ రంగాలన్నింటిలో కుల, మత, వర్ణ, వర్గ భేదాలు లేని సమాజ స్థాపన, ఆ ఆశయ సాధనకు పత్రికలు ప్రధాన వాహికలు. ప్రజాభిప్రాయాన్ని ప్రబలంగా ప్రజ్వలింపజేసే పత్రికలు మానవశక్తికి ప్రతీకలు. దళితాభ్యుదయంతో పాటు ఇతర అట్టడుగు వర్గాలు శారీరక అంటరానితనాన్నే కాదు మానసిక అంటరానితనాన్ని నిర్మూలించుకోగల పరిస్థితిని కలిపించే బాధ్యత పత్రికలదే! పత్రికల ఔన్నత్యం జన జాగృతికి ఆధారం. దళిత చైతన్యం శాఖోపశాఖలుగా విస్తరించడానికి పత్రికల భాగస్వామ్యం చెప్పుకోదగింది. పత్రికా చైతన్యం మానవాళి శ్రేయోభిలాషిత్వం ఆశించాలి. దళితుల ఆవేదన, ఆక్రందన, ఆక్రోశం పత్రిక వేనవేల ముఖాలతో, గొంతుకలతో వినిపించింది. దళితులకు పోరాటతత్వం, ఉద్యమ స్ఫూర్తి పత్రికలు అందించాయి. దళిత చైతన్యం ముందుకు సాగడానికి చేయూత నిచ్చాయి. జాషువాతో మొదలుకొని బోయిభీమన్న, కొలకలూరి ఇనాక్, కత్తి పద్మారావు, గద్దర్, మాస్టార్జీ, ఎండ్లూరి సుధాకర్, శిఖామణి, చల్లపల్లి స్వరూపరాణి, విజయలక్ష్మి, వినోదిని వంటి కవులే కాకుండా ఎందరో దళిత ఉద్యమ కార్యకర్తలు వెలుగులోకి రావడానికి పత్రికల తోడ్పాటు విస్మరించరానిది. ఒక సతీష్‌చందర్, ఒక మద్దూరి నగేష్‌బాబు, ఒక ప్రసేన్ వంటి బహుజన కవుల కవితా ప్రస్థానం పత్రికా ముఖంగా ప్రజ్వలించింది. సాహిత్యం ఒకప్పుడు అనువాద సాహిత్యంగానూ, ఆ తరువాత అరువు సాహిత్యంగానూ సాగుతుంటే ఆ ధోరణిలోంచి ఖచ్చితంగా తెలుగు సాహిత్యాన్ని నిఖార్సుగా నిలిపింది దళిత సాహిత్యమే! దళిత సాహిత్యావిష్కరణలోంచి దళిత వేదన, అణచివేత, ఉద్యమ స్వరం- ఉద్వేగంగా, ఆవేశంగా, రక్తం జ్వలించే లక్షణంతో వెలువడే పరిపాలనా వ్యవస్థపై అధిక్షేపాలతో, దళితుల పట్ల ప్రభుత్వానికి గల మెరమెచ్చు దృష్టిని తిరస్కరిస్తూ సాగింది. దళితులతో పాటు తక్కువగా చూడబడుతున్న ఇతర కులాల వారి సాహిత్యం బహుజన సాహిత్యంగా రూపుదిద్దుకోవడం ఇటీవలి పరిణామం. ఈ పరిణామాన్ని ఆహ్వానిస్తూ ప్రోత్సహిస్తూ దళితుల్ని, బహుజనుల్ని గౌరవిస్తున్న పత్రికలు సమాజంలో సమతావాదానికి, రాబోయే సమసమాజాభ్యుదయానికి నిలువెత్తు నిదర్శనాలు! నిర్వచనం ఇవ్వలేని హిమాలయోన్నత శిఖరాలు! సదా జ్వలించే నిప్పు కణికలు! ప్రజా సమూహం ప్రేమించే సమానత్వ పతాకలు!

■

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 9 8/28/2002, 2:44 PM

గల్పిక

భూతాల స్వర్గం

పుప్పాల కృష్ణమూర్తి

"అమెరికా వెళ్లి వచ్చారట గదా. ఏంటి సంగతులు"

"మా వాడు న్యూజెర్సీలో డాక్టర్‌గా చేస్తూంటేనూ, వెళ్లివచ్చా. నెలరోజులు సెలవు పెట్టి, అమెరికా అంతా తిప్పి చూపించాడు. కోడలు కూడా డాక్టరే గదా. అందరం కలిసే తిరిగాం. ఇంక సంగతులంటారా? ఎంత చెప్పినా తక్కువే. ఎంత చక్కని శాలరీనండి. అదోక భూతల స్వర్గమనుకోండి"

"అలాగా?"

"రోడ్లెంత విశాలంగా, శుభ్రంగా ఉంటాయనుకున్నారు? డివైడర్లు, జిబ్రాలైన్లు, ట్రాపిక్ ఆగిపోతే సౌకర్యాలు ప్రతి కిలో మీటర్‌కో ఫోను. దారి పోడుగునా కెమెరాలు....ఓహ్ మనమింకా యాభయ్యేళ్లయినా, వాళ్లంత అభివృద్ధి సాధించగలమా అనిపించింది"

"బావుంది"

"ప్రజలు కూడా ఎంతో డిసిప్లేన్‌గా ప్రవర్తిస్తారండి. ఉదాహరణకు టీ తాగటానికి కూడా లైన్లో నిలబడి తెచ్చుకుంటారు. అంత క్రమశిక్షణ. ఇక వీకెండ్‌లో క్లబ్బులు, పబ్బులు, విందులూ, వినోదాలకు లెక్కేలేదు. కావలసిన సుఖమల్లా కొనుక్కోవచ్చు."

"ఓహో"

"తప్పు చేస్తే దేశాధ్యక్షుడికైనా, సామాన్యుడికైనా ఒకటే శిక్ష. ఒక లేబర్ కూడా ప్రెసిడెంటు మీద కేసు పెట్టే స్వేచ్ఛ ఉంది"

"భలే బావుందే"

"మన లాగా రోడ్ల మీద అడుక్కుంటూ బిచ్చగాళ్ళు కన్పించరు. ప్రభుత్వమే వారికి చక్కగా ఇండ్లు కట్టించి, నెలకింత పెన్షన్‌లా ఇచ్చి, పోషిస్తుంది."

"చాలా బాగుంది"

"ఇంక పిల్లలైతే ఎంత స్వేచ్ఛను అనుభవిస్తారో? వాళ్లను తల్లిదండ్రులు కొట్టడానికి వీల్లేదు. కొడితే పోలీసుకు ఫోన్ చేస్తారు. ఇంకంతే స్టేషన్‌కు పట్టుకుపోతారు. వాళ్లిష్టమొచ్చిన వారితో ప్రెండ్సిప్, డేటింగ్ చేసుకుంటారు"

"ఆహా. అద్భుతంగా ఉంది. మరెందుకండీ వచ్చారు. అక్కడే ఉండిపోక"

"వాళ్లిద్దరూ డ్యూటీ కెళ్లిపోతే, మాట్లాడ్డానికి మనిషుండడండి. ఎంత సేపని చూస్తాం వెధవ టి.వి."

"మీరు ఏదైనా ఉద్యోగం చేయొచ్చుగదా"

"చేయచ్చునుకోండి. కాని బైటికెళ్లిన మనిషి, ఇంటికొచ్చినదాకా నమ్మకం లేదంటి. ఎప్పుడు, ఎవడొచ్చి తూపాకితో కాలుస్తాడో తెలీదు. చాక్లెట్ల మాదిరిగా దుకాణాల్లో తుపాకులు కొనుక్కోవచ్చు. అందుకే ప్రతి ఇంటి డోర్‌కు హోల్ ఉంటుంది. మన మనిషని నిరార్థించుకుంటేగాని, తలుపు తీయరు. ఎవరి ముఖాల్లోనూ నిజమైన ఆనందం కనిపించదండి. పాము పడగ నీడలో కాపురం చేస్తున్నట్లు, నిరంతరం భయపడుతుంటారు. మావాళ్లు కూడా మరో పదేళ్లు సంపాదించుకుని ఇండియా వచ్చేస్తామంటున్నారు. మన వాళ్లక్కడ ఉండలేరండి"

"మనిషి ప్రాణానికి రక్షణ లేనప్పుడు, ఎన్ని సుఖాలుంటే ఏంలాభం? నాకు మాత్రం, అది భూతాల స్వర్గం అనిపిస్తుంది"

●

నానోలు

జి. లెనిన్ శ్రీనివాస్

విత్తనం
ఛిద్రం
హరిత
ఛత్రం

కనిపించని
కాలకూటం
శీతల
పానీయం

అనుభవం
ఆదిగురువు
ఆచరణ
కల్పతరువు

అతివ
మెలకువ
అవనికి
వేకువ

పూరెక్కలు
నేలరాలి
లేమొగ్గలు
ఓనమాలు

నగరంలో
నల్లత్రాచు
కాటేస్తోంది
రోడ్డు

బొల్లిముంత వెంకటరమణా రావు

నిట్టూర్పు
వేదాంతం
చిరునవ్వు
సిద్ధాంతం!

ఉత్సాహం
చిరునామా
హోరెత్తిన
అల!

రెప్పవాల్చిన
కనులు
నింగిలో
నక్షత్రాలు

భాషలో
శబ్దగాంభీర్యం
తేలిపోతే
యాస!

మౌనం
వాలని
కంటిరెప్పల
కునుకు

ప్రమాదం
పైరవి
మరణం
ఎక్స్‌గ్రేషియా!

ఎన్నికల
పండుగ
ప్రజాస్వామ్యం
చిగురుకల!

ప్రేమ
ముడతపడిన
పుస్తకం
సెల్‌ఫోన్!

రెండు నాల్కల
ధోరణి
దిగ్భ్రాంతి
ఖండన!

బొబ్బిలి జోసఫ్

కలం
గాండీవంలో
అస్త్రాలు
నానోలు

పలుభాషల
సంగమం
భారతీయ
పరిమళం

కిన్నెరసాని
సొగసులు
మురిపించే
మనసులు

నేత్రదానం
చేశాడు
మరణించినా
చూస్తున్నాడు

వెన్నెల
కురిసింది
కలువ
విరిసింది

ఆడపిల్ల
కన్నీళ్ళు
పిండుకున్న
వరకట్నం

విరోధి
ఉగాదిలో
ఎన్నికల
వైరుధ్యం

శిశిరం
సందేశం
చిగురుటాకు
ఉత్తరం

సేవకు
సాక్షి
అగరుబత్తి
కాలుతూ

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 10 8/28/2002, 2:44 PM

ప్లీజ్! నువ్ కనపడకుండా ఉండొద్దు

దాకరపు బాబూరావు

నువ్ మోసుకొచ్చే
కబుర్ల సంచి
విప్పుతూ
నవ్వుల పువ్వుల కోసం
ఆత్రంగా వెతుక్కునే వాళ్ళం

అనుభవాల చెట్టు క్రింద
నువ్విశ్రమించగానే
నీచుట్టూ చేరి
శ్రోతలమయ్యేవాళ్ళం

సంగతుల చిట్టా
నువ్విప్పగానే
ఒక్కోపేజీ ఆశగా
తడిమి చూసుకునేవాళ్ళం

నువ్వీవేళ
కనపడకపోయేసరికి
ఏమీ తోచని తనంలో
కాలాన్ని పిచ్చిగా
కెలుక్కుంటున్నాం
వ్యసనానికి

మనిషి
బానిసవ్వటం
మామూలు విషయం
మనిషికి మనిషి
బానిసవ్వటం
నీ దగ్గర్నుంచే మొదలైనట్లుంది
మా మాటల్ని
మా ఆలోచనల్ని
చివరికి మమ్మల్నే
నీవెంట తీసుకుపోయినట్లున్నావ్

ఉబుసుపోనితనంలో
మమ్మల్నిమేం
పదేపదే చూసుకుంటూ
నిన్ను వెతుక్కున్నట్లు
దాగుడుమూత లాటల్లో
వున్నట్లే దేవులాడుకుంటున్నాం

సందేహాల పిట్టల్ని తోలుకోలేక
మేం సంధిగ్ధాల మంచెల మీద
కాపలా వేగులమవుతుంటే

ఆలోచన్ల గుంపులో
రివ్వున వచ్చి
కంటి వాకిట వాలుతావు

నీకూ – మాకూ మధ్య
ఎడబాటు
ఇలా నిర్లిప్త
యుద్ధమౌతుందనుకోలేదు

నువ్విలా
ఎదురుచూపుల
అర్ధంగా మారుతావనుకోలేదు

(రోజూ కనిపించే మా ఆచారి గారు ఓ రోజు కనిపించక పోయేసరికి అభిమానంగా)

'కలాపోసకుల' సంత

గేరా

ఒళ్ళు విరిచే వేదికలపై
కళ్ళు చెదిరే కొలతలతో
పిల్లి నడకల పాపలు...

పాపం!
బెత్తెడు బట్ట లేక
పిడికెడు కండ లేక
చిటికెడు సిగ్గైనా లేక

వారి చుట్టూ
అంగలార్చే శరీరాలతో
చొంగ కార్చే చూపులతో
పేరు బలిసిన పెద్దలు...

తిన్నదరగక
పొద్దు గడవక
మడిసన్నాక,
కాస్తైనా
కలాపోసనుండాలి గనుక....

మేరే నామ్ జోకర్

అనిశెట్టి రజిత

బ్రోకర్‌ల చెవుల్లో
ఎండు గడ్డిపోచలు దూర్చి
చిరాకుపెడ్తూ చిందులు వేయిస్తూ
గూండాల గుండెలకు
గుండుసూదులు గుచ్చివాళ్ళు
కితకితలు బెట్టినట్లు మెలికలు తిరుగుతూ
ఏడ్వలేక నవ్వుతుంటే చూసి
చప్పట్లు చరిచి ఎగిరెగిరి ఇకఇకలాడుతూ...
మురికివాడల్లో కుక్కగా పుట్టిన నేను
విశాల రాదారుల్లో వెర్రిగాలిలా తిరుగుతూ
సరదాగా కొటీశ్వరుని బెంజికారులోకి
దూరి కూర్చొని దర్జాగా ఊరిని చూస్తూ
నాలుక సాచి చొంగరాలుతుంటె
వాళ్ళు చీదరగా తరిమేస్తే

తమాశాగా వెక్కిరిస్తూ
తోకూపుకుంటూ పరుగులు తీస్తూ....
నినాదాలిస్తూ పోతున్న గుంపు
ముందుకు చేరుకొని
ఊరేగింపుకు నాయకత్వం వహిస్తూ
జయహో భారతమాతా అంటూ
దేశభక్తిని వీధులంట వినిపిస్తూ

మనుషులు విసిరిన ఎంగిలి మెతుకుల్ని
పాచి పదార్థాలను కాకులకూ గద్దలకూ పెట్టి
దానవీర శూరత్వంతో ఉబ్బితబ్బిబవుతూ...
"మేరే జూతాహై జపానీ" అంటూ
నాడెప్పుడో అపూర్వంగా అభినయించిన
రాజ్‌కపూర్ సాబ్‌ను అనుకరిస్తూ
"జీనా యహమరేనా యహా" అంటూ
సర్కస్‌ల్లో పాడాలన్న తపనతో
ఆర్జీపత్రం రాసుకుందామని
మట్టి పలక కోసం
గుడిసె గుడిసెలో భౌభౌమని
వెతుకులాడుతూ... సునో
మేరే నామ్ జోకర్ యారో
దేఖో దోస్తో నాదంతా
ఊరకక్కల బుద్ధికి పుట్టిన అపహాస్యం...

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 11 8/28/2002, 2:44 PM

పాట

తిరుపతి, నవశ్రుతి

తెలకపల్లి రవి

పాటను ప్రజల బాట పట్టించి ప్రత్యామ్నాయ కళా సాహిత్య సృజనకు పెట్టింది పేరుగా నిల్చింది ప్రజా నాట్యమండలి, ఇతర ప్రగతిశీల సంస్థలే. ఈ క్రమంలో ఎందరో మహాకవులు ప్రజా కవులూ కళాకారులూ ప్రభవించారు. తిరుపతి సభలో వారందరినీ తల్చుకోవడంతో పాటు అన్నమయ్య గురించి కూడా ప్రత్యేకంగా చెప్పడం పైన చాలా చర్చ జరిగింది. ఎన్నికల్లో ఓటమి పాలైనందునే కమ్యూనిస్టులు అన్నమయ్య భజన చేస్తున్నారన్నట్టు వ్యాఖ్యలు వచ్చాయి.అసలు ఆయనే తొలి విప్లవకారుడు అన్న మాటలూ వినవచ్చాయి.

తిరుపతి పట్టణం పుణ్య క్షేత్రంగానే గాక కొద్ది కాలంగా కళా సాహిత్య పరమైన కదలికలకు కూడా వేదికగా రూపొందుతుండడం సంతోషించవలసిన విషయం.భూమన కరుణాకరరెడ్డి తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం చైర్మన్‌గా వున్నప్పుడు ఈ ధోరణిని బాగానే ప్రోత్సహించారు. సహజంగానే కొన్ని చర్యలపై విషయాల్లో విమర్శలు వచ్చినా – ఆయన వ్యక్తిగత చొరవతో ఒక అనధికార సాంస్కృతిక సంస్థ తరపున నిర్వహించిన తెలుగు మహాసభలు బాగా ఆదరణ పొందాయి. ఆగస్టు నెల మొదటి మూడు రోజులు తిరుపతిలో ప్రజానాట్యమండలి నిర్వహించిన ఆలాపన కార్యక్రమం అందరికీ వాటిని గుర్తుకు తెచ్చింది. ఈ సభల ఆహ్వాన సంఘానికీ అధ్యక్షుడైన కరుణాకరరెడ్డి ముగింపు సభల సందర్భంలో కలిసినప్పుడు వార్తలో ఈ శీర్షికన మైఖెల్ జాక్సన్‌పై రాసిన వ్యాసాన్ని ప్రస్తావించి అభినందించారు. దీనిపై ఇంకా చాలా మంది మిత్రులు ప్రదర్శించిన ఆసక్తి వాస్తవానికి కళారంగంపై వారి శ్రద్ధకు అద్దం పట్టింది. అదే సమయంలో కళా సాంస్కృతిక రంగాలలో సామాజిక వైరుధ్యాలను చూడాల్సిన అవసరాన్ని కూడా గుర్తు చేసింది.

పజల పాటను పదునెక్కించుకోవడంపై చర్చ, సాయంత్రాలు పుర ప్రజల ముందు పాటల పండుగ కలిస్తే ఆలాపన. జీవితంలో పాటకు వున్న ప్రాధాన్యత అంతా ఇంతా కాదు. పని పాట అన్న జంట పదాలే అందుకు నిదర్శనాలు. పనికి పాటకూ వున్న సంబంధం, పని చేయడానికి పాట, పనికి పనికీ మధ్య పాట, పని ముగిసిన తర్వాత పాట.. పాటు –పాట అన్న మాటల మధ్య సంబంధం ఇవేవీ యాదృచ్ఛికమైనవి కావు. అందుకే పాట తుపాకి లేని తూటా, చైతన్యపు బావుటా, భావాల బాట పాట. స్వాతంత్ర పోరాట ప్రారంభానికి ప్రతీక వందేమాతరం పాట అయితే ఆ స్వాతంత్రపు వక్రగతిని చెప్పే పాట వందేమాతర గీతం వరసమారుతున్నది! తెలంగాణా పోరాటానికి ప్రతీక బండెనక బండి గట్టి పాట. తెలుగు ప్రజల సమైక్య శక్తికి ప్రతీక చెయ్యెత్తి జైకొట్టు తెలుగోడా పాట. చెప్పాలంటే ఇలా ప్రతి పోరాటమూ తనవైన పాటలను అందిస్తుంది. జీవితంలో ప్రతి ఘట్టానికి పాట. జోల పాట నుంచి అంతిమ రాగాల వరకూ! అయితే పాటను ప్రజల బాట పట్టించి ప్రత్యామ్నాయ కళా సాహిత్య సృజనకు పెట్టింది పేరుగా నిల్చింది ప్రజా నాట్యమండలి, ఇతర ప్రగతిశీల సంస్థలే. ఈ క్రమంలో ఎందరో మహాకవులు ప్రజా కవులూ కళాకారులూ ప్రభవించారు. తిరుపతి సభలో వారందరినీ తల్చుకోవడంతో పాటు అన్నమయ్య గురించి కూడా ప్రత్యేకంగా చెప్పడం పైన చాలా చర్చ జరిగింది. ఎన్నికల్లో ఓటమి పాలైనందునే కమ్యూనిస్టులు అన్నమయ్య భజన చేస్తున్నారన్నట్టు వ్యాఖ్యలు వచ్చాయి.అసలు ఆయనే తొలి విప్లవకారుడు అన్న మాటలూ వినవచ్చాయి.ఎప్పటిలాగే ఇప్పుడు కూడా అసలు భారతీయ సంస్కృతి గొప్పదన్న కీర్తనలు ఆలపించి కమ్యూనిస్టులపై పరోక్ష విమర్శలకు మరికొందరు ప్రయత్నం చేశారు. ఏతా వాతా ఇందులో చాలా భాగం పాక్షిక ధోరణినే ప్రతిబింబించాయని చెప్పాలి.

విషయంలోకి వెళ్లేముందు అంతకు ముందు జరిగిన మరో చర్చను కూడా ప్రస్తావించవచ్చు. హ్యారీ పాటర్ అద్భుత సంచలనంపై టీవీ ఛానెల్‌లో చర్చ జరిగినప్పుడు అత్యధికులు వినిపించిన వాదన ఇంతకంటే గొప్ప సాహిత్యం మనకు వున్నా ప్రచారం రాలేదు అని. హ్యారీ పాటర్‌కంటే మన కథల గురించి చెప్పుకుని సంతోషించేందుకే వారు ప్రాధాన్యత నిచ్చారు. హ్యారీ పాటర్ రచయిత్రి రోలింగ్ నేటి తరం పిల్లలకు ఆ కథను చెప్పేందుకు ఎంచుకున్న శైలి కీలక పాత్ర వహించింది.ఆ పైన హాలివుడ్ చేతుల్లో ఆ కథ పడడం... మామూలుగానే ప్రపంచాన్ని శాసించే హాలివుడ్‌కు ప్రపంచీకరణ యుగంలో మరింత సులభం. అంత విస్తృత ప్రచారం రచనలకు రావడం చాలా చాలా దుర్లభం. శైలీ పరంగానూ మన చాలా రచనలు గతంలో వుంటున్నాయని దృశ్య యుగ బాలల ఆసక్తిని అందుకునేట్టు రూపొందడం చాలా తక్కువని కూడా గుర్తించవలసి వుంది. మన గతాన్ని అదే పనిగా కీర్తించుకున్న ప్రతి సందర్భంలోనూ వాస్తవికమైన పరిమితులను కూడా మనం గమనంలో వుంచకోవలసిందే.

అన్నమయ్య రాసిన వేల వేల పదాలలో తెలుగు దనం

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 12 8/28/2002, 2:44 PM

హైకులు

పి. శ్రీనివాస్ గౌడ్

చలి ఉదయం
తల్లి చన్ను వెతుకుతూ
కుక్క పిల్లలు

భోజనాల వేళ
పక్షిపిల్ల తింటోంది
ఎంగిలి పండు

నిర్మలాకాశం–
తప్పివచ్చి కన్పిస్తూ
ఓ కరిమబ్బు

పొగమంచు
అక్కడే వుంది, చుట్టుకొని
పొద్దుటి గొంగళి

తోటలో పూవు
సాలీడుదారం అడ్డింది
కోయబోతే

కాసేపు ఆట..
కాసేపు భిక్షాటన..
వీధి బాలురు–

తామరాకుపై
నీటి బిందువు మీద–
ఓ సీతాకోక

గోధూళిలో
కనుమరుగవుతోంది–
అస్తమయం

వెళ్ళలేదా..
మెలిక తిరక్కుండా–
గొంగళి పురుగు....

బొచ్చుపురుగు...
తనలో యాడున్నాయో
రంగుల రెక్కలు...

మనుష్య సంచారం–
దూ... రంగా పచ్చదనంలో
సీతాకోకలు

మిట్ట మధ్యాహ్నం–
శిశువు పెదాలపై
పాలచారిక–

ఎదురయ్యింది–
పగలంతా నడిచి
దారిలో నేను

విసురుగాలి–
కదలని గొంగళి
రోమాలు కదుల్తూ

సముద్రం–
అలల నీటి మీద
ఓ రబ్బురు చెప్పు

చినుకు

సుధాకిరణ్. బి.

పొలమారింది... రైతన్నకి
కళ్ళల్లో నీళ్ళు... గుండెల్లో మంట
ఎర్రటి ఆవకాయతో తింటున్న
'చద్ది' వల్ల కాదు...!

తొలకరి చినుకుల సడి ఏది
కారుమబ్బుల జాడలేదు...!
దుక్కిదున్నిన భూమి గొంతెండుతోంది...
నెలలు నిండకుండా పుట్టిన శిశువులా!
మొలకెత్తిన మొక్క రోదిస్తోంది..
తాలుగింజనై ఉన్నా
భూగర్భంలోనే ఉండేదాన్నని!

అక్కడక్కడా నిలిచి ఉండే
తెల్లమబ్బులు రాష్ట్రమంతా పరుచుకున్నాయి...!
రెండోసారి వచ్చిన ఎండాకాలం
కాలిన భూమి నెరదల్లోంచి
వేడి ఆవిరిని పైకి తోస్తోంది...!
బొరియలోని బోదురుకప్ప బెకబెకలు ఆపి
బిక్కు బిక్కుమంటూ ఆకాశం వంక
ఆశవహదృక్కులు సారించింది...!

గుబాళింపులు, ప్రజలకు దగ్గరగా వుండే ప్రయోగాలూ ఎప్పటికీ గొప్పవే. జోలపాటల నుంచి చందమామే రావే వరకూ ఆయన పాటలు మార్మోగుతూనే వున్నాయి. అయితే ఆయన కొన్ని పదాలలో కనిపించే మానవీయ చింతన సమతా భావన మరింత గొప్పది. బ్రహ్మమొక్కటే పరబ్రహ్మమొక్కటే అంటూ రాజు బంటు , నిండైన బ్రాహ్మణుడు చండాలుడూ ఒక్కటేనని చెప్పే పాట అందుకు పతాకస్థాయి. ఆరు వందల ఏళ్లకిందట ఆధ్యాత్మిక కోణంలోనైనా ఈ మాటలు చెప్పిన ఆయన వారసత్వం నిస్సందేహంగా అభ్యుదయ కరమైందే. చారిత్రికంగా భక్తి కవిత్వంలోనూ శివ కవిత్వంలోనూ ఇలాటి చాలా ఉదాహరణలు మనకు కనిపిస్తాయి. ఈ విషయమై కేంద్రీయ విశ్వ విద్యాలయ అధ్యాపకుడు మిత్రుడు పిల్లల మర్రి రాములు మంచి పరిశోధన చేశాడు. అంతకు ముందు కాలంలో కె.కె.రంగనాథాచార్యులు కూడా సమాజ కవులని వీరిలో కొందరికి నామకరణం చేశారు. ఆంధ్ర ప్రదేశ్ సాహిత్య అకాడమీ ప్రచురించిన అధిక్షేప శతకాలలోనూ ఈ విధమైన ఉదాహరణలు చాలా కనిపిస్తాయి. వీటిని వామపక్ష వాదులు ఆలాపించడం అత్యంత సహజం. దీనిపై ఎలాటి ఆశ్చర్యం గాని అభ్యంతరాలు గాని వుండాల్సిన అవసరం లేదు.

మానవ లక్షణాలు గలదేదీ నాకు పరాయిది కాదు అన్న వ్యక్తి కారల్ మార్క్స్. మానవ జాతి సృజించిన ఉత్తమోత్తమ వారసత్వాన్నంతటినీ నీలో ఇముడ్చుకోవాలని చెప్పింది లెనిన్.తెలుగు నాట కమ్యూనిస్టు ఉద్యమం ఆ పని అమోఘంగా చేసింది.నలభయ్యవ దశకంలో గురజాడ వీరేశలింగం వంటి వారి రచనలు బయిటకు తీసి ప్రచురించి ప్రాచుర్యంలోకి తెచ్చింది కమ్యూనిస్టులే. అది భరించలేక నార్లవంటి వారే కామ్రేడ్ గురజాడ అని ఉక్రోషంతో సంపాదకీయాలు రాసిన దాఖలాలున్నాయి. వేమన పద్యాలను మన పండితులు చాలా కాలం తొక్కిపట్టారని , అన్నమయ్య పదాలను కూడా అగ్నికీలలకు ఆహుతి చేసేందుకు ప్రయత్నించారని గుర్తుంచుకోవడం అవసరం. ఇందుకు పూర్తి భిన్నమైంది మార్క్సిస్టు దృక్పథం. కనకనే అన్ని ప్రాంతాలలోనూ ప్రజా కళలను సృష్టించిన వారంతా ప్రగతిశీల వాదులే కావడం యాదృచ్ఛికం కాదు. ఆ పేర్లన్ని ప్రసిద్ధమే. మొదట్లో చెప్పుకున్న మైఖెల్ జాక్సన్ తరహా వాణిజ్య సంస్కృతి తాకిడి తట్టుకుని ప్రజలు పాడుకునే పాటలను కళారూపాలను ఇప్పటివరకూ బతికించిన ఘనత వారికే చెందుతుంది..ఆ వరవడిలోదే ఆలాపన. దాన్ని కేవలం కమ్యూనిస్టు ఎత్తుగడగా చూడటం పొరబాటవుతుంది. అన్నమయ్యను గాని ఆధ్యాత్మిక బోధ చేసిన మరెవరిని గాని మొత్తంగా ఎత్తుకోనవసరం లేదు. వారిలోని మానవీయ సమతా భావనలనే స్మరించుకోవడం. అవన్నీ భారతీయ సంస్కృతి అంటూ గతమంతటినీ ఒకే విధంగా చిత్రించడం కూడా సరైంది కాదు. ప్రసిద్ధ తత్వవేత్త దేవీ ప్రసాద్ ఛటోపాధ్యాయ చెప్పినట్టు భారతీయ తాత్విక చరిత్రలో సజీవమైన అంశాలున్నాయి, నిర్జీవమైన అంశాలూ వున్నాయి. సజీవమైన వాటిని పాడుకోవడమే ఆలాపన. అదే తిరుపతి నవశ్రుతి. ప్రజాగీతి.

■

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 13 8/28/2002, 2:44 PM

పరిశీలన

తెలుగు సాహిత్య సమాజాలు

ముప్వల సుబ్బరామయ్య

నవీనులంతా కలిసి 1919లో 'సాహితీసమితి" ని ఏర్పరచారు. సాహితీ సమితి సభాపతి తల్లావఝ్ఝుల శివశంకర శాస్త్రి. బహుభాషా ప్రవీణులు. నవరచనా పరులందరినీ సాహితీ సమితిగా కూర్చి, రచనలు అనుభవాల ఆధారంగా చేయమన్నారు. ఆయన నవకవిత్వానికి బంగారు బాటలు వేసిన దేశికులు, నవ్య సాహిత్యానికి ఉత్సాహమిచ్చిన అమృతమూర్తి. ఒకరినొకరు తిట్టుకునే సంప్రదాయానికి చెందిన తెలుగు కవులు వీరి స్నేహంతో, తిట్టుకొనుట మాని తమ తమ రచనలలో నిమగ్నమయ్యారు.

1911లో పిఠాపురం మహారాజా ఆశీస్సులతో జయంతి రామయ్య పంతులు 'ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్' స్థాపించారు. ఆనాటి తెలుగు సాహితీ పరులైన గ్రాంథిక భాషావాదులు, వ్యవహారిక భాషావాదులు అందరూ ఆ పరిషత్‌లో సభ్యులు.

ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్‌కు గ్రాంథిక భాషను నిలబెట్టడమే ప్రధానోద్దేశం. అయినా ఆధునిక సాహితీపరులు అదే వేదికను ఉపయోగించి వాడుకభాషకు గుర్తింపు తేవాలనే ప్రయత్నం చేశారు.

1924 అక్టోబరు 9 నుండి 13 వరకు పశ్చిమగోదావరి జిల్లా తణుకులో ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్ 13వ వార్షికోత్సవం ఆచంట వేంకటరాయ సాంఖ్యాయన శర్మ అధ్యక్ష్యతన జరిగింది.

నవీనులంతా కలిసి 1919లో 'సాహితీసమితి" ని ఏర్పరచారు. సాహితీ సమితి సభాపతి తల్లావఝ్ఝుల శివశంకర శాస్త్రి. బహుభాషా ప్రవీణులు. నవరచనా పరులందరినీ సాహితీ సమితిగా కూర్చి, రచనలు అనుభవాల ఆధారంగా చేయమన్నారు. ఆయన నవకవిత్వానికి బంగారు బాటలు వేసిన దేశికులు, నవ్య సాహిత్యానికి ఉత్సాహమిచ్చిన అమృతమూర్తి. ఒకరినొకరు తిట్టుకునే సంప్రదాయానికి చెందిన తెలుగు కవులు వీరి స్నేహంతో, తిట్టుకొనుట మాని తమ తమ రచనలలో నిమగ్నమయ్యారు. ధనవంతులను ఆశ్రయించి, వారికి ప్రీతికరమైన రీతులలో రచనలు చేసే కవి, తన సౌందర్య దర్శనోత్సాహాన్ని, తన బాధను, తన నిర్వేదాన్ని వస్తువుగా చేసి కావ్యరచన చేశాడు. నవ కవిత్వానికి ధ్యేయం ఏర్పడింది. సాహితి సమితి వార్షికోత్సవాలలో సమితి సభ్యులు తమ కావ్యాల్ని ఒకరికొకరు అంకితమిచ్చి, ప్రశంసా వాక్యాలు చెప్పి, నవ్య సాహిత్యానికి ప్రచారం కలిగించారు.

సమితి సభ్యులు కొందరు ఒత్తుగా టోపీ పెట్టినట్లుగా కనబడే జుట్టూ గిరజాలు పెంచేవారు. కండువాలను వల్లెవాటుగా వేసేవారు. ఇది కవికి ఒక విశిష్ట వేషం అన్న అభిప్రాయం కలిగింది దేశంలో. యువకులు చాలామంది వల్లెవాటు కండువాలు వేసుకుని పద్యాలల్లడమూ, కావ్యపఠనాలు చేయడం ప్రారంభించారు. రాజమండ్రిలో సారస్వత సమాజము, విశాఖపట్నంలో కవితాసమితి, హైదరాబాదులో సాధన సమితి ఏర్పడ్డాయి. జంటకవుల ఉద్యమం వెళ్ళిపోయి సమితులేర్పడ్డాయి. విమర్శ ప్రతి విమర్శలనే కాలకూటాన్ని ఈ సమితి నిర్మాణోద్యమాలు మింగేశాయి. ఈ రకపు సంక్షోభావోద్యమానికి శివశంకర శాస్త్రి పునాది వేశారనాలి. కాని 1930 నాటికి సాహితి సమితి నీరసించింది.

బరంపురంలో గురుభాగవతుల ధర్మారావు, పంచాగ్నుల ఆదినారాయణ శాస్త్రి సాహితీపరులను ఆ ఊరు ఆహ్వానించి 1933 మార్చి 10,11,12 తేదీలలో 'అభినవాంధ్ర కవి పండిత సభ' ను ఏర్పాటు చేశారు. చిలుకూరి నారాయణరావు అధ్యక్ష్యత వహించగా, గిడుగు రామమూర్తి పంతులు ప్రారంభోపన్యాసం గావించారు. చారిత్రాత్మకమైన ఆ సభలో మంచి నిర్ణయాలు తీసుకున్నారు.

గిడుగు రామమూర్తి పంతులు డెబ్బైయ్యవ జన్మదినం సందర్భముగా రెండవ సమావేశం 1933 డిసెంబరులో రాయప్రోలు సుబ్బారావు అధ్యక్ష్యతన రాజమండ్రిలో జరిగింది. ఈ సభలోనే 'అభినవాంధ్ర కవి పండిత సభను', 'నవ్య సాహిత్య పరిషత్తు' గా పేరు మార్చారు. ఈ పరిషత్తు 1934 లో తల్లవఝ్ఝుల శివశంకర శాస్త్రి అధ్యక్షతన అనంతపురంలో, 1936లో పంచాగ్నుల ఆదినారాయణ శాస్త్రి అధ్యక్షతన కాకినాడలో, 1937లో గిడుగురామమూర్తి అధ్యక్షతన గుంటూరులో, 1938లో బుర్రాశేషగిరిరావు అధ్యక్షతన బందరులో, 1940లో విశ్వనాధ సత్యనారాయణ అధ్యక్షతన బెజవాడలో 1941లో అడవి బాపిరాజు అధ్యక్షతన మద్రాసులో, 1942లో దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి అధ్యక్షతన ఏలూరులో, 1944లో కాటూరి వెంకటేశ్వరరావు అధ్యక్షతన తెనాలిలో, 1946లో మల్లంపల్లి సోమశేఖర శర్మ అధ్యక్షతన కృష్ణాజిల్లా ముఖ్యాలలో సభలు జరిగాయి.

చదలవాడ పిచ్చయ్య కృషి వల్ల 1943 ఫిబ్రవరి 13,14 తేదీలలో ప్రధమాంధ్ర 'అభ్యుదయ రచయితల సంఘ' సమావేశం తాపీ ధర్మారావు అధ్యక్షతన తెనాలిలో జరిగింది. రెండవ మహాసభ 1944 డిసెంబరు 29,30,31 తేదీలలో బెజవాడలో తెలికిచర్ల వెంకటరత్నం అధ్యక్షతన జరిగింది. అఖిల భారత అభ్యుదయ రచయితల సంఘం కార్యదర్శి సజ్జాద్ జహార్ ఈ సభను ప్రారంభించారు. చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహను సన్మానించి, వెయ్యిన్నూట పదహార్లు డబ్బు ఇచ్చి సత్కరించి, వారి స్వీయచరిత్రను ప్రచురించారు. మూడవ మహాసభ 1945 డిసెంబరు 31, 1946 జనవరి 1,2 తేదీలలో రాజమండ్రిలో దేవులపల్లి కృష్ణశాస్త్రి అధ్యక్షతన జరిగింది. ముల్కరాజ్ ఆనంద్‌గానీ, ప్రొఫెసర్ హిరెన్ ముఖర్జీ గాని వచ్చి ప్రారంభిస్తారనుకున్నారు గాని, వారు రాలేదు. మహాసభను శ్రీశ్రీ ప్రారంభించారు. నాలుగవ మహాసభ 1947 జనవరి 17,18,19 తేదీలలో పి.వి. రాజమన్నార్ అధ్యక్షతన మద్రాసులో జరిగింది. ప్రసిద్ధ అభ్యుదయ రచయిత ఖ్వాజా అహమ్మద్ అబ్బాస్ సభను ప్రారంభించారు. 1947 స్వాతంత్ర్యం వచ్చిన తరువాత ఈ సంఘంలో నిర్లిప్తత ఏర్పడింది. అయిదవ మహాసభ 1955 జులై 30,31 తేదీలలో శ్రీశ్రీ అధ్యక్షతన విజయవాడలో జరిగింది. 1955 తరువాత అరసం నిర్జీవమైపోయింది. కాని అభ్యుదయ భావాలు

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 14 8/28/2002, 2:44 PM

సాహిత్యంలో విరివిగా వ్యాపించాయి. ఆంధ్ర అభ్యుదయ రచయితల సంఘం ఆరవ మహాసభ ఒంగోలులో 1974 జనవరి 12,13,14 తేదీలలో చాగంటి సోమయాజులు అధ్యక్షతన జరిగింది. ఈ సంఘం ఏడవ మహాసభ విజయనగరంలో తరువాత జరపడానికి ఏర్పాట్లు చేస్తూ ఒక సన్నాహక సంఘం కూడా రూపొందింది. అయితే దేశంలో అత్యవసర పరిస్థితి నెలకొని ఉన్న కారణాన సభలు జరగలేదు.

తుమ్మల వెంకటరామయ్య, రాంభట్ల కృష్ణమూర్తి మొదలైనవారు తయారు చేసిన ప్రణాళికతో 'ఆంధ్రప్రదేశ్ అభ్యుదయ రచయితల సంఘం' అనే కొత్త సంస్థ స్థాపించబడింది. ప్రధమ మహాసభ 1973 ఆగష్టు 10,11,12 తేదీలలో గంగినేని వెంకటేశ్వరరావు అధ్యక్షతన గుంటూరులో జరిగింది. అదే ఆరవ మహాసభ అని చాటుకున్నారు. 1974లో ఒంగోలులో జరిగిన మహాసభను వీరు గుర్తించలేదు. ఈ అరసం చాలా జిల్లాలలో ప్రాంతీయ సంఘాలు ఏర్పాటు చేసి చురుగ్గా పనిచేసింది. పురిపండా అప్పలస్వామి అధ్యక్షతన 1976 ఫిబ్రవరి 14,15 తేదీలలో హైదరాబాదులో ఏడవమహాసభ, 1978 డిసెంబరు 24,25 తేదీలలో కాకినాడలో ఎనిమిదవ మహాసభ జరిగాయి. చాగంటి సోమయాజులు అధ్యక్షతన 1985 సెప్టెంబరు 14,15 తేదీలలో తిరుపతిలో తొమ్మిదవ మహాసభ, 1988 అక్టోబరు 8,9 తేదీలలో భీమవరంలో పదవ మహాసభ, 1992 నవంబరు 14,15 తేదీలలో గుంటూరులో పదకొండవ మహాసభ జరిగాయి. కేతు విశ్వనాథరెడ్డి అధ్యక్షతన 1996 మార్చి 9,10 తేదీలలో నరసరావుపేటలో పన్నెండవ మహాసభ, 2001 జనవరి 27,28 తేదీలలో గోదావరిఖనిలో పదమూడవ మహాసభ జరిగాయి. పద్నాలుగవ మహాసభ 2004 ఆగష్టు 21,22, తేదీలలో ఎస్వీ, సత్యనారాయణ అధ్యక్షతన విశాఖపట్నంలో జరిగింది. పదిహేనవ మహాసభ 2008 సెప్టెంబరు 13,14 తేదీలలో పెనుగొండ లక్ష్మీనారాయణ అధ్యక్షతన కడపలో జరిగింది. రాష్ట్ర అభ్యుదయ రచయితల సంఘం 1994 ఫిబ్రవరి 12,13 తేదీలలో తెనాలిలో స్వర్ణోత్సవాలను, 2003 ఫిబ్రవరి 23న తెనాలిలో వజ్రోత్సవాలను జరుపుకుంది.

దోపిడీ వ్యవస్థను దిగంబరకవులు జ్వాలానామ సంవత్సరం 1968 వచ్చేసరికి కుష్టు వ్యవస్థగా గుర్తించారు. వీరి మూడవ సంపుటి 'నేటి కుష్టు వ్యవస్థపై దిగంబర కవులు'ను కృష్ణాజిల్లా నందిగ్రామ తాలూకాలో సజీవదహనం గావించబడిన కంచికచర్ల కోటేశుకు అంకితం ఇచ్చారు. దీనిని జూన్‌లో ప్రచురించినా, సెప్టెంబరు 14న విశాఖపట్నం లక్ష్మీటాకీస్ సెంటరులో ఎడమనూరి యశోద అనే బిచ్చగత్తి అర్థరాత్రి జీరో అవర్‌లో ఆవిష్కరించింది.

1965 ఏప్రియల్ నెలలో సమాజము, సాహిత్యము గురించి ఆలోచించే ఆరుగురు యువకులు కేశవరావు, యాదవరెడ్డి, రాఘవాచారి, భాస్కరరెడ్డి, మదన్‌మోహన్ సహాయ్, వెంకటేశ్వరరావు ఒకచోట కూర్చుని, వారి ఆశయాలను, ఆశలను కలబోసుకున్నారు. కేశవరావు ఇచ్చిన ఉద్యమ స్వరూపం అంగీకరించారు. సంఘంలో నవచైతన్యం కలిగించడం, కుళ్లుని నాశనం చేయడం, బానిసత్వ మనసులను విప్లవాత్మకంగా నడిపించడం వీరి ధ్యేయం.

దిగంబరశకం, నగ్ననామ సంవత్సరం, ఆశఋతువు (కీ.శ 1965 మే6)న ఆంధ్రప్రదేశ్ రాజధానీ నగరం హైదరాబాదులో ప్రప్రథమంగా ఆరుగురు యువకులు తాము 'దిగంబర కవుల'మని ప్రకటించుకున్నారు. మానేపల్లి హృషీకేశవరావు నగ్నమునిగా, కె. యాదవరెడ్డి నిఖిలేశ్వర్‌గా, ఆకారం వీరవెల్లి రాఘవాచార్యులు జ్వాలాముఖిగా, బద్దం భాస్కరరెడ్డి చెరబండరాజుగా, మదన్‌మోహన్ సహాయ్ భైరవయ్యగా, కమ్మిశెట్టి వెంకటేశ్వరరావు మహాస్వప్నగా పేర్లు ప్రకటించుకున్నారు. దింగంబరకవుల సంచాలకుడు సుబ్రహ్మణ్యం. ఆరోజు అర్థరాత్రి జీరో అవర్‌లో హైదరాబాద్‌లోని ఆబిడ్స్ సర్కిల్‌లో నాంపల్లి పాండు అనే రిక్షావాలా 'దిగంబర కవుల సంపుటి'ని ఆవిష్కరించాడు.

నిఖిలేశ్వర నామ సంవత్సరం మదిర ఋతువు స్నేహవారం (క్రీ.శ. 1966 డిసెంబరు 18) నాడు ఇంకా భయం భయంగా బానిసత్వంగా దుర్భరంగా హేయంగా ఛండాలంగా ఉన్న ఆంధ్రప్రదేశ్ అనే మురిగ్గుంట లోంచి నగ్నముని, నిఖిలేశ్వర్, జ్వాలాముఖి, చెరబండరాజు, భైరవయ్య, మహాస్వప్నలు పలికిన దిగంబర దిక్కులు 'దిక్కులు –30' దిగంబర కవుల సంపుటి–2 ను విజయవాడ గవర్నరుపేట సెంటరులో రాత్రి జీరో అవర్‌లో జింగాల చిట్టి అనే హోటల్ క్లీనర్ ఆవిష్కరించాడు.

దోపిడీ వ్యవస్థను దిగంబరకవులు జ్వాలానామ సంవత్సరం 1968 వచ్చేసరికి కుష్టు వ్యవస్థగా గుర్తించారు. వీరి మూడవ సంపుటి 'నేటి కుష్టు వ్యవస్థపై దిగంబర కవులు'ను కృష్ణాజిల్లా నందిగామ తాలూకాలో సజీవదహనం గావించబడిన కంచికచర్ల కోటేశుకు అంకితం ఇచ్చారు. దీనిని జూన్‌లో ప్రచురించినా, సెప్టెంబరు 14న విశాఖపట్నం లక్ష్మీటాకీస్ సెంటరులో ఎడమనూరి యశోద అనే బిచ్చగత్తె అర్థరాత్రి జీరో అవర్‌లో ఆవిష్కరించింది.

దిగంబరకవుల తరువాత వచన కవిత్వంలో మరొక సాహిత్య సమాజం పైగంబరులది. యం.కె. సుగమ్‌బాబు, కమలాకాంత్, కిరణ్‌బాబు, ఓల్గా, దేవీప్రియ ఈ అయిదుగురే పైగంబరుకవులు. వారి ధ్యేయం గురించి వారి సంకలనం మొదట్లో 'ఇది మా పైగంబరుల సంకలనం యుగ చైతన్యం. ప్రజాహృదయ స్పందన, వారి జీవితం, పోరాటాలే మా కవితకు ఇతివృత్తం. ప్రాణం, పీడితవర్గ మానవుడు ఇందు నాయకుడు. అతని ముందడుగే కవితాదేశం! మార్క్సియన్ సోషలిజమే ధ్యేయం' అని అన్నారు.

"సహనం సంస్కృతి చిహ్నం కాదు, గాడిద లక్షణం. జీవితమంటే సమిష్టి మనుగడ. బ్రతుకొక స్వేచ్ఛ, ఆనందం, హక్కు, ఆకాంక్ష. దాన్ని సాధించడానికి ఆయుధం కావాలి' అంటూ ప్రకటించారు.– వరంగల్ నుంచి తిరగబడుకవులు. వారు– వరవరరావు, అశోక్, లోచన్, కిషన్, ఎక్స్‌రే, ఐ. సంజీవరావు, సుధాకర్, సుదర్శన్, యాదగిరి రావులు. 1976 డిసెంబరులో 'విషం కలిపిన పాయసం మన స్వరాజ్యం. డబ్బున్న భడవా పోషించే ఉంపుడుకత్తె మన ప్రజాస్వామ్యం. మన ప్రణాళికలు, తీర్మానాలు, వాగ్ధానాలు, పత్రికలు, సినిమాలు, సాహిత్యం ఒకటేమిటి, అన్ని రంగాలూ ఇరవై ఏళ్ళకే పడుపుకూడు తిని రాగూడని రోగాలు తెచ్చుకుని ముసలిదైన దీని విలాసాన్ని వర్ణించడానికే ఖర్చయిపోతున్నాయి. శాంతియుత

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 15 8/28/2002, 2:44 PM

పోరాటం అసంభవం. పోరాటం లేకుండా నిజమైన శాంతి రాదు. సామ్యవాద సమాజాన్ని నిర్మించాలి. ఈ వ్యవస్థకు శస్త్ర చికిత్స చేసి కొత్త వ్యవస్థను నిర్మించడానికి త్యాగాలు, బలిదానాలు తప్పవు, అంటూ 'తిరుగబడు' కవితా సంకలనం వెలువరించారు.

శ్రీశ్రీ షష్టిపూర్తి సందర్భంగా విశాఖపట్నంలో ఫిబ్రవరి 1, 1970న పానగల్ మహల్‌లో శ్రీశ్రీ సన్మాన సభలో ఇంద్రగంటి హనుమచ్ఛాస్త్రి ఉపన్యాసం అయిన వెంటనే మల్లంపల్లి కృష్ణారావు అనే మెడికల్ విద్యార్థి, విశాఖ విద్యార్థుల తరుపున 'రచయితలకు సవాల్' అనే కరపత్రం చదివాడు. సభికులకు కరపత్రాలు పంచారు. సభలో గొప్ప సంచలనం చెలరేగింది. ఈ కరపత్రం చదివిన తర్వాత గోష్ఠి చాలా ఉద్రేకపూరితంగా జరిగింది.

1970 జూలై 4న అల్లూరి సీతారామరాజు జన్మదినం. ఆరాత్రి గం॥ 1.10 ని॥లకు హైదరాబాదులోని ఇంపీరియల్ హోటల్‌లో విప్లవ రచయితల సంఘం పుట్టింది. ఆ సమావేశములో దిగంబర కవులు, కె.వి. రమణారెడ్డి, చలసాని ప్రసాద్, శ్రీశ్రీ ఉన్నారు. ఆ దగ్గరలోనే బసచేసిన పురివండా అప్పలస్వామికి, ఆ గదిలో విప్లవ శిశువు పుడుతోందన్న సంగతి తెలియదు, మర్నాడు ఉదయం వి.ర.సం. ప్రణాళిక చేతిలో పడేంత వరకూ. శ్రీశ్రీ అధ్యక్షుడు. కొడవంటిగంటి కుటుంబరావు, రాచకొండ విశ్వనాధశాస్త్రి ఉపాధ్యక్షులు. కె.వి.రమణారెడ్డి కార్యదర్శి. నిఖిలేశ్వర్, నగ్నముని, జ్వాలాముఖి, చెరబండరాజు, చలసానిప్రసాద్, వరవరరావు సభ్యులుగా తాత్కాలిక కార్యనిర్వాహక సంఘం ఏర్పాటైంది.

మన ప్రణాళికలు, తీర్మానాలు వాగ్దానాలు, పత్రికలు, సినిమాలు, సాహిత్యం ఒకటేమిటి, అన్ని రంగాలూ ఇరవై ఏళ్ళకే పడుపుకూడు తిని రాగూడని రోగాలు తెచ్చుకుని ముసలిదైన దీని విలాసాన్ని వర్ణించడానికే ఖర్చయిపోతున్నాయి. శాంతియుత పోరాటం అసంభవం. పోరాటం లేకుండా నిజమైన శాంతి రాదు. సామ్యవాద సమాజాన్ని నిర్మించాలి. ఈ వ్యవస్థకు శస్త్ర చికిత్స చేసి కొత్త వ్యవస్థను నిర్మించడానికి త్యాగాలు, బలిదానాలు తప్పవు అంటూ తిరుగబడు కవితా సంకలనం వెలువరించారు.

విరసం మొదటి మహాసభ 1970 అక్టోబరులో శ్రీశ్రీ అధ్యక్షతన ఖమ్మంలో జరిగింది. ఈ సభలో ఆర్టిస్టు చంద్ర గీసిన కొడవలి, సుత్తి, కలం లోగోను ఆవిష్కరించారు. శ్రీశ్రీ అధ్యక్షతన – రెండవ మహాసభ 1971 అక్టోబరులో హైదరాబాదులోనూ, మూడవ మహాసభ 1972 అక్టోబరులో గుంటూరులోనూ, నాలుగవ మహాసభ 1974 జనవరిలో కర్నూలులోనూ, అయిదవ మహాసభ 1975 జవనరిలో అనంతపురంలోను జరిగాయి. కె.వి.రమణారెడ్డి అధ్యక్షతన – ఆరవ మహాసభ 1978 ఏప్రియల్, మే నెలలలో చీరాలలోనూ, ఏడవ మహాసభ 1979 సెప్టెంబరులో తిరుపతిలోనూ, ఎనిమిదవ మహాసభ 1980 అక్టోబరులో హైదరాబాదులోను జరిగాయి. తొమ్మిదవ మహాసభ 1982 జూన్‌లో త్రిపురనేని మధుసూదనరావు అధ్యక్షతన మాచర్లలో జరిగింది. పదోమహాసభ 1984 జనవరిలో వరవరరావు అధ్యక్షతన మాకివలసలో జరిగింది. చెంచయ్య అధ్యక్షతన– పదకొండవ మహాసభ 1988 జనవరిలో ఒంగోలులోనూ, పన్నెండవ మహాసభ 1990 జనవరిలో హైదరాబాదులోనూ, పదమూడవ మహాసభ 1992 జనవరిలో గుంటూరులోను జరిగాయి. సి. కళ్యాణరావు అధ్యక్షతన – పద్నాలుగవ మహాసభ 1994 జనవరిలో రాజమండ్రిలో, పదిహేనవ మహాసభ 1996 జనవరిలో హైదరాబాదులోను జరిగాయి. పదహారో మహాసభ 1998 జనవరిలో కె.వి. రమణారెడ్డి అధ్యక్షతన శ్రీకాకుళంలో జరిగింది. పదిహేడవ మహాసభ 2000 మేలో చలసాని ప్రసాద్ అధ్యక్షతన ఆలకూరపాడులో జరిగింది. పద్దెనిమిదవ మహాసభ 2002 మేలో సి.ఎస్.ఆర్. అధ్యక్షతన రాజమండ్రిలో జరిగింది. పంతొమ్మిదవ మహాసభ 2004 జనవరిలో సి.కళ్యాణరావు అధ్యక్షతన కావలిలో జరిగింది. ఇరవైవ మహాసభ 2006 జూన్‌లో కృష్ణాబాయి అధ్యక్షతన హైదరాబాదులో జరిగింది. ఇరవై ఒకటవ మహాసభ 2008 జనవరిలో చెంచయ్య అధ్యక్షతన గుంటూరులో జరిగింది.

1972 నుండి 1975 వరకు విరసంలో ప్రజాసాహిత్య దృక్పథం కోసం కొందరు పోరాటం సాగించారు. పర్యవసానంగా 1975 జనవరిలో అనంతపురంలో జరిగింది. విరసం అయిదవ మహాసభలో కొందరిని విరసం బహిష్కరణ అంటే, కాదు రాజీనామా అంటూ వారు బయటికి వచ్చారు. విరసం నుండి బయటకు వచ్చిన మిత్రులూ, హైదరాబాదులోని నవోదయ సాహిత్య సంస్థ ప్రధాన కార్యదర్శి సత్యం (జి. సత్యనారాయణరెడ్డి), చలసాని ప్రసాదరావు, నిమ్మగడ్డ వెంకటేశ్వరరావు, రంగనాయకమ్మ మొదలగు వారి ప్రోత్సాహక సూచనలతో 1975 జూన్‌లో 'జనసాహితీ సాంస్కృతిక సమాఖ్య' ఏర్పాటుకు రంగం సిద్ధమైంది. అయితే ఆ వెనువెంటనే దేశంలో అత్యవసర పరిస్థితి విధించారు. ఎమర్జెన్సీ రద్దయిన అయిదవ నెలకు 1977 ఆగష్టులో జనసాహితి ప్రణాళిక (1975 జూన్) ఆధారంగా రంగనాయకమ్మ 'ప్రజాసాహితి' మాసపత్రికను ప్రారంభించారు. జన సాహితి సాంస్కృతిక సమాఖ్య తొలి మహాసభ 1978 ఆగష్టులో కొత్తపల్లి రవిబాబు కన్వీనర్‌గా హైదరాబాదులో జరిగింది. ఈ సభలో తొలి ప్రణాళికి రూపొందించబడింది. రెండవ మహాసభ మాటూరి ప్రకాశరావు ఆహ్వాన అధ్యక్షతన 1980 జనవరిలో విజయనగరంలో జరిగింది. మూడవ మహాసభ 1981 జనవరిలో గుడివాడలోనూ, నాలుగవ మహాసభ 1983 మేలో రాజమండ్రిలోనూ, అయిదవ మహాసభ 1985 జూన్‌లో విజయవాడలోనూ, ఆరవ మహాసభ 1989 జూన్‌లో విశాఖపట్నంలోనూ జరిగాయి. ఏడవ మహాసభ 1992 జూన్‌లో విజయవాడలో జరిగింది. ఈ సభలో తొలిప్రణాళిక ఆధారంగా, సమగ్ర రూపంలో ప్రణాళిక వెలువరించడం జరిగింది. ఈ సభ నుండి జనసాహితి సాంస్కృతిక సమాఖ్యను 'జనసాహితి'గా వ్యవహరించడం జరిగింది. ఎనిమిదవ మహాసభ 1997 ఏప్రియల్‌లో తెనాలిలో జరిగింది. ఈ సభలో అధ్యక్షులుగా డాక్టర్ బి. సూర్యసాగర ఎన్నికైనారు. తొమ్మిదవ మహాసభ 1999 ఆగష్టులో హైదరాబాదులో జరిగింది. ఈ సభలో కూడా సూర్యసాగర్ అధ్యక్షులుగా ఎన్నికైనారు. పదవ మహాసభ అనంతపురం జిల్లాలోని తరిమెలలో 2007 జనవరిలో జరిగింది. ఈ సభలో ఛాయారాజ్ అధ్యక్షుడుగా, దివికుమార్ ప్రధానకార్యదర్శిగా ఎన్నికయ్యారు. 1978 నుండి 2007 జనవరి (పదవ మహాసభ) వరకు ప్రధాన కార్యదర్శిగా కొత్తపల్లి రవిబాబు బాధ్యతలు నిర్వహించారు. జనసాహితి వారి ప్రజాసాహితి మాసపత్రిక

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 16 8/28/2002, 2:44 PM

బిర్సాముండా

హిందీమూలం: సుశీలా టాక్ భౌరే

అనువాదం: డా॥ జి.వి. రత్నాకర్

ఎవరిదీ అడవి? ఎవరిదీ అడవి?
ప్రతిధ్వనిస్తుందో నినాదం!
విల్లంబులు సంధించి తరాల
ప్రతీకారం కోసం బయలుదేరాడు
పీడిత ఆదివాసీల నాయకుడు
బిర్సాముండా మహోన్నతుడు

కఠినమైనది చట్టంతో పోరాటం
జఠిలమైనది న్యాయస్థానపు ముఖం
ఆకలి, పేదరికం, దురాచారాలతో పోరాడుతూ
శత్రువుల్ని ఎదుర్కోవడం మరింత కఠినం

భూమి, అడవి హక్కుల కోసం పోరాడుతూ
జమీందార్లు, గుత్తేదార్లు, షావుకార్ల చేతిలో
శతాబ్దాలుగా దోపిడీకి గురౌతున్నారు
ఆదివాసీ, దళిత కూలీలు, రైతులు
అత్యాచారాల శ్రేణి హిమాలయాలంత ఉన్నతంగా ఉంది
ఎవరికీ కడుపు నింపుకోను పిడికెడు మెతుకులు లేవు
పొద్దస్తమానం ఒల్లు గుల్ల చేసుకున్నా
తన్నులు, అవమానాలే బహుమానాలౌతున్నాయి
వీటిని శతాబ్దాలుగా అమాయక
మూలవాసులు సహిస్తున్నారు
అడవుల్లో దొంగల్లా దాక్కుని జీవిస్తున్న
వీరికి జీవితంలో సుఖం, శాంతి కరువైనాయి

విద్యాగంధపు అగ్నికణం
విప్లవ పోరాట దివిటీ అయింది
విప్లవ కారుడు బిర్సా నినదిస్తున్నాడు
ఎవరిదీ అడవి? ఎవరిదీ అడవి!
ఆంగ్లేయుల కంటే దుర్మార్గులు అగ్రవర్ణస్తులు
నమ్మకద్రోహం రాజతంత్రం కుట్రల రూపాలౌతున్నారు
మోసాల కుట్రలతో బిర్సాని గెలవలేకపోయారు
ఇప్పుడు ఆంగ్లేయుల్ని బిర్సామీదికి ఉసిగొల్పారు
వీరులు, పరాక్రమవంతులకి
స్వాతంత్ర్యం, ఆత్మగౌరవపు హక్కులు అందలేదు
వారి నవయవ్వనం కొల్లగొట్టబడింది
అబద్ధం, మోసాలతో నిండి ఉంది వ్యవస్థ
వేలాది ఆదివాసీలు అమరులైనారు
మాతృభూమి కోసం ప్రాణాలు అర్పించారు
బిర్సాముండా అమరుడైనాడు
విప్లవపథాన మహోన్నత నాయకుడైనాడు
కుట్రదారులు, అతని హంతకులు
నేడతనికి బొట్టుపెట్టి భగవంతున్ని చేస్తున్నారు
శత్రువుల కుట్రల్ని అర్థం చేసుకుంటూ
నిత్యం అప్రమత్తతతో మెలగాలి
విప్లవ జ్యోతిని వెలిగించి
ఎవరిదీ అడవి? అని నినదిస్తుండాలి

గత ముప్ఫై సంవత్సరాలలో 300 సంచికలు వెలువడినాయి. వాటిలో 34 ప్రత్యేక సంచికలు.

తెలంగాణా సాహిత్యానికి నష్టం జరిగిందని తెలంగాణా సాహితీవేత్తలు భావించారు. తమ అస్తిత్వం కోసం తెలంగాణ కవి, రచయిత వెతుకులాడాడు. తనలో తాను మదనపడ్డాడు. ఆత్మగౌరవంతో ముందుకు సాగాలని నిర్ణయించుకున్నాడు. ఆ నేపధ్యంలోనే 1990 నుండి తెలంగాణా అస్థిత్వ సాహిత్యం మొదలైంది. దీనితో తెలంగాణాలో ఉన్న కవులు, కథా రచయితలు, సాహితీవేత్తలు, తెలంగాణా వాగ్గేయకారులు కంఠం విప్పారు, అస్థిత్వవాద ఉద్యమం నుంచి తెలంగాణా సాహిత్యం పెల్లుబికింది. "తెలంగాణా రచయితల వేదిక'గా రూపొందింది.

అందెశ్రీ తన కంఠాన్ని తొలుచుకుని మరుగుతున్న రక్తంతో తెలంగాణా జాతీయగీతం రాశాడు. గోరటి వెంకన్న పెట్టిన కన్నీరు తెలంగాణ తల్లి కన్నీరైంది. గద్దర్ తెలంగాణా సాహిత్య జండాను విశ్వవీధుల్లో ఎగురవేశాడు. దొరేందిరో? దొరతన మేందిరో? అంటూ ఈతరం కవికి గూడా అంజయ్య ఆయుధం అందించాడు. నాగేటిసాళ్లల్ల నా తెలంగాణ అంటూ నందిని సిధారెడ్డి మురిసిపోయాడు. దేశపతి శ్రీనివాస్ తెలంగాణ పాటనే తన బతుకు చేసుకున్నాడు. రసమయి బాలకిషన్ తెలంగాణ సాహిత్య ఉద్యమ భాగమయ్యాడు. సంధ్య, విమల, సంతోష్, మిత్ర తమ కంఠ స్వరాలను సమర్పించారు. తెలుగు సాహిత్యంలో పొక్కిలి, మత్తడి లాంటి బృహత్ సంకలనాలు కవిత్వ జండాను ఎగురవేశాయి. ఈ నేపథ్యంలోనే తెలంగాణ రచయితల వేదిక 2001 అక్టోబరు 14న సిద్ధిపేటలో అవతరించింది. 2002 జనవరి 6న కరీమ్‌నగర్‌లో తెరవే తన ప్రణాళికను రూపొందించుకుంది. 2002లో కాళోజీ నారాయణరావు చేతుల మీదుగా ప్రథమ మహాసభ జరుపుకుంది. సిద్ధిపేటలో 2003లో ద్వితీయ మహాసభను ఆర్. విద్యాసాగర్ ప్రారంభించారు. 2004లో హైదరాబాదులో తృతీయ మహాసభను జస్టిస్ సుదర్శన్ రెడ్డి ప్రారంభించారు. కరీంనగర్ జిల్లా సిరిసిల్లలో 2008 జనవరి 12న తెరవే నాలుగవ మహాసభ జరుపుకుంది. అధ్యక్షుడుగా జూకంటి జగన్నాధం, ప్రధాన కార్యదర్శిగా జూలూరి గౌరీశంకర్ ఎన్నికయ్యారు.

తెలంగాణా రచయితల వేదికపై ఇప్పటి వరకు దాదాపు 50 పుస్తకాలు ఆవిష్కరించబడ్డాయి. ఆ పుస్తకాలను కవులు స్వతంత్రంగా ప్రచురించినప్పటికీ, ఆ వేదికపై ఆవిష్కరించుకోవడం తెలంగాణ కవి గర్వంగా భావించాడు. తెరవే 2002 నుండి ప్రచురిస్తున్న 'సోయి' త్రైమాసిక పత్రిక 14వ సంచిక ఈ సభలో ఆవిష్కరించారు.

(ఆకాశవాణి విజయవాడ కేంద్రం సౌజన్యంతో) ■

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 17 8/28/2002, 2:44 PM

◆ కథ

బోధ

సిద్దెంకి యాదగిరి

"లచ్చిమీ!...
లచ్చిమీ!...." అని పిలిచింది. నర్సవ్వ

"ఓ... అక్కా" ఇంటెన్క నుంచి సర్రనొచ్చింది లచ్చవ్వ.

"అవునే! మీ బాలుడు. నిన్న దక్కలి కోనేరు గానికి బువ్వ ఎయ్యవోయి ఆన్ని ముట్టుకున్నడట. నీకెరుకేనా ఈ ముచ్చట". పందిరి మీది గుండు మీద పడ్డట్టు ఎరుకైన ముచ్చట జెప్పింది నర్సవ్వ.

ఒక్కసారిగా నమ్మిచ్చి యాడిసి గుద్దితే మొసమర్రకుంట ఐనట్లు లచ్చవ్వకు ఈ ముచ్చట ఎరుక కాంగనే దమ్ము తీసుడే తక్లీప్ ఐతంది లచ్చవ్వకు. దొంగతనం జేసిన దొంగ పట్టువడినపుడు దొంగ గుండె ధమ ధమ కొట్టుకుంటుంది. ఐనా ధైర్నమిడిసి లచ్చవ్వ మాట్లాడు తుంది.

"ఏహే...! మావోడు ఎందుకు ముట్టుకుంటడు?" అని లచ్చవన్నది.

"నిజంగ! నాతోడు నేనెందుకంటేనే పోరి" అని నర్సవ్వ మల్ల చెప్పింది.

"కొడుకును అడుగుత గని, గట్ల దాకితే కీడంటరు గదా ఎట్ల అక్కా" అని లచ్చవ్వ అడిగింది.

"మన మాదిగిండ్లల్ల కానక ఎవరు దాకినా? తాకినోల్లను ఔసులోల్ల ఇంటికి తీసుకు వోయి, పొయిల గరం జేసిన బంగారి తీగె తోటి సురుకు వెడ్తరు. గట్ల సురుకు వెట్టుక రంద్రి. ఉన్నొక్క పోరనికి మంచిది గావాలె. గీ ముచ్చట తోట్ల బుచ్చవ్వ చెప్పింది. ఆమెగాక ఇంకా శానా మంది బువ్వ ఏస్తున్నపుడు సూసింద్రట" చిన్నత్త నర్సవ్వ కోడలు లచ్చవ్వతోటి అన్నది.

'ఉన్నొక్క పోరడు మంచిగుండాలె. పుట్ట పెట్టా, పోంగ! పోంగ!! మిగిలినోడొక్కడు. ఈడు మంచిగుంటేనే నా వొంశం నిలవడ్తది. ఏమన్న కీడు అయిందనుకో...? ఎవలకు జెప్పినా థూ అని తుపక్కున ఉంచుతరు. గంతపని కానియొద్దనుకొంది' లచ్చవ్వ. గప్పుడే బాలయ్య వొచ్చిండు బాయికాడి నుండి ఇంటికి "ఔరా...! నిన్న దక్కలోనికి బువ్వ ఎయ్యవోతే నువ్వు ముట్టుడైనవట నిజమేనా..." అని కొడుకును అడిగింది తల్లి.

"ఆఁ... నిజవేం! ఐతే ఏమయింది? దక్కలోడు మనిషిగాదా?" అని గడుసుగా చెప్పిండు బాలయ్య.

"పోంగ... పోంగ మిలిగినోనివి నువ్వొక్కనివి. ఆయింత ఉన్నొక్క మెతుకును, గంజిల పోగొట్టుకుని లెంకులాడు మంటన్నావురా! నీకు ఏమన్నైతే మమ్ముల ఎవలను జూసుకొని బతుకుమంటన్నవ్? సెప్పు. ఎంత దూరం బోయినా దక్కలోడు తక్కడోలే. మాదిగోడు మాదిగోడే. అరేయ్ జర్రనా మాట యిను అవుసలోల్ల ఇంటికి... వోయి బంగారు తీగతో కాల్పిచ్చుకో వత్తపా... బిడ్డా..." అని తల్లి లచ్చవ్వన్నది.

"నేను రాను. ఆడు బంగారు తీగెతోని అట్టిగానే కాలుత్తడా అవుసలోడు నేను మంచిగానే ఉన్నా... నాకేంగాలే. నాకేంగాదు. నువ్వొకో నేన్రాను" అని బాలయ్యన్నడు.

"పోవాలె బిడ్డా! ఎందుకంటే అందరం మంచిగుంటెనే మనుషులం సెప్పుతే యిను. ఇసోంటి మిడుమాల్లం పనులు జెయ్యొద్దు. నువ్వు అవుసులోల్ల ఇంటికి రాలేదనుకో బాగుండది" అన్నది తల్లి.

తల్లి కొడుకుల వాదులాట విన్న లచ్చవ్వ సిన యారాలు ఎల్లవ్వ వచ్చి "బాలయ్యా ! పోవాల్నాయ. బాగ సరుకు ఏం పెట్టడు జర గొరెచ్చగ బంగారు తీగె గరంకాంగనే మెల్లగ ఇట్ల ఆనిత్తడు" అని అరచేయిల సూపెట్టి చెప్పింది.

"నేను వోను ఎవలు జెప్పినా యిన. ఇదంతా ఎందుకు ఒర్రిత్తంద్రు. ఒక్కసారి జెప్పుతే అర్థంజేసుకోవాలె. నేనోను అంటున్న గంతే" బాలయన్నడు. గిదంత జర్గంగ బాయికాంచేలి ఇంటి కొచ్చిండు మొగులయ్య "ఏందిర ఏమైందిర !" అని కొడుకు బాలయ్యను అన్నాడు. "ఏయ్ ఏమైందే? ఏం లొల్లి పెడ్తున్నవ్, నువ్వు వాడూ మాట్లాడేది ఆడికి ఇనవడుతుంది. ఏమయిందే..." అని లచ్చవ్వను అన్నడు.

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 18 8/28/2002, 2:45 PM

నిన్న వొద్దీకి నేను బొబ్బెర్లు శెరుగుతున్న గపుడు దక్కలోడు ఇంత బువ్వ ఎయ్యిండ్రవ్వా అని పిలుత్తన్నప్పుడు నేను పనిమీదున్న “బిడ్డా ! గింత బువ్వ యేసిరాపో...” అని చెప్పిన గంతే వాడువోయి బువ్వ యెయ్యబోయి వాన్ని ముట్టుకున్నడట. గీ ముచ్చట గానర్సక్క గాల్లు గిల్లు అంటే ఇని “బిడ్డా ! అవుసులోల్ల ఇంటికి వోయి బంగారు తీగెతోటి సురుకు వెట్టిచ్చుకరాండ్రన్నరు. ఊల్లెకు వారా...! అంటే అత్తలేడు, నీ తోటోశమ, నీ కొడుకు తోటోశమ” అని అన్నది లచ్చువ్వ.

“గీయింత దానికే రానంటవా ! దక్కలోనికి మనం తగిలినా? దక్కలోడు మనకు తలిగినా? మనం అవుసులోల్ల ఇంటికి వోయి బంగారం తోటి సురుకుపెట్టుకోవాల్రా . అది మీ యవ్వ అన్నదాంట్ల ఏం తప్పున్నదంటన్నవురా” అని అన్నడు తండ్రి మొగులయ్య.

“ఇగో నాయిన ! అవ్వా ! నేను సదువుకోను వోతున్న. మీరు పంపిత్తేనే వోతున్న కదా బల్లె కులానికి ఒక్కడు సదువుతడు. అండ్ల అందరికంటే తక్కువ కులపోల్లం మనమేగదా ! అవునా? కాదా? నా తోటోల్లు నేను కల్సి ఆడుకుంటున్నం ! కల్సి చదువుకుంటున్నాం. బల్లెగా కుంట ఇవతల మన మాదిగోల్ల నీడతలిగితేనే ఆల్లు నీల్లల్ల మునుగుతరు. గట్ల ఎందుకు మునుగుతరు? మేం మీవోలే మనుషులం కాదా? మీ లెక్క మాకు...రక్తం లేదా? అని ఎవ్వెవ్వో అంటం. మనం ఆల్ల దగ్గరికివోయి అల్లనంటం. అదే మనకింది దక్కలోల్లు మనిండ్లల్లకొచ్చి, మనల అడుక్కుంటరు. ఆల్లకంటే మనం పెద్దనే కాదంట లేను. లోకమ్మీద ఎవలు కాదనరు. మనం మనకంటే తక్కువోల్లను మనం కలుపుకోవాలె! మనల కలుపుకోనల్ల దగ్గరికి వోయి ఆల్లకు మనం గుణం చెప్పాలెగాని. ఎక్కువోల్లు మనపట్ల ఎట్లున్నరో? మనం దక్కలోల్ల పట్ల అట్లుంటే మంచిదేనా? మనక్కలిగిన బాధ ఆల్లకు కలుగదా...” అని చెప్పుతుండు బాలయ్య.

“ఔరా ! బాలయ్యా ! నీకు మేం బుట్టినమా ! నువ్వు మాకు పుట్టినవా ? ఐదేళ్లు ఒక్కతీర్గ ఉన్నాయిరా. ఈ తీర్గ ఎందుకు మాట్లాడుతవ్. సెప్పేది ఇన బుద్దిగాదుర...” అని లచ్చువ్వన్నది.

ఎంత మంచి వస్త్రం కట్టినా? ఎంత మంచి తిండి తిన్నా? తినకున్నా? పైసకు ఉన్నా లేకున్నా..! మనమయితే మాదిగోల్లమే. మనం మన కులకట్టు బాట్ల మీద, కులం బెట్టిన పాబందుల మీదుండాలె. ‘కులం కుతికెల మంటి సముద్రం మొకాలు మంటి” అని పెద్దలు సెప్పిండ్రు. ఈ బంగారు తీగెతో కల్వాలె. లేకపోతే మన కులంల మనం పల్సగైతం. కొన్నింటికి లోకం కోసం మారాలె. కొన్ని కుటుంబం కోసం, సంసారం కోసం మార్సు కోవాలె. ఇదంత ఎందుక్రా.. ఔసల జగదీస్వర్ దగ్గరికి వోదాం. బిడ్డా ! నువ్వొద్దనకు. నువ్వొదనుకుంట నీ పాట నువ్వు పాడితే నీ చదువుకు, శాత్రానికి మా పాట మేం పాడుతం. నీ జోలికి రాం. నీ వార్తకు రాం. నీ బుద్ధి ఉన్నట్లు రాసుకో... ఇన్ని సెప్పంగ కూడా ఇంటెనేమో? ఇను? ఇనకపోతే నీ కర్మం నువ్ కురువ్. ఇగ ఏమంటవురా...” అని కొడుకు బాలయ్యతో తండ్రి మొగులయ్యన్నడు.

“సరే!” అన్నడు బాలయ్య.

ఆవూరి పెద్ద పటేల్ రగుపతిరెడ్డి అంటే అందరికీ హడల్. న్యాయంగా వోతడు. అన్యాయం జేసినట్లు ఎవలు కనపడ్డా దాన్ని, దానికి సపోట్ చేసినోల్ల ఈపును మద్దెల గొడుతడు. గట్ల దొంగ తనం జేసింది, జేయంది, అసలు దొంగ ఎవరో మాటల్లనే గురుతు పడుతడు. ఐనే కైకిల్ల కోసం, కైకిల్లు వొచ్చినోల్లకు కైకిల్లు యేసెతందుకు సైకలు మీదొచ్చిండు. రగుపతిరెడ్డి అంటేనే భయం భక్తి ఆ ఊరి జనాలకు.

పటేల్ సైకల మీద ఎప్పుడు కైకిల్లోల్లను తోలుకొచ్చె దుర్గవ్వ ఇంటికి వొంగ బజార్ల నిలవడ్డ మొగులయ్య జూసి “దండం పటేలా” అని మొగులయ్య...చేతులు జోడించి దండం పెట్టిండు.

సైకిల్ ఆపి “దండం” అన్నడు రఘుపతిరెడ్డి.

“మొగులూ ఏం జేత్తున్నవ్ బిడ్డా ! బాయికేయ్”

“ఏం లేదు ! పటేలా! జర్రంత దంతె కొడితె అయిపోతది”

“మీ వోడు ఏం చదువుతుండు”

‘మా వోడా పదోజా పటేలా”

రగుపతిరెడ్డి, మొగులయ్య మాట్లాడుతుండగా వొయిలు సదురుకుని, అవ్వలచ్చువ్వను ఎంట పెట్టుకుని బజాట్లకు రాంగనే పటేలు కనపడ్డడు.

“అయ్యో! పటేలు ఎటో వోతండు. బాయికేయి ఏం జేత్తుర్రుబాంచన్” వినయంతో భక్తితో అడిగింది లచ్చువ్వ.

“ఏమున్నది ! ఏం లేదు. మొన్నటి దాక తవుటం బెట్టిండ్రు. ఇక మూడు నాలుగు రోజులల్ల ఇంత మందుయేస్తే ఐపోతది. ఔ గని అందరికందరు ఎటో బయిలెల్లిండ్రు” అని రగుపతిరెడ్డి అడిగిండు.

“గీయింత దానికే రానంటవా ! దక్కలోనికి మనం తగిలినా? దక్కలోడు మనకు తలిగినా? మనం అవుసులోల్ల ఇంటికి వోయి బంగారం తోటి సురుకుపెట్టుకోవాల్రా . అది మీ యవ్వ అన్నదాంట్ల ఏం తప్పున్నదంటన్నవురా” అని అన్నడు తండ్రి మొగులయ్య.

రఘుపతిరెడ్డి మాట శబ్ధం ఇని ఒక్కొక్కలు అందరూ కూలికి వోయెటోల్లు, కూలి పైసల్ దీసుకునేటోల్లు, బెల్లంను ఈగలు సుట్టినట్లు అటు నుంచి ఇటు, ఇటు నుంచి అటు పోయెటోల్లు పటేలును చూసి ఆగి, ఆల్ల ముచ్చట ఐపోతే ఇవల ముచ్చట వాళ్లు చెప్పుదామని ఎదురు సూత్తండ్రు.

పటేలు అడిగిందాని మీదికేలి లచ్చువ్వ “పటేల ఔసులోల్ల ఇంటికి వోతన్నం” అని అన్నది.

“ఎందుకు? బంగారంతో నగజేపిత్తండ్రా ఏంది? పశువుకు తింటె బలం మనిషికి ఉంటే బలం అన్నరు పెద్దలు”

“లేదు పటేలా ! మావోన్ని బంగారంతోటి గీనికి సురుకు పెట్టిచ్చుక రావాలె...గందుకే పోతున్నం” అన్నది లచ్చువ్వ.

“బంగారం తోటి ఏమిటికి సురుకు?” అని పటేల్ అడిగిండు.

అప్పటికే పటేల్‌కు దండం పెట్టి పక్కకు నిలబడ్డ మాదిగ నర్సయ్య “పటేలా ! మాదాంట్ల దక్కలోడు మాకు తాకితే మేం ఔసులోల్ల దగ్గరికిపోయి బంగారు తీగెతోటి కాల్పిచ్చుకుంటే దోశమనేది ఆడికి తీరిపోతది. అందుకు పోతండ్రు” అని అన్నడు.

“దక్కలోడు తగిలితే మీరు బంగారం తోటి సురుకు పెట్టుకుంటారు? ఎందుకు? దక్కలోడైతే మనిషి కాదా? గంత తక్కువ సూత్తరా మీ దాంట్ల. ఎందుకు మీకు గిట్ల” అని అన్నడు పటేల్.

“ఆనాడు నుండి మాకు సంప్రదాయకం, ఆచారం,

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 19 8/28/2002, 2:45 PM

బిచ్చగాడు...

సంగెనేని రవీంద్ర

అవును... వాడు బిచ్చగాడే..
బిచ్చగాడు కాని వాడి కోసం వెతుకుతున్నా...
రోడ్ దేహంపై జారుతున్న
వాహన జలగల్ని శాసిస్తోన్న ఎర్ర సిగ్నల్ సాక్షిగా
అక్కడ దైన్యం కప్పుకున్న ఓ ఆకలి దేహం
దేశ సుభిక్షతపై యాచక ముద్రను చిత్రిస్తోంది...
చిద్రమైన బాల్యం
శుష్కించిన శూన్య హస్తాలతో
బిక్షాం దేహీ ఆలాపిస్తోంది...
ప్రణాళికల పునాదుల్లో పురివిప్పుకుంటున్న
తరాల ఆకలి...
అంతుపట్టని సమస్య పూరణంలా మారుతోంది...
మారిన బిచ్చగాళ్ల పరిభాష
దేశాన్ని యాచక వృత్తి కేంద్రంగా మారుస్తోంది...
బిచ్చగాడెవడన్నది తేలక
మేధావులు కొందరు ఊదా రంగు లోకంలో
'బార్' బంధువులవుతున్నారు...
నేతలు గాలిలో వాగ్దానాలూదుతూ
ఓటరు ముఖంపై యాచక
స్ఫోటకం మచ్చల్ని అద్దుతున్నారు...
ఇప్పుడు యాచనంటే వేదన కాదు...
బతుకు లక్ష్యాన్ని కాంక్షల కొక్కానికి శిలువేసిన వైనం...
అత్యున్నత యాచకుడే అభినవ భగీరథుడు...
బిక్షకత్వంలో పుచ్చుకున్న పట్టా
సామాజిక ప్రతిష్టనావిష్కరించే కొత్త కొలమానం...
దశకంఠుని తలల్లా విస్తరిస్తున్న యాచకులు..
దేశ ప్రగతి పథ నిర్ధేశకులు...
యాచకుడు కాని వాడి కోసం అన్వేషిస్తున్నా...
అంతర్మథన దర్పణంలో అలవోకగా
తొంగి చూస్తే... చిత్రంగా...
అక్కడ కూడా భిక్షగాడు అలవోకగా నవ్వాడు...!

జరుగపోయె ముచ్చట గట్లనే నడుస్తుంది గట్లనే తీసుకుపోతున్నం" అని అన్నాడు.

"కులమనేది ఎవడు పుట్టించిండో...? వాని యాలి ముండవొయ్యా? లంజకొడుకు. ఎవనికెవడు కలువకుంట జేసింద్రు. నీ దగ్గర ఏమున్నది. నా దగ్గర ఏమున్నదిరా నర్సింలూ !" అని పటేల్ అన్నాడు.

"ఔ" పటేలా

""బాపనోల్ల ఇండ్లళ్ల బష్టోడు లేడా? మాదిగిండ్లల్ల మంచోడు లేడా? కులంతోటి ఏందిరా? గుణం మంచిగుండాలె. ఎనుకటిశాస్త్రం గుడిసైతేంది? గుణం మంచిగుండాలెగని" అన్నరు. అంతేనా? కాదా? ఎల్లయ్యదిక్కు చూసుకుంటు నొసలు ఇరిసిండు రఘుపతిరెడ్డి పటేలు.

ఎల్లయ్య 'ఔ ! నిజమే పటేలా!'

మొగులయ్యా ! యెనుకట మీ వోల్ల నీడవారితే నీళ్ల మునిగే దినంల మా అయ్య, మా నలుగురన్నదమ్ముల దగ్గర ఎవలతాడ తినలేదు. ఏ కోడలు తిండిపెట్టినా తిననన్నడు. ఎందుకురా? ఒగల చేతికింద ఎందుకు బతకాలని. మీకెరుకున్నంతల మా అయ్య ఒండుక తింటే కులానికొక్కనితోని సార్గం చేయించుకున్నడు. సార్గం చేసేతందుకు అన్ని కులాల వాళ్లకు పనిజెప్పితే. మురుసు కుంట జేసింద్రు. మీ మాదిగ కులం మీనోల్ల ఎల్లయ్య తోటి దినాం, నిత్తె ఝూండకాడి బోరింగు నుంచి నీళ్లు తెప్పిచ్చుకున్నడు. సాకలి మల్లవ్వ బువ్వొండింది. మంగలి మొండయ్య కట్టెలు దెచ్చిండు. మాలోల్ల తోటి ఆకిల్లూడిపిచ్చుకున్నడు. తెనుగోల్లు తీరొక్క పనిజేసింద్రు. ఊరిల అడుక్కునే సిందోల్లకు పొద్దు మాపు తిండి పెట్టుకుంట నాలుగైదు ఆటలు ఆడిసిచ్చు మానాయిన. పంచాది కురుంబ కాన్నుంచి నడి ఊల్లె నుంచి మీ ఇండ్లల్లకు, మీ పంచాది బడువాలని, పంచాచి జేసి తశ్వచేసిండు. ఏది ఆటంకమైనా? ఎవలనన్న అనోస్రంగ బర్రెసేన్లవడ్డా! గొర్రె సేన్ల వడ్డా, దాన్ని అలుసుగా తీసుకుని కొట్టినోల్ల మీదికి పయమాలు ఐతే దీసుకోగని దెబ్బలు కొట్టుదెందుకని మాట్లాడలేదా? అని రఘుపతిరెడ్డి చెప్పిండు.

రఘుపతిరెడ్డి అయ్య సత్తిరెడ్డి తోటి మేలు పొందినోల్లంతా 'జా'కులమే లేదనుకుంటంద్రు మతిల. రఘుపతిరెడ్డి మాటలు ఇంటూ..

'ఏం మొగులూ ! చెప్పు నిజమంటావా? అబద్దమంటావా?" రఘుపతిరెడ్డి మొగులయ్యను అడిగాడు.

"నువ్వొద్దనే పటేలా!" అన్నడు మొగులయ్య, లచ్చవ్వ అన్నరు.

"ఎవరైనా యెట్టిపని జేసినా, మట్టి పనిజేసినా, సరే అందరూ మీ పొరగాండ్లను బడికి పంపండ్రి. మీ వోల్లు తెలివోల్లు అయితే మీకు తెలివి" అని చెప్పిండు పటేల్.

"పటేలా ! నీ మాటలన్ని నిజమే. కాని నాకొక్క కొడుకు వానికేమన్న ఐతే మేం బతుకుతమా? ఈ ఒక్కతారు సురుకు వెట్టినంక ఇగ ఊకుంటం" అని లచ్చవ్వ అన్నది.

ఇదే ఆఖరి తాప పటేలా ! "మావోడు కూడా వొద్దంటండు. ఇదే ఆఖరి సారి పటేలా! ఇగ కులం గురించి పట్టించుకోం పటేలా..." అని మొగులయ్యన్నడు.

"నేను చెప్పె కాడికి చెప్పి. ఇగ మీ ఇష్టం. "బాలయ్యా ! మంచి చదువు చదివి తెలివోనివికా బిడ్డా ! కులం తెలివికంటే, కాయిదం చదివిన తెలివి గొప్పదని రుజువు చెయ్యి. నలుగురికి మంచి బోద జెయ్యి బిడ్డా !" రఘుపతిరెడ్డి చెప్పిండు.

"సరే ! పటేలా..."బాలయ్యన్నడు.

దుర్గవ్వా మొన్న తవుటం ఖికిల్లు దీస్కో....అని లెక్కవెడుతండు. గపుడు ఎవల పని కోసం వాళ్లు పోతంద్రు.

"నిజమే ! కులమెక్కడిదని..." అనుకుంటూ.... ■

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 20 8/28/2002, 2:45 PM

కవిత

ఓ వసుధా, ఆగు !

నిఖిలేశ్వర్

నేను కోల్పోయిన
అదృష్టం వైపు
ఓ సూర్యుడా, తిరుగొచ్చేయ్
ఒకసారి,
ఆదిమ అరణ్యాల వర్షం
ఆకాశం నుంచి రాలిన
ఆ సువాసన ఆకళ్ళులు
తిరిగిచ్చేయ్,
ఆ రాళ్లు
పచ్చి బయళ్ళ నిర్జనశాంతి
నదీ తీరాల ఆ చెమ్మదనం
దేవదారు వృక్షాల వాసన,
పొదుగాటి అరకారియాచెట్ల
ఆరాటపడే గుంపుల మధ్య
గుండెలా సజీవంగా స్పందించేగాలి !
ఓ వసుధా ఆ అచ్చమైన కానుకలు
తమ వ్రేళ్ల ఔన్నత్యంలోంచి
లేచిన ఆ నిశ్శబ్దగోపురాలను
తిరిగిచ్చేయ్,
నేను ఏమి కాలేకపోయానో
అక్కడికి
తిరిగి వెళ్ళాలని కోరిక,
సమస్త సహజ సంపదలో
నేను జీవించినా
జీవించలేకపోయినా
తిరిగి వెళ్ళి లోతుగా
నేర్చుకోవాలని
ఒక రాయిలా, ఒక నల్లని
రాయిలా
నదిలో కొట్టుకుపోయే–
ఒక అచ్చమైన రాయిలా వుంటే
చాలు !!

'మౌన నిజం'

ప్రొ. కాకుటూరు నాగరాజరావు

బ్రతుకు కోసం, చదువుకోసం
జన్మభూమిని వదలి నోళ్లకు
దాడులా మీ బ్రేదుమార్కులు
మత్తుమందుల అక్రమార్కులు–

అహంభావపు బగ్రెపలుపును
కోయు కొడవలి వచ్చి తీరును !
రేసిసం అడ్డుగోడల
విరుగ గొట్టే సుత్తి అదిగో !

జాతులొకటై, నీతినిలిచే,
అహంకారము మంట గలిసే
సమానత్వపు అరుణిమతో
భానోదయ భాగ్యమదిగో !

యుద్ధరంగపు క్రీడకాదది
మా 'బిళ్లంగోడు' అయ్యది !
మానుకోవలె కోతి చేష్టలు
పెంచుకోవలె మంచి మనుసులు–

రైలు బండిలో రౌడీయిజం,
టాక్సీ డ్రయివరుపై గూండాయిజం
ఈ ఇజాలు మనకు వలదు
నిజ ఇజం మానవిజం.

కొలిమి

ఎస్. ఆర్. భల్లం

పొలికట్టె
పట్టుకున్నంత మాత్రాన
పోరు బాటలో సాగుతున్నట్లేనా...
నువ్వు నన్ను కోల్పోలేకనే
నవ్వును నటిస్తూ
మువ్వలా నర్తిస్తున్నావు
పువ్వులా పరిమళిస్తూ
గువ్వలా పరవశిస్తున్నావు
వేదిక నీదేకావచ్చు
వేదన మాత్రం మనందరిదీ
చూపులకు
ఎవరెన్ని కన్నాలు కొట్టినా
అరికాళ్ల కింద
పల్లేరు కాయలెన్ని పరిచినా
కళ్లాలు ఊడ్చిన చీపురిలా
కారం దంచిన రోకలిలా
చెమట చిత్తడిలో ముద్దయ్యానే
తప్ప
ఏనాడూ నాలుక పరిచేసి
ఎరుగను
నిన్ను నువ్వే
కన్నీటి చారికల్లో తడిపి చూడు
అలనాటి మన
పాదముద్రే గొప్ప సంతకం
ఔతుంది

నానీలు

మంత్రి కృష్ణమోహన్

తేలికైన పదాల్లో
అర్థమైన భావాలు...
పాట, కన్నీరై
జారుతోంది

వర్షం
ఒక విశ్వగీతం
చిటపట చినుకులే
సప్తస్వర పాతం

కుక్కపిల్లకి
ఐస్‌క్రీం పెడ్తున్నావా?!
మీ పనిపిల్ల గురించి
ఆలోచించావా ?

అలవాటైనవి
అంత త్వరగా పోవు
పళ్ళు ఊడినా
ఎచ్చులు రాలవు

ప్రత్యేక రాష్ట్రాలు
ప్రజల కోరికా ?
పదవుల దాహమా ?
అంతులేని కథ

ఇలవేల్పులకు
అప్పుడప్పుడూ దండాలు
తెరవేల్పులకు
రోజూ దండలే !

బహుభాషా
పద సమ్మేళనం...
వేదిక పేరు
తెలుగు సిన్మాపాట

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 21 8/28/2002, 2:45 PM

అడుగుజాడ

నూరేళ్ళ 'దేశభక్తి'

డా॥ రాచపాళెం చంద్రశేఖర్ రెడ్డి

గురజాడ 'వందేమాతరం' పాటలో సంకుచితత్వాన్ని, అసమగ్రతను, అశాస్త్రీయతను చూశాడు. మనిషిని విస్మరించిన దేశభక్తిని గురజాడ ఆమోదించలేదు. దైవభక్తి, మతభక్తి దేశభక్తిగా చలామణి కావడాన్ని లౌకికవాది అయిన గురజాడ ఆమోదించలేకపోయాడు. బెంగాల్ విభజన వ్యతిరేకోద్యమంలో అన్ని మతాల వాళ్ళూ పాల్గొన్నా హిందూ దైవకీర్తన ఉండే పాట ప్రాధాన్యం వహించడాన్ని ఆయన గుర్తించాడు. దేశభక్తికి మతానికి సంబంధంలేదని, దేశభక్తి ఒక అహంభావంగా మారిపోయిందని గుర్తించిన గురజాడ శాస్త్రీయమైన దేశభక్తిని, మనిషి కేంద్రమైన దేశభక్తిని ప్రతిపాదిస్తూ తన కవితను రచించాడు. దేశాన్ని దేశభక్తిని ఇరుకు సందుల్లోంచి రహదారి మీదికి తీసుకొస్తూ తన కవితను రచించాడు.

'దేశభక్తి' కవిత రాసిన గురజాడను దేశభక్తుడు కాదని నిందించటం తెలుగు వాళ్ళకే సాధ్యమయిన పనేమో! మహోన్నత దేశభక్తుడైన అంబేద్కర్‌నే దేశభక్తుడు కాదన్న మేధావులున్న భారతదేశంలో గురజాడను దేశభక్తుడు కాదనే తెలుగు వాళ్ళుండడం సహజమేనేమో!! సాంస్కృతిక మరుగుజ్జులు ఎంతగొంతు చించుకొని అరిచినా గురజాడ 'దేశభక్తి' కవిత తొంభై తొమ్మిదేళ్ళ నుండి ప్రజల నాలుకల మీదనే గాక హృదయాలలోనూ నాట్యం చేస్తూ మరో ఏడాదిలోకి అడుగుపెట్టింది. బహుశా భారతీయులకు నిజమైన దేశభక్తి అలవడే దాకా గురజాడ 'దేశభక్తి' కవిత ఆకాశంలో సూర్యునిలా ప్రకాశిస్తూనే ఉంటుంది. 'నవరసాల' వంటి వాళ్ళు నాలుకలు కాల్చుకున్నా, చీల్చుకున్నా ఆ కవితకు వన్నెతరగదు.

భారతీయ నవలాపితామహుడైన బంకించంద్ర చటర్జీని గొప్ప రచయితగా కీర్తిస్తూనే ఆయన 'వందేమాతరం' కవిత కన్నా మన గురజాడ 'దేశభక్తి' కవిత వేయిరెట్లు గొప్పదని చెప్పడానికి సందేహించనక్కర లేదు. ఆయన 'వందేమాతరం' కవిత 'దేశభక్తి' కవిత కన్నా దైవభక్తి కవిత అనడం సబబు. దైవభక్తి ఆధ్యాత్మికం, దేశభక్తి లౌకికం.

గురజాడ 'దేశభక్తి' కవితను 1910లో రచించాడు అప్పటికి బెంగాల్ విభజన వ్యతిరేకోద్యమం ముగియటం గాని, చివరిదశకు రావడంగాని జరిగింది. బెంగాల్ విభజనకు వ్యతిరేకంగా భారతదేశ ప్రజలు అంతర్గత వైరుధ్యాలను పక్కన బెట్టి ఏకంకావడంలో 'వందేమాతరం' పాట పాత్ర ఎంతో ఉంది. అదొక మంత్రమన్నారు సుబ్రహ్మణ్య భారతి. బెంగాల్ విభజనను విరమించుకొనేంత వరకు ప్రజలు ఉద్యమించడంలో ఆపాట స్ఫూర్తి కూడా ఉంది. రాజకీయాలకు సాహిత్యానికీ మధ్యసంబంధాన్ని కూడా ఆ పాట రుజువు చేసింది. 'వందేమాతరం మందే రాజ్యం' నినాదం తెలుగు నేలలో కూడా ప్రతి ధ్వనించింది. 'వందేమాతరం' అన్నవాళ్ళు లాఠీదెబ్బలు తిన్నారు. విద్యాసంస్థల నుండి బహిష్కరింపబడ్డారు. జైళ్ళకు వెళ్ళారు. శత్రువుకు చెమట పట్టించిన చరిత్ర 'వందేమాతరం' పాటకుంది.

గురజాడ 'వందేమాతరం' పాటలో సంకుచితత్వాన్ని, అసమగ్రతను, అశాస్త్రీయతను చూశాడు. మనిషిని విస్మరించిన దేశభక్తిని గురజాడ ఆమోదించలేదు. దైవభక్తి, మతభక్తి దేశభక్తిగా చలామణి కావడాన్ని లౌకికవాది అయిన గురజాడ ఆమోదించలేకపోయాడు. బెంగాల్ విభజన వ్యతిరేకోద్యమంలో అన్ని మతాల వాళ్ళూ పాల్గొన్నా హిందూ దైవకీర్తన ఉండే పాట ప్రాధాన్యం వహించడాన్ని ఆయన గుర్తించాడు. దేశభక్తికి మతానికి సంబంధంలేదని, దేశభక్తి ఒక అహంభావంగా మారిపోయిందని గుర్తించిన గురజాడ శాస్త్రీయమైన దేశభక్తిని, మనిషి కేంద్రమైన దేశభక్తిని ప్రతిపాదిస్తూ తన కవితను రచించాడు. దేశాన్ని దేశభక్తిని ఇరుకు సందుల్లోంచి రహదారి మీదికి తీసుకొస్తూ తన కవితను రచించాడు. ఒకదేశంలో ఉండే మనుషులకు కులాలు మతాలు ఉండవచ్చుగాని ఒక దేశానికి అవి ఉండవని చాటడానికి తన కవితను రచించాడు గురజాడ. "సుజలాం సుఫలాం మలయజశీతలాం" అన్నవి ఏ దేశంలోనైనా ఉంటాయి. మా గాలి, మానీళ్ళు, మాపళ్ళు గొప్పవి అనడంలో అర్థంలేదు. పైగా భారతదేశంలో అన్ని ప్రాంతాలకు సుజలాం సుఫలాంలు వర్తించవు. అందుకే దేశభక్తికి సంబంధించి ప్రజల్ని సెంటిమెంటు నుంచి మనిషి వైపు మళ్ళించడానికి గురజాడ ఆ కవితను రచించాడు.

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 22 8/28/2002, 2:45 PM

దేశభక్తిని బ్రిటిష్ వాళ్ళ నుంచి భారతదేశానికి స్వతంత్రం సంపాదించడానికి స్ఫూర్తినిచ్చే కేవలం రాజకీయ పనిముట్టుగా మాత్రమే గురజాడ భావించలేదు. ఆయన దేశభక్తిని ఒక జీవిత వేదాంతంగా, ఒక అభివృద్ధి మంత్రంగా చూశాడు. ఇవాళ మన దేశభక్తి కవితను మనం పాడుకొని రేపు ఇరుగుపొరుగు దేశాలతో ఎలాంటి భేషజమూ లేకుండా స్నేహ పూర్వకంగా మసలుకోగలిగేట్టు రాశాడు గురజాడ.

మన పురోహిత వర్గం బ్రిటిష్ వాళ్ళ కన్నా ముందే కొన్ని వేల ఏళ్ళ క్రితమే కర్మసిద్ధాంతంలో మొత్తం భారతీయ శ్రామిక జనాన్ని ఆత్మన్యూనతలోకి నెట్టివేసి ఉంది. బ్రిటిష్ వాళ్ళు వచ్చి కొత్తగా మనల్ని ఆత్మన్యూనతలోకి నెట్టారనడం అబద్ధం. కర్మ సిద్ధాంతం కుల వ్యవస్థ అత్యధికులైన శ్రామికుల్ని ఆత్మన్యూనతలోకి నెట్టేసి ఉంటే, వాళ్ళలో ఆత్మ విశ్వాసం కలిగించడానికి వేమన, వీరబ్రహ్మం వంటి వాళ్ళు మధ్యయుగాలలో దేశవ్యాప్తంగా తమవైన పద్ధతుల్లో కృషి చేశారు.

1936లో డా.బి.ఆర్. అంబేద్కర్ 'కులనిర్మూలన' ప్రసంగ పత్రం రాశారు. మనదేశంలో మనలో మనం పరస్పరం స్వతంత్ర మిచ్చుకోకుండా, బ్రిటిష్ వాళ్ళ నుంచి స్వతంత్రం కోరే హక్కు మనకెక్కడుంది? అని ప్రశ్నించారు. రాజకీయ నిరంకుశత్వం కన్నా సాంఘిక నిరంకుశత్వం చాలా క్రూరమైంది గనుక ఆర్థిక రాజకీయ విప్లవాల కన్నా ముందు సాంఘిక విప్లవం రావాలని వాదించారు. సుభాష్ చంద్రబోస్, భగత్‌సింగ్ వంటి వాళ్ళు స్వతంత్రమంటే అధికారం తెల్లదొరల నుంచి నల్లదొరల చేతుల్లోకి మారడంకాదని ఒక మనిషి మరొకమనిషి దోచుకునే వ్యవస్థ నిర్మూలనే అసలైన స్వతంత్రమని అన్నారు. 'మాకొద్దీ తెల్లదొరతనం' అని గరిమెళ్ళ అంటే, 'మాకొద్దీ నల్లదొరతనం' అని కుసుమధర్మన్న పాడారు. బహుశా గురజాడలో ఈ ఆలోచనలు మొలకదశలో ఉన్నవేమో. వాళ్ళెవరూ బ్రిటిష్ వాళ్ళు మనదేశంలో శాశ్వతంగా ఉండిపోవాలని కోరుకున్న వాళ్ళుకారు. అయిదవ జార్జి మీద గేయం రాశాడనో,

"కన్నుగానని వస్తుతత్వము
కాంచనేర్పరు లింగిలీజులు
కల్లనొల్లరు వారివిద్యల
కరచి సత్యము నరసితిన్"

అని రాశాడనో "వెట్టిపురాణగాథలనమ్మ జెల్లునె" అని అన్నాడనో గురజాడ దేశభక్తుడు కాదనడం ఆయన దేశభక్తి కవితను సరిగా అర్థం చేసుకోకపోవడమే. బ్రిటిష్ వాళ్ళొచ్చి భారతీయుల్ని ఆత్మన్యూనతలోకి నెట్టేస్తే ఆలా ఆత్మ న్యూనతలో పడి మన సంప్రదాయాలను తిరస్కరించిన వాళ్ళలో గురజాడ ఒకరట. మన పురోహిత వర్గం బ్రిటిష్ వాళ్ళ కన్నా ముందే కొన్ని వేల ఏళ్ళ క్రితమే కర్మసిద్ధాంతంలో మొత్తం భారతీయ శ్రామిక జనాన్ని ఆత్మన్యూనతలోకి నెట్టివేసి ఉంది. బ్రిటిష్ వాళ్ళు వచ్చి కొత్తగా మనల్ని ఆత్మన్యూనతలోకి నెట్టారనడం అబద్ధం. కర్మ సిద్ధాంతం కుల వ్యవస్థ అత్యధికులైన శ్రామికుల్ని ఆత్మన్యూనతలోకి నెట్టేసి ఉంటే, వాళ్ళలో ఆత్మ విశ్వాసం కలిగించడానికి వేమన, వీరబ్రహ్మం వంటి వాళ్ళు మధ్యయుగాలలో దేశవ్యాప్తంగా తమవైన పద్ధతుల్లో కృషి చేశారు. వాళ్ళ ప్రయత్నాలు ఆధునిక యుగంలో కార్యరూపం ధరించే పరిస్థితి ఏర్పడింది. అదింకా పూర్తికాలేదు. గురజాడ దేశభక్తి కవితను ఈ నేపథ్యంలో అర్థంచేసుకోవాలి.

గురజాడ 1910లో "దేశమును ప్రేమించుమన్నా" అని చెప్పాడు. ఎందుకు చెప్పవలసివచ్చింది? మనం దేశాన్ని ప్రేమించడం లేదు కాబట్టి. దేశాన్ని ప్రేమించడం మనకు తెలియదు కాబట్టి. తరగతి గదిలో అయ్యవారు సైలెన్స్ అని ఎప్పుడంటారు? విద్యార్థులు చదవడం మానేసి అల్లరి చేస్తున్నప్పుడు. అలాగే మనం దేశాన్ని ప్రేమంచకుండా కులాన్నో మతాన్నో ప్రేమిస్తూ ఉంటే మనం ప్రేమించవలసింది దేశాన్ని అని గురజాడ మనకు నేర్పారు. గురజాడ దేశభక్తుడు కాకపోతే ఇక దేశంలో దేశభక్తులంటూ ఎవరూ ఉండరు. 1910లో గురజాడ దేశభక్తి కవిత రాస్తే 1948లో శ్రీపాద సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి కొత్తచూపు కథలో బ్రిటిష్ వాళ్ళు వచ్చేదాకా మనకు తెలిసింది దైవభక్తి, రాజభక్తీ తప్ప దేశభక్తి కాదు. అది ఆ తర్వాతనే మనకు తెలిసింది అనిపించాడు ఒక పాత్రతో. మనిషి తన రూపంలో తాను సృష్టించిన దేవునికి తానే బానిసైపోయి సాటిమనిషిని రాయికన్నా హీనంగా చూసే దశకు దేశం చేరుకుంది. అప్పుడు గురజాడ దేశాన్ని ప్రేమించమన్నాడు. మంచిని పెంచమన్నాడు. దేశభక్తికి మంచికి మధ్య ఉండే పేగుబంధం గురజాడకు తెలుసు. మనదేశాన్ని ఆర్థికాభివృద్ధి వైపు నడిపించి, సమాజాన్ని ప్రజాస్వామ్యం వైపు మళ్ళించే సాధనమే ఆయన దృష్టిలో దేశభక్తి. నా గాలి గొప్పది, నా నీళ్ళు గొప్పవి అని తొడలు చరచడం ఆయన దృష్టిలో దేశభక్తికాదు.

అందుకే దేశమంటే మట్టికాదోయ్ దేశమంటే మనుషులోయ్ అన్నారు. దేశాన్ని ప్రేమించడమంటే దేశంలోని మనుషుల్ని ప్రేమించడమే. ఆయన దృష్టిలో మనిషిని నమ్మేవాడు, మనిషిని గౌరవించేవాడే నిజమైన దేశభక్తుడు. మనిషి చేసిన రాయి రప్పకు మహిమ కలదని సాగిమొక్కుతూ సాటి మనిషిని రాయికన్నా హీనంగా చూసే భక్తిని గురజాడ దేశభక్తిగా గుర్తించలేదు, ఆమోదించలేదూ మనిషిని మనిషి వైపు నిలబడమన్నాడు. ఆయన దేశభక్తికి మానవీయ స్పర్శఉంది. జాతీయ దురహంకారానికి మానవీయ స్పర్శ పొడగిట్టదు. గురజాడ దేశభక్తి మనుస్మృతిలోంచి పుట్టలేదు. అది ఫ్రెంచి విప్లవం అందించిన స్వేచ్ఛ సమానత్వం సౌభ్రాతృత్వం అనే సూత్రాలలోంచి పుట్టింది. దానికి అంతర్జాతీయ నేపథ్యముంది. గురజాడది విప్లవాత్మక దేశభక్తి. మనుషుల్ని కులాలుగా, మతాలుగా చీల్చి దేశాన్ని నిర్వీర్యం చేసే దుర్మార్గానికి భిన్నంగా మనిషిని మనిషిగా గౌరవించే దేశభక్తి గురజాడది.

గురజాడ దేశభక్తికి మనిషి పునాది. మనిషి – మానవ శ్రమ – దాని ఉత్పత్తి – మానవ సంబంధాలు ఇవీ గురజాడ దేశభక్తిలోని కీలకాంశాలు. ఆయనది భౌగోళిక సరిహద్దురాళ్ళ దేశభక్తి కాదు. అందుకే "దేశమంటే మట్టికాదోయ్, దేశమంటే మనుషులోయ్" అన్నారు. మనిషి అంటే ఆరోగ్యంగా ఉండే మనిషి. మనిషి ఆరోగ్యంగా ఉండాలంటే

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 23 8/28/2002, 2:45 PM

తిండి కావాలి. తిండికావాలంటే పంటలు పండించాలి. ఉత్పత్తులు పెంచాలి. అవి కావాలంటే శ్రమించాలి మనిషి. శ్రమ చెయ్యాలంటే మళ్ళీ తిండే గతి. శ్రమించే మనుషులమధ్య ప్రేమ పూరిత సంబంధాలుండాలి. సౌభ్రాతృత్వభావన ఉండాలి. దీనికి మానసిక ఆరోగ్యం ముఖ్యం.

గురజాడ గతాన్ని పూర్తిగా తిరస్కరించలేదు. అట్లని గతంలోనే ఇరుక్కు పొమ్మనలేదు. గతంలో ఉండే కొంచెం మంచిని స్వీకరించమన్నాడు.

"వెనకచూసిన కార్యమేమోయి
మంచిగతమున కొంచమేనోయి
మందగించక ముందు అడుగేయి
వెనబడితే వెనకేనోయ్"

అన్న హెచ్చరించాడు. వైతాళికుడంటే ఇలా హెచ్చరించేవాడే. భారతీయులకు అప్పటికి ఇంతకన్నా అవసరమైన హెచ్చరిక ఏమున్నది.

భారతీయ వేదాంతం మనిషిని నిష్క్రియాశీలుణ్ని చేస్తే, ఆంగ్ల విద్య భారతీయులకు ఉపన్యాస కళను నేర్పింది. గిరీశంలాంటి కొందరైనా ఇందుకుదాహరణలు. కోట పురుషోత్తం చెప్పినట్లుగా తడితక్కువ తమాషా ఎక్కువ. మాటలు పెరిగి పనితగ్గిపోయింది అందుకే గురజాడ.

"వొట్టిమాటలు కట్టిపెట్టోయ్
గట్టిమేల్ తలపెట్టవోయి"

అని ప్రబోధించాడు. దేశంలో ఉత్పత్తులు పెంచి ఆర్థికాభివృద్ధికి పాటుపడడమే ఆ మేలు.

"ఈసురోమని మనుషులుంటే
దేశమే గతిబాగుపడునోయ్?"

అని ప్రశ్నించాడు. మనిషికి తిండిలేని చోట" సుజలాం సుఫలాం అని పాడినందువల్ల ప్రయోజనం మేమిటి? దేశం అభివృద్ధి చెందాలంటే దేశ సంపద పెరగాలి. సంపద పెరగాలంటే ప్రపంచ దేశాల జ్ఞానం మనకు దక్కాలి. మనకు అందుబాటులోకి రావాలి.

"జల్లుకొని కళలెల్లనేర్చుకు
దేశ సరుకులు నించవోయ్"

అన్నాడు గురజాడ ''దేశ సరుకులు నించవోయ్'' దేశ సరుకులనమ్మవోయ్" అన్న గురజాడను దేశభక్తుడు కాదంటున్నామంటే మన మానసిక స్థాయి ఏమిటో అర్థం చేసుకోవచ్చు.

భూస్వామ్య వ్యవస్థను కదిలిస్తూ పెట్టుబడిదారీ వ్యవస్థ వచ్చింది. దానికన్నా ఇది మేలైనది. దానిని ఆహ్వానించడమే అప్పటికి ప్రగతిశీలచర్య. గురజాడ ఆ పనే చేశారు.

"డబ్బు తేలేనట్టినరులకు
కీర్తి సంపదలచ్చివోయి"

అని అందుకే గురజాడ అనవలసి వచ్చింది.

గురజాడ గతాన్ని పూర్తిగా తిరస్కరించలేదు. అట్లని గతంలోనే ఇరుక్కు పొమ్మనలేదు. గతంలో ఉండే కొంచెం మంచిని స్వీకరించమన్నాడు.

"వెనకచూసిన కార్యమేమోయి
మంచిగతమున కొంచమేనోయి
మందగించక ముందు అడుగేయి
వెనబడితే వెనకేనోయ్"

అన్న హెచ్చరించాడు. వైతాళికుడంటే ఇలా హెచ్చరించేవాడే. భారతీయులకు అప్పటికి ఇంతకన్నా అవసరమైన హెచ్చరిక ఏమున్నది. ఈ హెచ్చరిక చెయ్యడం కన్నా మించిన దేశభక్తి అప్పటికి ఇంకొకటిలేదు. సంస్కృతికి గతమేగాని వర్తమాన ముండదని భావించే గురజాడ అర్థమవుతాడా? "మంచి గతమున కొంచెమేనోయ్" అన్న కవి ఆత్మన్యూనతలోపడ్డాడని అనే వాళ్ళ నిజాయితీ సందేహాస్పదం. "కొత్త పాతలమేలు కలయిక"ను ప్రతిపాదించిన కవి గురజాడ అన్న విషయాన్ని మరచిపోతే ఎలా?

భారతదేశం కులమతాల నిలయం. వీటివల్ల మన సమాజం కోల్పోయింది తక్కువేమీ కాదు. ప్రజలు మనం మనుషులం అనే నిజాన్ని మరచిపోయి మనం కులాలం మతాలం అని గుర్తుపెట్టుకోవడం వల్ల ప్రజల మధ్య ఆర్థిక సాంఘిక వైరుద్యాలు అనైక్యత పెరిగాయి. డా.బి.ఆర్. అంబేద్కర్ అన్నట్లు శ్రమ విభజనే కాకుండా శ్రామిక విభజన కూడా జరిగిపోయింది. బ్రిటిష్ వాళ్ళు వచ్చి మనల్ని విభజించి పాలించడం నిజమేకాదు. వాళ్ళు రాకముందే భారతీయులు నాలుగు వేలకు మించిన కులాలుగా విడిపోయున్నారు. కర్మ సిద్ధాంతం ఉండనే ఉంది. అనేకం ఉన్నప్పుడు ఘర్షణ తప్పదు. కులమతాల మధ్య సంఘర్షణ అనివార్యం. కులమత నిర్మూలనే దానికి పరిష్కారం. అవి నిర్మూలింపబడేదాకా ఏమి చెయ్యాలి. సామరస్య జీవనమొక్కటే మార్గం.

చెట్టపట్టాల్ పట్టుకుని దే
శస్థులంతా నడవవలెనోయి
అన్నదమ్ముల వలెనుజాతులు
మతములన్నీ మెలగవలెనోయి
మతం వేరైతేను యేమోయి
మనసులొకటై మనుషులుంటే
జాతియన్నది లేచిపెరిగి
లోకమున రాణించునోయి

ఇదీ గురజాడ ప్రబోధించిన మార్గం. విడిపోయిన జనాన్ని కలిసి బతకమని ప్రబోధించిన కవిని దేశభక్తుడు కాదనడం మూర్ఖత్వం కన్నా మించిన ఘోరం. మతం పేరుమీద నిరంతరం పరస్పరం కత్తులు దూసుకుని మారణకాండను నడిపించే శక్తులను మార్చే ప్రక్రియ చేపట్టిన కవికన్నా దేశభక్తుడెవడు?

ఆర్థిక సాంఘిక ధార్మిక వైరుధ్యాలతో సతమతమవుతున్న భారతదేశానికి "శ్రమ – ప్రేమ" అనే సిద్ధాంతాన్ని మందుగా అందించాడు గురజాడ.

దేశమని యెదుదొడ్డ వృక్షం
ప్రేమలను పూలెత్తవలెనోయ్
నరుల చమటను తడిసి మూలం
ధనం పంటలు పండవలెనోయి

ద్వేషమే కూడుగూడు గుడ్డగా బతికే వాళ్ళకు ఈ ప్రేమ సిద్ధాంతం అర్థంకాదు. విశ్రాంతి వర్గానికి ఈ చమట సిద్ధాంతం వంట బట్టదు.

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 24 8/28/2002, 2:45 PM

మరణ వాంగ్మూలం

ఎస్. ఎం. సుభాని

ప్రకటనలల్లో
కళకళలాడుతున్న
మాయాజాల ప్రపంచం
రైతురాజ్యంలో
ఎండిన వరికంకుల మధ్య
గుండె పగిలిన పుడమి పుత్రుని
చావు కేక
కరెంటే లేక
నీరందక
ఎండిన పైరు
కారణమేదైనా కనుల ముందు
కారు చీకట్లు కమ్మినది నిజం
ఒకప్రక్క అణగదొక్కే అప్పులు
మరోప్రక్క కుంపట్లై గుండెలపై
కూర్చున్న పెళ్ళికాని పిల్లలు
గంజి కరువై దహిస్తున్న ఆకలి మంటలు
ఒరేయ్ మల్లన్నా
నాకు బతకాలని వున్నా
నా ఇంట నిండాల్సిన సిరి
నే పండించిన వరి
ఎండి... ఎక్కిరిస్తుంటే
నేనెలా బతకాలి
కుటుంబాన్నెలా పోషించాలి
అప్పులెలా తీర్చాలి
ఆశలన్ని ఆవిరైనాక
ఆదుకుంటామని
వాగ్దానాలు చేసినవారు
అందలమెక్కి మమ్ము
తుంగలో తొక్కి
మా బ్రతుకుల్లో
నిప్పులు పోస్తుంటే
కాలం కాలనాగై
కాటేస్తుంటే
ఏదారి కానరాక
ఎటూ పాలుపోక
నా వాళ్ళని
అనాధల చేసి
ఆశలను సమాధిచేసి
ధృతరాష్ట్రుల పాలనలో
పతనమై
నిర్వీర్యమైన వ్యవస్థను
పరిహసిస్తూ
నా మరణమే వారికి
కనువిప్పు కావాలని
ఘోషిస్తూ
కాలం సాక్షిగా
నాకై నేనే
వ్రాసుకున్నాను
నా
మరణ వాంగ్మూలం
(అన్నదాత మరణానికి స్పందిస్తూ)

భారతీయుల మధ్య కులమత సంబంధాలను తిరస్కరించి ప్రేమ – సౌభ్రాతృత్వ పూరితమైన మానవ సంబంధాలను ప్రతిపాదించాడు గురజాడ. అంతర్గత వైరుధ్యాలను నిర్మూలించుకొని జనమంతా సామూహికంగా శ్రమిస్తే దేశం ఆర్థికాభివృద్ధి చెందుతుంది. కాబట్టి శ్రమకు ప్రేమకు మధ్య విడదీయరాని సంబంధముంది.

దేశభక్తి కవిత పుట్టి నూరేళ్ళు కావస్తున్నది. ఆయన దేశభక్తి కవితలో ప్రతిపాదించిన అంశాలు – ఇవాళ వాస్తవాలు వీటికి పోల్చుకుంటే మనం గురజాడ దగ్గరికైనా వెళ్ళామా? గురజాడ మాటలు మనం విన్నామా? వంటి ప్రశ్నలకు సమాధానం దొరుకుతుంది.

దేశభక్తి విషయంలో మనం బంకింబాబును దాటి రాలేదు. గురజాడను ఎప్పుడు చేరతామో! కులాల కుమ్ములాటలు మతాల మారణహోమాలు కొనసాగుతూనే ఉన్నాయి. విదేశీ సరుకుల మీద వ్యామోహం పెరుగుతున్నది. మనుషులు క్రమక్రమంగా శ్రమకు దూరం కావడం లేదా? క్రికెట్ మ్యాచ్ మనదేశ భక్తికి కొలమానమయ్యే దౌర్భాగ్య స్థితిలో ఉన్నాం. ఇరుగుపొరుగు దేశాల పట్ల శత్రుభావం కలిగుండడమే దేశభక్తిగా తయారయింది.

"సొంత లాభము కొంత మనకు
పొరుగువాడికి తోడుపడవోయి"

అన్న ప్రబోధం తలకిందులైపోయి ఆదాయపన్ను ఎగవేతదారుల ధర్మ సమంత్రంగా తయారయ్యింది. దేశమనే దొడ్డ వృక్షాన్ని తలా ఒక కొమ్మ నరుక్కుంటున్నారు. దేశభక్తి వేషానికి పరిమితమైపోయి. ఆచరణ దానికి భిన్నంగా ఉంటున్నది. వెనకచూపునకు కొదవేలేదు. కాలంచెల్లిన శాస్త్రాలు ఇంకా మనుషుల్ని నియంత్రిస్తూనే ఉన్నాయి. "పూనుస్పర్థను విద్యలందే" అన్నమాట అర్థాన్ని మార్చుకుంది.

అనారోగ్యకరమైన దురభిమానాన్ని వదులుకొని, దేశంమీద ప్రేమను పెంచుకొని గురజాడ మార్గం అనుసరించనంత వరకు మనదేశం అన్ని విధాలుగా ఆధునిక దేశంకాదు. మనదేశం నిజమైన లౌకికదేశంగా మారేదాకా ఆయన దేశభక్తి కవితకు విలువ ఉంటుంది. దేశభక్తిని మూఢనమ్మకంగా కాక దేశాభివృద్ధిని సాధనంగా మార్చుకుంటే ప్రయోజనముంది. చెట్టపట్టాల్ వేసుకొని దేశస్థులంతా మెలిగేరోజు వచ్చేదాకా దేశభక్తి కవిత మార్గదర్శిగానే ఉంటుంది.

ఈ నూరవ సంవత్సరంలో దేశభక్తి కవితను మూలమూలకు తీసుకొని పోవాలి. గురజాడది విదేశీవాదమనో మిత వాదమనో కొట్టి పారేస్తే నష్టపోయేది మన సమాజమే. "యెల్లలోకమువొక్క యిల్లై" అనే కోరికగల గురజాడ దేశభక్తి కవితకు ఏ దేశానికైనా జాతీయగీతం కాగలిగిన అర్హత ఉంది. మనదేశంలో జాతీయ కాదగిన లక్షణం బంకి గీతంకన్నా గురజాడ గీతానికే ఎక్కువగా ఉంది. విగ్రహాలను కూలగొట్టడం ఇష్టం లేకపోతే తెలుగు ప్రజలకన్నా 'దేశభక్తి' రాష్ట్ర గీతం కావాలి. బలవంతంగా పాడించినక్కరలేదు గాని స్వచ్ఛందంగా ప్రజలు పాడుకునే చైతన్యం తీసుకురావాలి. ఆంగ్లంలోకి ఇతర భారతీయ భాషలలోకి "దేశభక్తి" గీతాన్ని అనువదించాలి. ■

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 25 8/28/2002, 2:45 PM

పరిశీలన

చిరంజీవి- యజ్ఞం కథల విశ్లేషణ

ఒకే వస్తువు రెండు సందర్భాలు

డా॥ వి. ఆర్. రాసాని

కథాపరంగా చెప్పాలంటే... నిర్మాణంలో కా.రా గారి కున్నంత నైపుణ్యం రామకృష్ణ గారికి లేదనిపిస్తుంది. వెట్టిచాకిరీని కథా వస్తువుగా తీసుకున్నప్పుడు, దానికి తగినంత కాన్వాస్, చెక్కడపుపని (ఫ్రేమ్ వర్క్) యజ్ఞంలో నిర్వహించినంత నైపుణ్యం చిరంజీవి కథలో లేకపోవడం ప్రధానమైన లోపం. అయితే శైలీ విషయంలో యిద్దరిదీ ఒకేదారి. కళింగాంధ్ర గ్రామీణ భాషను కా.రా గారు యజ్ఞంలో సమర్థవంతంగా ఉపయోగించుకున్నారు. రామకృష్ణ గారు రాయలసీమ ప్రాదేశిక భాషను, అందునా అనంతపురం యాసను కథలో పండించారు.

మన రాష్ట్రం కోస్తా, తెలంగాణా, రాయలసీమ, కళింగాంధ్ర అనే నాలుగు భౌగోళిక ప్రాంతాలుగా వ్యవహరించబడుతోంది. ఈ నాలుగు ప్రాంతాలలో జీవిస్తున్న ఆంధ్రుల సంస్కృతి ఒకటే అయినా జీవన విధానంలో తేడాలున్నాయి. నదీ జలాల సమృద్ధి వల్ల కోస్తా ప్రాంతం అభివృద్ధి చెందినట్లు మిగిలిన ప్రాంతాలు అభివృద్ధినందు కోలేదు. తెలంగాణా ప్రాంతం చాలాకాలం నిజాం నవాబుల పాలనలో మ్రగ్గిపోవడంలో అక్కడ మిశ్రమ సంస్కృతి వుంది. పైగా వెనుకబాటు తనమూ వుంది. కళింగాంధ్ర ప్రాంతంలో అటవిక సంపద, కనిజ సంపదా సమృద్ధిగా వున్నా వాటి ఫలితాలు ప్రజలకు చేరడంలేదు. ఫలితంగా ప్రజలు అభివృద్ధికి నోచుకోక దారిద్ర్యంలో మ్రగ్గుతున్నారు. ఇక రాయలసీమ విషయానికొస్తే, నిరంతర కరువులలో, కక్షలతో జనజీవనం దుర్భరమైపోయింది. వెనుకబాటుతనంలో కళింగాంధ్రదీ, రాయలసీమదీ ఒకటే స్థాయి అనిపిస్తుంది. కాబట్టే ఈ రెండు ప్రాంతాలలో ఒకప్పుడు వెట్టిచాకిరీ విధానం బలంగా వుండేది. ఈ కారణంగానే వెట్టిచాకిరీ కూడా ఈ ప్రాంతపు కథల్లో వస్తువుగా మారింది. అలా వెట్టి చాకిరీని కథల్లో చిత్రించిన కథలు 'చిరంజీవి' 'యజ్ఞం'. చిరంజీవి కథను రాసి. వారు జి. రామకృష్ణ. యంజ్ఞం కథను రాసినవారు కాళీపట్నం రామారావు. చిరంజీవి కథ 1941లో మార్చి 16వ తేదీన విజయవాణి పత్రికలో ముద్రింపబడింది. యజ్ఞం కథ 1966 'యువ' దీపావళి ప్రత్యేక సంచికలో ప్రచురింపబడింది. యజ్ఞం కథ కళింగాంధ్ర కథా సాహిత్యంలో మొదటి కథ కాకపోవచ్చు కానీ చిరంజీవి కథ రాయలసీమలో మొదటికథ.

ఈ రెండు కథల్లోనూ ఆనాడు సమాజంలో వేళ్ళూతన్ని వికృతంగా పెరిగిన వెట్టితనం పిశాచి విశ్వరూపం దర్శనమిస్తుంది. అయితే యజ్ఞం కథ తెలుగు కథా సాహిత్యంలో ఒక సంచలనాన్ని రేకెత్తిస్తే, చిరంజీవి కథ ఉనికి ఇటీవలనే ప్రజలకు తెలుస్తోంది. మరి ఎందుకిలా జరిగింది? ఏమిటి కారణం? ఈ ప్రశ్నలకు జవాబు దొరకాలంటే ఆ కథలు పుట్టిన కాలంలోని పరిస్థితుల్ని బేరీజు వేసుకుని కథల్ని అధ్యయనం చేయాల్సివుంది.

ఈ రెండు కథల పుట్టుకకు మధ్య పాతిక సంవత్సరాల ఎడమ వుంది. అలాగే ఆ కాల పరిస్థితుల్లో వచ్చిన మార్పుల్లోను ఎంతో తేడా వుంది. చిరంజీవి కథ రాసేనాటికి భారతదేశానికి స్వాతంత్ర్యం సిద్ధించలేదు. దేశం పరాయివారి పాలనలోనే వుంది. వారిపాలనలో దేశం సర్వస్వాన్ని కోల్పోయిన అనాథలా వుంది. ఒకవైపు ఆంగ్లేయుల ఆగడాలు, వారి అండదండలతో పెరిగిన భూస్వాములు, ధనవంతుల దాష్టీకాలు పరాకాష్టకు చేరుకున్న సమయం. మరోవైపు ఆంగ్లేయులకు వ్యతిరేకంగా స్వాతంత్ర్యం కోసం జనం గాంధీ లాంటి మహామహుల నాయకత్వంలో సత్యాగ్రహాలు, పోరాటాలు చేస్తున్నకాలం. సామాజిక రాజకీయ చైతన్యం, దేశభక్తి జనాల గుండెల్లో ఉరకలెత్తుతున్న పరిస్థితి. దేశంలోని కవులు, రచయితలు ప్రజలలో మూఢత్వాన్ని, జడత్వాన్ని పోగొట్టి, ప్రజల్ని చైతన్యవంతం చేయడానికి ఉద్యమస్థాయిలో రచనలు చేస్తున్న కాలం. అయితే భారతీయుల్ని ఆంగ్లేయులు బానిసలుగా భావిస్తూ రాచిరంపాన పెడుతుంటే, ఆ ప్రభావాన్ని, వలసవాద భావజాలాన్ని పుణికి పుచ్చుకున్న భూస్వాములు, ధనవంతులు పేదల్ని జీతగాళ్ళుగా, వెట్టివాళ్ళుగా నీచాతి నీచంగా చూస్తున్నదశ. ఈ నేపథ్యంలో సహజంగానే రచయితలు, ఆ పరిస్థితులకు స్పందించి కథావస్తువుల్ని ఎన్నుకున్నారు. అలా ఎన్నుకోబడిన వస్తువే 'చిరంజీవి' కథలోనూ వుంది.

సాహిత్యపరంగా చూస్తే గురజాడ, చింతాదీక్షితులు లాంటివారు అందించిన అభ్యుదయ వారసత్వం వుంది. కొ.కు శ్రీపాద సురవరం లాంటి మహామహులు ఆ కాలానికి మంచి కథల్ని అందిస్తున్నారు. శ్రీశ్రీ, శ్రీరంగం నారాయణబాబు లాంటి విప్లవ కవుల ఝుంఝూమారుతం రాష్ట్రమంతా వీస్తోంది. వీటి ప్రభావం కా.రా గారిపైన పనిచేసినంతగా రామకృష్ణ గారి పైన పని చేయలేదేమోననిపిస్తుంది. అయితే ఏమాత్రం స్వేచ్ఛలేని బ్రిటిషువారి పాలనా కాలంలో ఆమాత్రం కథను రాయలసీమ నుంచీ మొదటగా రాయడం గొప్ప స్ఫూర్తి. ఆ విధంగా సీమ కథా సాహిత్య శకటానికి మొదటి సారధ్యం వహించినందుకు రామకృష్ణగారు అభినందనీయులే.

కథాపరంగా చెప్పాలంటే... నిర్మాణంలో కా.రా గారి కున్నంత నైపుణ్యం రామకృష్ణ గారికి లేదనిపిస్తుంది. వెట్టిచాకిరీని కథా వస్తువుగా తీసుకున్నప్పుడు, దానికి తగినంత కాన్వాస్, చెక్కడపుపని

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 26 8/28/2002, 2:45 PM

(ఫ్రేమ్ వర్క్) యజ్ఞంలో నిర్వహించినంత నైపుణ్యం చిరంజీవి కథలో లేకపోవడం ప్రధానమైన లోపం. అయితే శైలీ విషయంలో యిద్దరిదీ ఒకేదారి. కళింగాంధ్ర గ్రామీణ భాషను కా.రా గారు యజ్ఞంలో సమర్థవంతంగా ఉపయోగించుకున్నారు. రామకృష్ణ గారు రాయలసీమ ప్రాదేశిక భాషను, అందునా అనంతపురం యాసను కథలో పండించారు. కాకపోతే యజ్ఞం కథలో నేపథ్యం (కన్వాస్) విస్తృతంగాను, బలంగాను వుండి, ఆ కథలో మొత్తం కళింగాంధ్ర ప్రాదేశిక జీవితం చిత్రించబడి, అప్పటి సమాజానికి ప్రతిబింబంగా నిలచింది. చిరంజీవి కథ వస్తు నిర్వహణా సామర్థ్యాన్ని కోల్పోయి, అది ప్రాదేశిక జీవితాన్ని మొత్తంగా యిమడ్చు కోలేకపోయింది. కాబట్టి ఒక చిన్న కథగా, యింకా చెప్పాలంటే కేవలం ఒక సంఘటనగానే అది మిగిలిపోయింది. యజ్ఞం కథలో తరతరాల వెట్టి చాకిరీ విధానంలో కూరుకుపోయి దాన్నుంచీ బయపడడానికి తన నిరసనను సీతారాముడు తన కొడుకుని నరికేయడంతో తెలియజేసి సమాజానికి ఒక షాక్ నిస్తాడు. తద్వారా తన తర్వాతి తరాలు వెట్టిచాకిరీ బారినపడకుండా దానికి సమాధి కట్ట కలుగుతాడు. అందుకే ఆ కథ సాహిత్య శిఖరాన్నధి రోహించి, అక్కడే తిష్టవేసింది.

యజ్ఞం కథలో వెట్టిచాకిరీని అంతం చేయడానికి తన వారసున్ని అంతం చేయడం, అంత బీభత్సంగా కథను ముగించడం అవసరమా అనేవాళ్ళూ వుండవచ్చు. సమస్యా పరిష్కారానికి పాత్రల్ని చంపేయడం దేనికి సంకేతం? అలాగయితే వెట్టిచాకిరీలో కూరుకుపోయిన వాళ్ళంతా తమ బిడ్డల్ని చంపేయాల్సిందేనా? అని నిలదీసేవాళ్ళూ వుండవచ్చు.

చిరంజీవి కథలో అదే తరతరాల వెట్టిచాకిరీలో కూరుకుపోయిన ఒక బాల కార్మికుడి దయనీయ స్థితి చిత్రించబడింది. వెట్టిచాకిరీ బలైపోయిన వెంట్రాయుడు తల్లి మరణావస్థలో వున్నందున కాస్తా పెందలాడే రెడ్డిగారి పశువుల్ని ఇంటికి తోలు కొచ్చిన ఫలితంగా, రెడ్డిగారి దగ్గర చావు దెబ్బలు తిని, తల్లి చనిపోయినా ఎలంటి చైతన్యం లేకుండా, కనీసం నిరసనైనా తెలపకుండా ఇంకా కుంచించుకుపోతాడు. అందుకే ఈ కథ కథా సాహిత్యశిఖరపు పాదం దగ్గరే కుదేలై పడిపోయింది. అయితే అదే రామకృష్ణ 9.9.1953 ఆంధ్రప్రభ వారపత్రికలో ప్రచురించిన 'గంజి కోసం' కథ ఎప్పటికీ నిలబడగలిగిన కథే.

కథలో పరిష్కారాల్ని చూపించే ప్రయత్నం చేయడానికి రచయితల ప్రవక్తలు కాదనీ, సమస్యను చిత్రించి ఆలోచింపచేస్తే చాలని కొందరు విమర్శకులు అభిప్రాయపడుతుంటారు. ఆ విధంగా చూస్తే చిరంజీవి కథ కూడా మంచి కథ కావాల్సి వుంది. యజ్ఞం కథలో తరతరాల వెట్టికి వారసుడైన అప్పల్నాయుడు, వాడికి వారసుడై సీతారాముడు పాత్రలు ఎప్పటికీ మరచిపోలేనివి. తన తాతలనాటి అప్పుకి తనతండ్రి వెట్టివాడుగా మారితే, ఆ తీరని అప్పుకి తానూ వెట్టివాడిగా మారితే, తన లాగా తన కొడుకువెట్టివాడిగా మారకూడదని, సీతారాముడు తన కొడుకుని నరికేసి శ్రీరాములు నాయుడి పంచాయితీకి మూటగట్టి, ఆ శవాన్ని తెస్తాడు.

చిరంజీవి కథలో వెంట్రాముడు మరణశయ్య పైనున్న తల్లి కోసం రెడ్డి వారింటి నుంచీ సంగటి ముద్దలు తీసుకొస్తాడు. కానీ ఆ వేళకే తల్లి మరణించివుంటుంది. ఆ సంగటి ముద్దలు తేవడానికి వెళ్ళినప్పుడు రెడ్డివారు అతన్ని చితక బాదితే ఒ మూలకు కుంచించుకుపోతాడు గానీ కనీసం పల్లెత్తు మాటనలేదు. అయితే అది వలసవాదుల పాలనా కాలంలో రాసిన కథ కదా, ఆ పాత్రలో తిరుగుబాటుతనం ఎలా వస్తుందని సమర్థించే వారుండవచ్చు. కానీ అది సరైన సమాధానం అవదు.

యజ్ఞం కథలో వెట్టిచాకిరీని అంతం చేయడానికి తన వారసున్ని అంతం చేయడం, అంత భీభత్సంగా కథను ముగించడం అవసరమా అనేవాళ్ళూ వుండవచ్చు. సమస్యా పరిష్కారానికి పాత్రల్ని చంపేయడం దేనికి సంకేతం? అలాగయితే వెట్టిచాకిరీలో కూరుకుపోయిన వాళ్ళంతా తమ బిడ్డల్ని చంపేయాల్సిందేనా? అని నిలదీసేవాళ్ళూ వుండవచ్చు. అదికూడా సరైన మాట అవదు.

నిర్దిష్టమైన ఒక సామాజిక నిబద్ధత, తద్వారా సాధించ దలచుకున్న ఒక సామాజిక ప్రయోజనం యజ్ఞం కథలో వుంది. దానికి బలాన్నిచ్చింది అభ్యుదయ దృక్పథం. అంతేగాక మార్క్సిస్టు దృక్పథంతో కూడిన తాత్త్విక నేపథ్యం కథలో ప్రాణప్రతిష్ట చేసింది.

కానీ చిరంజీవి కథలో అలాంటి సామాజిక నిబద్ధత గానీ, అభ్యుదయ దృక్పథంగానీ, తాత్త్విక నేపథ్యంగానీ లేకపోవడంవల్లా కథ బలహీనపడింది.

వెట్టిచాకిరిని 'చిరంజీవి' గా ఊహించారు రామకృష్ణ. దాన్ని అంతం చేయడమే 'యజ్ఞం'గా భావించారు కా.రా.

కాబట్టి యజ్ఞం కథకు వచ్చినంత పేరు ప్రతిష్టల్ని చిరంజీవి కథ విషయంలో ఎందుకు ఆశించలేమో ఇక వేరుగా చెప్పాల్సిన పనివుండదు. కాకపోతే సమకాలీనమైన మంచి సామాజిక సమస్యతో రాయలసీమ నుంచీ మొదటికథగా మనముందుకువచ్చిన చిరంజీవి కథ తెలుగు కథాసాహిత్యంలో తాను పొందాల్సిన గొప్పస్థానాన్ని ఆ విధంగా కోల్పోవడం ఎప్పటికీ వెలితిగానే మిగిలిపోయే అంశం.

అయితే ఈ రెండు కథల్లోను అభివృద్ధి చెందిన రెండు సామాజిక వర్గాల దోపిడీ తనాన్ని, పెత్తందారీతనాన్నీ చిత్రించాలనుకోవడం మాత్రం యాదృచ్ఛికం అనుకోవడానికి వీలులేదు. ఈ విషయంలో కా.రా గారు ఎంత అభినందనీయులో, రామకృష్ణ గారూ అంతే అభినందనీయులు.

(వెట్టిచాకిరీ పైన వచ్చిన కథల గురించి చర్చించేటప్పుడు వ్యక్తం చేసిన అభిప్రాయాలను వ్యాసంగా రాయించిన మిత్రులు వి. షణ్ముగం గారికి ధన్యవాదాలతో ఈ వ్యాసం అంకితం)

■

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 27 8/28/2002, 2:45 PM

కవిత

మట్టి మనుషులు

చొక్కర తాతారావు

గుండెలన్ని కూడదీసుకుని
కన్నీళ్ళన్నీ ఒకచోట పోగేసి
గొడ్డుగోదాని అమ్మేసి
దూరతీరాలకు పోతున్నాం
బతుకు సాగినంత కాలం బతికి
మళ్ళీ పచ్చని జీవితాలతో తిరిగొస్తాం
ఇక్కడ బీడు భూములు
పాడుపడిన దేహాల్లా రాలకముందే
మీరు మరోచోటుని వెతుక్కోండి
మనం చేసేది ఉద్యోగం కాదు ఊడిగం
ఊడిగం చేయడానికి ఏ ఊరైతే మనకేమిటి
ఒంట్లో సత్తువ ఉన్నంత వరకు
ఏ పని అయినా మనకి ఒక్కటే
మట్టికి మనిషికి తేడా తెలిసినోళ్ళం
మట్టిని విడిచి మరో చోటుకి వెళ్ళక తప్పదు
అక్కడ మళ్ళీ మనం మట్టిలోంచే జీవితాన్ని మొదలెట్టాలి
మట్టిని విడిచి మనం బతకలేం
మనసు పొరల్లో మట్టిని నింపుకుని
జీవితాన్ని ముందుకు వెనక్కు నెట్టుకు రావాలి
ఇదే మట్టికి మనకున్న సంబంధం
మనతోపాటు మన పిల్లలు
ఇటుక బట్టీల్లో ఇటుకలై
సిమెంట్ గమేళాల్లో ఇసుక రేణువులై
మనతోపాటు ప్రయాణం చేస్తూనే ఉన్నారు
ఖాళీగ కూర్చోవడానికి వాళ్ళ నుదుటి రాత మనం రాయలేదు
వాళ్ళకోసం మనం మనకోసం వాళ్ళు
ఇది నిరంతర ప్రయాణం
ఇక్కడ అంతా చోద్యం చూసేవాళ్ళే
సాయం చేసేవాళ్ళుండరు
శ్రమ బిళ్ళని నుదుటి మీద అంటించి
మీ జీవిక యిదేనని శాసించే
బడా నాయకులు యిక్కడ పెద్దలు
మట్టి మనుషులు మట్టిలోనే కలిసిపోవాలి
ఇది వాళ్ళ సిద్ధాంతం
ఒకరా ఇద్దరా
మట్టిని నమ్ముకున్న వాళ్ళు మట్టిలోనే కలిసిపోతున్నారు
అందుకే మట్టిని బాగా పిసుకు
ఈ మట్టిలోంచే విత్తనాలు మొలకెత్తాలి
ఈ మట్టిలోంచే సూర్యుళ్ళు బయటకు రావాలి

రెక్కలు

వంగర పరమేశ్వరరావు

పేరులో 'శ్రీ'
ఇంటి పేరులో
మరో
'శ్రీ'–
'శ్రీశ్రీ' అక్షరాలు
కవిత్వ కవాటాలు!

జగన్నాథ
రథచక్రాలను
భూ మార్గం
పట్టించాడు–
దీన జనోద్ధరణ
పైకెత్తిన జెండా!

మాయను
కూలదోసి
మిథ్యకు
మంగళం ఇచ్చాడు–
అభ్యుదయం
మేలుకొలుపు!

అణగారిన
చీకటి బ్రతుకుల్లో
'క్రాంతి' కిరణాలను
వెదజల్లాడు–
లోక బాధే
తన బాధ!

కవికి
చావున్నా
మంచి కవిత్వానికి
చావుండదు–
స'(ని)త్య స్మరణీయం
మహాప్రస్థానం!

బిగిసిన
పడికిళ్ళు
ప్రగతికి
పునాదులు–
ప్రతి అరుణోదయం
ఒక పోరాటమే!

గోపాలుని వెంకటేశ్వర్లు

రివ్వున సాగే
తూనీగ ఝుంకారాన్ని
వింటే తెలుస్తుంది
విజయ నాదం–
స్వేచ్ఛే
జీవిత గమ్యం!

జీవితాన్ని
చదవడం అంటే
కష్టాలకు
ఎదురీదడమే–
క్షణక్షణం
అనుభవం!

కరెంటు పోయినట్టు
మమతల వెలుగు
ఒకోసారి
గుప్పున ఆరిపోతుంది–
స్వార్థం
ఆక్టోపస్!

అద్దం మీద
పడ్డ కాంతి
క్షణమైనా
ఆగుతుందా–
అద్దం
బోధకుడు!

తమని తాము
సమర్థించుకునేందుకు
చేసే వాదనలే
వ్యూహాలు–
మనుగడకై
తప్పదు పోరు!

ప్రేమించడం అంటే
ఒకరి గుండెలోంచి
మరొకరి గుండెలోకి
పరిమళం వ్యాపించడమే–
ప్రేమే
శ్వాస!

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 28 8/28/2002, 2:45 PM

◆ కథ

“కన్నీటి గోవు”

మళయాల మూలం: ఇ.పి. శ్రీకుమార్

అనువాదం: సి.హెచ్. శ్రీనివాసమూర్తి

ఎదురుగా కూర్చున్న ప్రయాణీకుల దృష్టి నుండి తప్పించుకోటానికి వీలులేకపోవటవే రైలు ప్రయాణీకుల దురదృష్టం. నిండుగా టవల్స్ కప్పిన కవల పిల్లలు. ఒకరు తన ఒడిలో. మరొకరు అతని భార్య వొడిలో ఉండాల్సిన దాని కంటే అధిక సైజులలో వున్న వారిరువురి తలలు తోటి ప్రయాణీకుల కుతూహలం నిండిన చూపుల నుండి తప్పించుకోలేకపోతున్నాయి.

ఆ పిల్లలను తీసుకుని యిలా రైలు ప్రయాణం చేయటం వారికి యిదే ప్రథమం. ఆ పిల్లలు తలలు దాచటంలో గల ఇబ్బంది కూడా అతనికి తెలుసు.

అంతకంతకూ పెరుగుతున్న ఆకవలలు ఒక సంవత్సర కాలం కంటే ఎక్కువ కాలం బ్రతకరని డాక్టర్లు తేల్చేశారు. విధిరాతఅని కాకపోయినా పిల్లల చావును చూడటానికి వారు ముందే మానసికంగా సిద్ధమైనారు. కాని డాక్టర్లను దిక్కరించి వారు మూడు సంవత్సరాలుగా జీవించి వుండటం చూసి వారిలో ఆశ చిగురించింది. అందరి తల్లిదండ్రులలాగే, ఎలాగైనా సరే ఆ పసివాళ్ళ రోగాన్ని నయం చేయించుకోవాలని నిర్ణయించుకున్నారు. రకరకాలను మందులువాడారు చాలా మండి డాక్టర్లను సంప్రతించారు.

ఇంత వరకూ నయం కానిరోగానికి సరైన మందు కనిపెట్టిన ఓ మందుల కంపెనీలో అతనికి ఉద్యోగం. కన్నీళ్ళు సేకరించి భద్రపరచి, వాటి ద్వారా ఆ మందులను తయారుచేయటంలో ఆ కంపెనీదే పై చేయి. మోనోపతి అని చెప్పొచ్చు. కన్నీళ్ళే ఆ మందుకు ముడి పదార్థం. ఆ బహుళజాతి కంపెనీలో, కొండంత ఆశలతో ఉద్యోగంలో చేరాడు. చాలా తేలికైన పని ఏడిచే వాళ్ళను గుర్తించి వారి కళ్లకు కలెక్టింగ్ యంత్రాలు అమర్చి, కన్నీటి సేకరించి, కంపెనీకి అందించటమే అతను చేయాల్సిన పని. తమ కన్నీళ్ళను అమ్మినందుకు గాను వారికి తగినంత పైకం కంపెనీ ముట్ట చెప్తుంది.

ఈ కన్నీటిని కూడా గ్రేడ్స్‌గా విభజిస్తారు. కంపెనీ వాళ్ళు ఆ కన్నీటిలో మీటర్ వేసి. సాంద్రతను బట్టి గ్రేడ్‌ను కన్నీటి ఖరీదును నిర్ణయిస్తారు. కృత్రిమంగా కూడా కన్నీళ్ళను తెప్పించవచ్చు. పెద్దగా నవ్వినప్పుడొచ్చే కన్నీళ్ళు, భాష్పవాయువును ప్రయోగించినప్పుడొచ్చే కన్నీళ్ళు చాలా తక్కువ సాంద్రత కలిగి వుంటాయి కాబట్టి. తక్కువ రకం అవుతుంది.

హృదయపులోతుల నుండి, అంతరాత్మల ఆవేదనల నుండి పెల్లుబికే సహజ భాష్పధారలు శ్రేష్టమైనవి. మందుకు సమర్థవంతంగా ఉపయోగిస్తాయి. అందుకే వాటి ఖరీదు ఎక్కువ. కన్నీటి కడవలకిచ్చే ధనం క్వాలిటిని బట్టి ఉంటుంది.

గతంలో కన్నీళ్ళు సేకరించటం అంత కష్టంగా వుండేది కాదు. కాని కాలక్రమేణా దొరకటం కష్టమైంది. ఏడ్చేవాళ్ల సంఖ్యపెరుగుతున్నా, కారే కన్నీళ్ళ పాలు తక్కువయింది. కంపెనీ నిర్వహించిన సర్వేలు ఆ విషయాన్ని నిర్ధారించాయి. ఉద్యోగులతో నిర్వహించే సమావేశంలో కంపెనీ జనరల్ మేనేజర్ స్వయంగా ప్రకటించారు.

“డియర్ ఫ్రెండ్స్, మనకు ముడి పదార్థం కన్నీళ్ళు. అవి దొరకక పోతే మనం మందుల ఉత్పత్తిని మానుకుని కంపెనీకి లాకవుట్ ప్రకటించాల్సి వస్తుంది. మనం మందులను అధికంగా ఉత్పత్తి చేస్తే భయంకరమైన వ్యాధులనుండి కొందరినైనా రక్షించవచ్చు. మీరు సేకరించే ప్రతి కన్నీటి చుక్క మరొకరికి ప్రాణదానం చేస్తుందనే విషయం మీరు మరచిపోకూడదు. కానీ మీలో ఏ ఒక్కరూ మీ కిచ్చిన కోటా పూర్తి చేయలేక పోయారు...”

హాల్లో వున్న నూట పధ్నాలుగా మంది ఉద్యోగులవైపు ఓ మారు తేరిపార చూశాడు.

“మీరు సేకరించిన ప్రతి కన్నీటి బిందువుకూ కంపెనీ మీకు ఎక్కువగానే ముట్ట చెప్తున్నదనే విషయం మీక్కూడా తెలుసు. అవునా?”

ఆ వుద్యోగంలో వున్న ఆకర్షణంతా యిదే.

ప్రజల్ని కన్నీటి గ్లాండ్స్ ఎండి పోతున్నాయని సర్వేలు

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 29 8/28/2002, 2:45 PM

చెప్తున్నాయి. ఈ పరిస్థితిల్లో మీరింకా కష్టపడి పని చేయాల్సిన అవసరముంది. హత్యలు, మానభంగాలు, ఏసిడ్‌దాడులు, పోలీసు కాల్పులు, ఎన్‌కౌంటర్లు, దోపిడీలు లాంటివి దేశంలో పుష్కలంగా జరుగుతున్నాయి. ఎక్కడ అటువంటి ఘటన జరిగినా వెంటనే మీరు అక్కడికి చేరే ప్రథమ వ్యక్తులవాలి. ఎంత ఘోరాలు జరిగినా, ఎక్కువకాలం జనాలు జ్ఞాపకం ముంచుకోరు. అందుకని మీరే ఆ ఘటనా స్థలానికి మొదటనే వెళ్ళి, వారి వెచ్చని కన్నీటిని చాకచక్యంగా వొప్పించి సేకరించగలగాలి. ఎంత తక్కువ సమయంలో ఎన్ని కన్నీళ్ళు సేకరించగలరో చూసి మీ సమర్థత అంచనా వేయటం జరుగుతుంది. ఎక్కడ వేదనా, బాధలుంటాయో అక్కడ కన్నీటి పంట పుష్కలంగా పండుతుంది."అంటూ ముగించాడు.

అతను ఎన్నో ప్రయాణాలు చేశాడు. బాధామయ ఘటనల కోసం, హత్యలకోసం, మానభంగాల కోసం, యాక్సిడెంట్ల కోసం ఆఘమేఘాల మీద పరుగెత్తాడు. మొట్ట మొదటి కన్నీటి బిందువులు నేలపాలుగాక ముందే సేకరించేవాడు. స్వయంగా ఏనాడు కన్నీళ్ళు కార్చని అతని కళ్ళు కన్నీరు కార్చ గలిగే యితరుల కళ్ళను పసి కట్టటంలో మహానేర్పు ప్రదర్శించేవి. అమానుషంగా వడ్డీలు వసూలు చేయగలిగే వ్యాపారి మెళకువలు, కఠినత్వం అంతా వొంట పట్టించుకున్నాడు. తన వాళ్లను కోల్పోయిన వారినీ, నరకం లాంటి బాధలకు గురైన వాళ్లను, ప్రమాదాల్లో సర్వం కోల్పోయిన వారినీ, తన మాట నేర్పరి తనంతో బుట్టలో వేసుకుని కన్నీరు దండుకున్నాడు. సెంటిమెంటు ఏమోషన్ లాంటి పదాలకు తావివ్వకుండా కన్నీటి సేకరణా కార్యక్రమాన్ని సమర్థవంతంగా నిర్వహించాడు.

"ఆకలేస్తోంది." కవలల్లో ఒకడు, అతి కష్టంగా తలపైకెత్తి మూలిగాడు. అతని భార్య అతని కేసి చూసింది. వెంట తెచ్చిన పండ్లు తిను బండారాలు అయిపోయాయి.

"వచ్చే స్టేషన్‌లో కొందాం" అన్నాడు కొడుకుతో.

"ఆ పెద్ద తలకాయల్లో గొప్ప తెలివితేటలున్నాయి" అంటుంది భార్య ఎప్పుడూ వాళ్లకు వయసుకు మించిన మెదళ్ళు ఉన్నాయని డాక్టర్లు చెప్పి దగ్గర్నుంచి ఆమెకు ఇలా మాట్లాడటం అలవాటయింది. పిల్లాళ్ళా గురించి కలలు కనటం ఇంకా ఎక్కువైంది.

"వాళ్ళ తలలు పెరుగుతూ పోతాయి. అది వారి విధిలిఖితం" అన్న వైద్యుల మాటలు వారెప్పుడో మరచి పోయారు. కాని ఆశ్చర్యంగా డాక్టరు గారి అంచనా తలక్రిందైంది. వారి తలలు పెరగడం మానేశాయి. అది కూడా వారి ఆశలు చిగురించటానికి కారణమైంది. మందులు వాళ్ళ ఆకలిని పెంచాయి. వాళ్ళ శరీరాలు బలంగానే తయారైనాయి. ప్రతిరోజూ వాళ్ళు చాలా మందులే మ్రింగుతారు. తన కొచ్చే జీతం సగం వాళ్ళ మందులకే హరించుకుపోతుంది.

కన్నీళ్ళు దొరకటం కష్టమైనందున, వెతుకులాటలో అతని టూర్లు కూడా ఎక్కువైనాయి. ఒకరోజు ప్రయాణం చేసి వచ్చిన తర్వాత, తల్లికి అల్జీమర్స్ వచ్చిందని తెలిసింది. గత జ్ఞాపకాలు గుర్తుకు రావటం అసాధ్యమని తెలిసినా, కొడుకుగా తన బాధ్యత నిర్వహిస్తూ ఖరీదైన మందులు వాడాడు.

కంపెనీ మేనేజరు ఉద్యోగులను మరో మారు సమావేశ పరిచారు. ప్రస్తుతం అమలు అవుతున్న విధానం ప్రకారం సేకరణ సరిగా జరగటం లేదనీ, అందుకని కంపెనీ తన పాలసీ మార్చిందని చెప్పాడు.

"కన్నీటి సేకరణ కోసం యిలా టూర్లు చేయటం వృథా ప్రయాస అని తేలిపోయింది. అందుకని కన్నీటిని కంపెనీలోనే తయారు చేయాలని యాజమాన్యం నిర్ణయించింది. కన్నీటి గ్రంథులు ఆరోగ్యంగా వున్న వ్యక్తులను మీరు గుర్తించి వారి కంపెనీలో చేరేలా ప్రోత్సహించి చేర్పించాలి. వారికి ఏలోటూ రాకుండా భోజన వసతులు కంపెనీయే అమర్చుతుంది. సంవత్సరం రెండు సంవత్సరాలు వారి కళ్ళ నుండి కన్నీరు వచ్చినంత కాలం, వారు ఇక్కడే కంపెనీ అతిథులుగా వుంటారు. కన్నీరు ఎక్కువయ్యేందుకు అవసరమైన మందులిస్తాం. రక రకాల టెక్నికల్ ద్వారా వారి కన్నీటి ఉత్పత్తి సామర్థ్యాన్ని పెంచుతాం. అవసరమైన ఎఫెక్టివ్ ప్రయోగాలన్నీ స్వయంగా కంపెనీయే చేస్తుంది. మీరు చేయాల్సిందల్లా అటువంటి పొటెన్షియల్ మనుషులను గుర్తించి రిక్రూట్ చేయటమే..."

ఖర్చులన్నీ భరిస్తామనీ, భోజన వసతులు కల్పిస్తామని చెప్పటంతో చాలా మంది కంపెనీలో చేరటానికి సన్నద్ధమైనారు. స్వయంగా, మెడికల్ టెస్ట్ తర్వాత కన్నీటి గ్రంథులు సరిగాలేవని తెలిసి కొంత మందిని వెనక్కు పంపారు. కావాల్సిన అర్హతల్లా, కన్నీళ్ళు సమృద్ధిగా కార్చగల గ్రంథులుండటమే.

మేనేజర్‌గారు ఆగి శ్వాస పీల్చుకున్నాడు. రెండు వందల ఇరవై ఎనిమిది కళ్ళు అతని వైపు చూశాయి. అడిగిన అనుమానాలకు సమాధానాలు చెప్పి....

"ప్రస్తుతం మనం ఆ పద్ధతిలో రిక్రూట్ చేసుకునే వాళ్ళనందరినీ కన్నీటి గోవులు అని పేరు పెడుతున్నాం. ఐడెంటి కోసం మీరు ఎవరెవరు ఎన్ని గోవులను రిక్రూట్ చేయాలో కంపెనీ నిర్ణయిస్తుంది. ఎక్కువ ప్రతిభా కనపరిచిన వారికి అదనపు బోనస్. యిన్సెంటివ్స్ వుంటాయి. ఇచ్చిన గడువులోపల మీరు మీ కిచ్చిన టార్గెట్ పూర్తి చేయలేకపోతే మాత్రం, మీకై మీరే ఉద్యోగానికి తిలోదకాలు యివ్వాల్సి వస్తుంది. ఇందులో దయాదాక్షిణ్యాలకు తావేలేదు." ఇక ఇతర సందేహాలకు వివరణలకు తావులేదని చెప్పకనే చెప్తూ సమావేశం ముగించాడు.

ఖర్చులన్నీ భరిస్తామనీ, భోజన వసతులు కల్పిస్తామని చెప్పటంతో చాలా మంది కంపెనీలో చేరటానికి సన్నద్ధమైనారు. స్వయంగా, మెడికల్ టెస్ట్ తర్వాత కన్నీటి గ్రంథులు సరిగాలేవని తెలిసి కొంత మందిని వెనక్కు పంపారు. కావాల్సిన అర్హతల్లా, కన్నీళ్ళు సమృద్ధిగా కార్చగల గ్రంథులుండటమే. నూట పధ్నాలుగు మంది ఉద్యోగులు, ఆఘమేఘాల మీద దేశం నలుమూలలకు పరుగులు పెట్టారు. కోటా పూర్తి చేయటానికి అలా చేయకపోతే ఉద్యోగాలకు నూకలు

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 30 8/28/2002, 2:45 PM

చెల్లుతాయనే భయం.

అతనికి ఎక్కువ శ్రమ పడకుండానే ఈ పనికి తయారైనాడు. కుటుంబ సమస్యలు, ఆర్థిక సమస్యలు, కలిసి అతని కాళ్ళకు లేని శక్తిని ప్రసాదించాయి. కాని ఎంత చేసినా అతను కోటాను పూర్తి చేయలేకపోయాడు. ఒకే ఒక్క కన్నీటి గోవు మిగిలిపోయింది.

టార్గెట్ పూర్తి చేయటానికి రెండు రోజుల వ్యవధి మాత్రమే మిగిలింది. అక్కడికీ ఇక్కడికీ ఆత్రంగా పరుగులు పెట్టాడు. కాని నిరాశే ఎదురైంది. అన్నం సయించలేదు. నిద్ర దూరమైంది. ఆఖరుకు పిచ్చివాడిలా తనలో తనే ఏదో గొణుక్కోవటం మొదులుపెట్టాడు. అతని భార్య అతణ్ణి సముదాయించటానికి శాయశక్తులా ప్రయత్నించింది.

"నువ్వు సముదాయించి ఏం ప్రయోజనం? ఆ ఒక్క గోవును గడువులోపల ఎక్కడి నుంచి తీసుకురాను? రెండు రోజుల్లో కోటా పూర్తి చేయకపోతే అంతా సర్వనాశమవుతుంది." అన్నాడు విచారంగా

"నాకో ఉపాయం తోచింది...."

అతను ఆమెవైపు ప్రశ్నార్థకంగా చూశాడు.

"నీకు తక్కువైంది ఒకే ఒక గోవు కదా! నన్నే ఎందుకు రిక్రూట్ చేసుకోకూడదు?"

అతను షాక్ తిన్నాడు.

నేనెంత బాధపడుతున్నానో నీకు తెలుసు. ఆ కన్నీరు వృథా కావటమెందుకు? మనకు కొంత డబ్బు కూడా వస్తుంది గదా!"

"వద్దు డార్లింగ్... వద్దు... అది...."

నీ వుద్యోగం పదిలంగా వుండాలంటే నావల్లే అవుతుంది. జీవితకాలానికి సరిపడా నా దగ్గర కన్నీరుంది. వాటిని డబ్బు రూపంలో మార్చుకుంటే జీవితాలు సాఫీగా సాగిపోతాయి. పిల్లలను రక్షించుకోగలుగుతారు. మీ అమ్మగారి మందులకు దిగులుండదు" నచ్చజెప్పింది.

***

వాళ్ళు రైలు దిగారు. పిల్లలకు ఆహార పదార్థాలు పండ్లు కొని తినిపించారు. ఆటో తీసుకుని, మందుల కంపెనీ గేటు ముందుకు చేరారు. నిర్ణీత సమయానికి అదే ఆఖరు రోజు.

దూర ప్రయాణం చేయటం పిల్లలకు మొదటిసారి అవటం వల్ల చాలా ఉత్సాహంగా ఉన్నారు. తలలు ఎత్తలేక పోయినా, చుట్టూ పరుగెడుతున్న పరిసరాలు చూసి ఆనందంగా కేరింతలు కొట్టారు. వాటిని గురించిన ప్రశ్నలతో అమ్మానాన్నలను ప్రశ్నలతో వేధించారు.

తన భార్యను పరీక్షల నిమిత్తం తీసుకెళ్ళిపోయిన తర్వాత, ఆమె తప్పకుండా ఎన్నికవుతుందని అతనికి నమ్మకముంది. తన కోటా పూర్తవుతుందనీ తన ఉద్యోగానికి ఏ ఆపదరాదనీ ధీమాగా నిల్చున్నాడు.

జైలు హాలు లాంటి వాటిల్లో గోవులను శిలా ప్రతిమల చందంగా నిలబెట్టారు. వాళ్ళ మొఖాలు చూస్తుంటే ఏ సమయంలోనైనా బోరున ఏడ్చి, కన్నీరు కార్చేలా ఉన్నారు. తను తెచ్చిన గోవులు కూడా అందులో వుండే వుంటారు. అతను అతని సహోద్యోగులంతా కలసి దేశంలోని దుఃఖాన్నంతా సేకరించి సీసాల్లో భద్రపరిచారు. ఎంతో ప్రయాసపడి కన్నీళ్ళను లేకుండా చేయటం వల్ల యిక ఈ దేశంలో ఎవరూ కన్నీరు కార్చరు. అంతా ఆనందమయమే. సంతోషానందాలతో దేశం కళకళలాడుతుంది.

కొద్ది సేపటికి ఆమె తిరిగి వచ్చింది. కంపెనీ యూనిఫాంతో పాటు యిద్దరు, ముగ్గురు ఎస్కార్టులు కూడా వచ్చారు. యూనిఫాం మీద కొత్త కన్నీటి పశువుకు కేటాయించిన నెంబరు మెరుస్తోంది. ఆమె ముఖం కూడా మాడిపోయింది. ఏ క్షణానైనా కన్నీరు కార్చేలా వుంది. అతని ఎదురుగా మౌనంగా నిల్చుంది. కవలలు అతని రెండు భుజాల మీద చెరోవైపు నిద్రపోతున్నారు. జరగరానిదేదో జరగబోతుందన్న సంకేతమో, ఏమో,

నిద్రలోనే మూలగటం మొదలు పెట్టారు.

నేను తిరిగొచ్చేదాకా నా పిల్లలుంటారా? అంది. ఆమె మాట్లాడుతున్నట్లు గాక కేవలం గొణుక్కుంటున్నట్లుంది, పెదవులు కదపకుండా . ఒక బొమ్మలాగా వారి తలలను నిమిరింది. కవలల్లో ఒకడు అతి ప్రయత్నం మీద తల పైకెత్తి చూడటానికి ప్రయత్నించాడు. అతని చిన్న కళ్ళు తల్లిని ఒకసారి నఖశిఖపర్యంతం చూశాయి. "అమ్మా అంటూ వెక్కిళ్ళు పెట్టాడు.

జైలు హాలు లాంటి వాటిల్లో గోవులను శిలా ప్రతిమల చందంగా నిలబెట్టారు. వాళ్ళ మొఖాలు చూస్తుంటే ఏ సమయంలోనైనా బోరున ఏడ్చి, కన్నీరు కార్చేలా ఉన్నారు. తను తెచ్చిన గోవులు కూడా అందులో వుండే వుంటారు. అతను అతని సహోద్యోగులంతా కలసి దేశంలోని దుఃఖాన్నంతా సేకరించి సీసాల్లో భద్రపరిచారు.

ఆమె అధరాలు వొణికాయి. కళ్ళనిండా నీరు ఉభికొచ్చాయి.

ప్రక్కనే వున్న ఎస్కార్ట్" పద... పద కన్నీలు పట్టటానికి టైమయింది" అని తొందర పెట్టాడు.

జ్ఞాపకాలు కొల్పోయిన అమ్మ అతని మనసులో మెదిలింది. ఇంట్లో ఒక్కదాన్నే ఉంచి తాళం వేసుకుని వచ్చాడు.

"పోదాం పదండి పిల్లలూ!" అన్నాడు ప్రయత్నం మీద.

"కొద్దిసేపాగితే మొదటి కన్నీళ్ళు అమ్మకం డబ్బు కూడా తీసుకెళ్ళొచ్చు" ఎస్కార్ట్ అన్నాడు. తనకిచ్చిన కంట్రాక్టు కాగితాన్ని ఆమె భర్తకు అందించింది. అందులో స్పష్టంగా రాసి వుంది." చివరి కన్నీటు బొట్టుఅమ్మే వరకు ఆమె కంపెనీ వదిలి వెళ్ళటానికి వీల్లేదు" అని

ఎస్కార్ట్ ఆమెను కలెక్షన్ యంత్రాలున్న గదిలోకి తీసుకుపొయారు. గ్లాస్‌డోర్ నుండి తన భార్య కళ్ళకు యంత్రాలను అమర్చటం చూస్తూ నిల్చున్నాడు. ఆమె మౌనంగా రోదిస్తోంది.

ఆమె కన్నుల నుండి వెలువడే కన్నీటి బొట్లను చూడటానికి అతనితో పాటు ఎస్కార్ట్ కూడా కుతూహలంతో నిల్చుని చూశారు.

పాత్రలో వొలికినవి కన్నీటి బొట్లు కాదు. చిక్కని రెండు రక్తపు చుక్కలు. ■

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 31 8/28/2002, 2:45 PM

కవిత

ఒకే ఒక్కసారి పాడాలని వుంది

రాళ్ళబండి నరసింహరాజు

చేలోని కొయ్యకాళ్ళ మధ్య...
కల్లం ఒడిలో ఒదిగిన పంట పాపను చూస్తే చాలు
కళ్ళ నదులు కట్టలు తెగేసుకొని ఓ ప్రవాహ గీతానికి శృతి చేస్తుంటాయ్
నిజానికి అదొక మట్టి పాటయినా ఇవ్వాల్టిదేం కాదు!
నా చేను పేగును కరెన్సీ కత్తితో తెగ్గోసినప్పుడు...
ఆ గాయాల కల్లోలంలోంచి పెల్లుబికిన గేయమది
ప్రాణంతో ముడేసుకున్న పాటెప్పుడూ విషాదరాగంలోనే సాగిపోతుంది
ఎర్రదుబ్బలో దున్నల అరకతో రోజుకు ఎకరాన్ని అద్దంలా చేసేవాడ్ని
మేడిపట్టిన చేతులు నెత్తుటి చెట్లై కాయలు కాసి రాలుతుండేవి
కర్రుదిగిన దాపలిదున్న కాలు నెత్తుటి విత్తనాలు వెదజల్లేది
సాలిర్వాళ్ళలో దాగిన పాదముద్రలే నా శ్రమ సంకేతాలై కనిపించేవి
నిజానికి అదొక మట్టిపాటయినా ఇవ్వాల్టిదేం కాదు!
మండెగట్టిన వడ్ల మొలకల్ని గుండెమదినిండా నింపుకొని పులకలు తీసేవాడ్ని
ఏరువాకప్పటి నుండే మట్టి కాళ్ళను పాతేసుకొని నడిచే చెట్టయ్యింది నేనే
ఆకుపచ్చని అందం కోసం తాకట్టు పడ్డ తనువంతా నాదే గదా!
హరిత బంగారమిచ్చే అమ్మకు అడుగడుగునా ఊతకర్రయ్యిందీ నేనే...
మడుల పుర్రెలపై నారు కర్రల్ని నాటించి ఆకుపచ్చ నీలాలకు సాగర్ నూనె పూసిందీ నేనే
మా చేనెప్పుడూ రంగుల పిట్టల ఫైవ్ స్టార్ హోటలై పాలకంకుల పాన్పుల నిచ్చేది
నిజానికి అదొక మట్టిపాటయినా ఇవ్వాల్టిదేం కాదు!
నిండుపంట చేను ఆరుగాల కష్టంలో రాలిన స్వేదబిందు సమూహంలా ఉండేది
వరికోత కోసినప్పుడు
మడుల గుండెల మీద మెదల శిశువులు నిద్రబోతున్నట్లు కనిపించేవి
మెదల్ని కట్టి గూడేసినప్పుడు...
శ్రమక్షేత్రంలోని పంటగుడి రాలే ఆనందబాష్పాలకు అర్థం చెప్పేది
నిజానికి అదొక మట్టి పాటయినా ఇవ్వాల్టిదేం కాదు
చేను పేగు తెగినప్పుడు విషాదరాగంతో సాగుతున్న పాట
ప్రాణంతో ముడేసుకొని నన్ను సంపూర్ణంగా కడిగేస్తున్న పాటయ్యింది
నాకిప్పుడు
తెగిన చేనుపేగు బంధం కావాలి
మత్తు ముసుగులో మా తాత వేసిన వేలిముద్ర కావాలి
అమ్మ కట్టిన అన్నంమూటను మోటబావి బొక్కెన పక్కనే కూర్చొని తినాలని ఉంది
ఇంకిపోతున్న కన్నీటి నదిని కాదని చెప్పాలని ఉంది
నేను మట్టిలో మట్టై పోకముందే...
ఒక్కసారి.... ఒకే ఒక్కసారి ....
పొంగిపొర్లుతున్న దుఃఖసాగరాన్నై
నా మట్టిపాటను ఇవ్వాళ మనసారా పాడాలని ఉంది!?

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 32 8/28/2002, 2:45 PM

కుక్క తోక

◆ కథ

బి. సూర్యనారాయణమూర్తి

అప్పుడే వచ్చిన టపా బాంబ్ ఆఫీసు మొత్తాన్ని పేల్చింది. క్షణాల్లో ! హాజరు పట్టీలో సంతకం గిలికేసి, కాఫీ దేవతార్చన కానిచ్చి వచ్చిన, ఉద్యోగులు బిలబిల మంటూ వచ్చి సీట్లలో సర్దుకు కూచున్నారు. గుసగుసలు, నిట్టూర్పులు, నిశ్శబ్దంతో వాతావరణం గంభీరంగా వుంది.

ఆఫీసరు సుగుణాకర్రావుకు తన సమర్థత మీద ఎంత వుందో అంతకన్నా క్రింది స్థాయి ఉద్యోగుల వెధవాయత్నం మీద కొలవలేనంత లేదా తూచలేనంత విపరీత నమ్మకం.

మేనేజరు శివరావు సమర్థుడు ఆఫీసరు అపనమ్మకానికి అందులోనే పునాది. పైకి ఎగబ్రాకాలనే అతని ఆశకు అడ్డుకట్ట వేయకపోతే, తనకే బాస్ అయి కూర్చోడం తథ్యం.

తెగులు కుదర్చాలని పనిభారం పెంచడమే కాకుండా, వచ్చిన టపాచూసి, ఏ రోజుది ఆ రోజే ఇతర సిబ్బందికి అందజేయాలను హుకుం. బాస్‌ను దెబ్బతీయడానికి అదే వరమై కూచుంది శివరావుకు.

ఆమ్యామ్యాల ఫిర్యాదులపై విచారణకు హెడ్డాఫీసు నుంచి ఓ ప్రత్యేకాధికారి రానున్నాడని, ఆర్డరు. దీంతో ఉద్యోగానికి నీళ్ళొదులుకోవాల్సిందే బాస్ సుగుణాకర్రావు.

ఉబ్బితబ్బిబ్బయినాడు మేనేజరు శివరావు క్షణాల్లో వార్త ఆఫీసు మొత్తాన్ని కార్చిచ్చులా వ్యాపించింది. లీకు వీరుడు శివరావే! టపా పెత్తనం శివరావుకిచ్చినందుకు తనను తాను నిందించుకున్నాడు. సుగుణాకర్రావు.

మొత్తానికి ఆఫీసు, ఆఫీసరు మనస్సు సునామీలో సముద్రాలైనాయి.

ఋషితుల్యుడు, మహాత్మాగాంధీ అనుయాయి మార్కండేయ శాస్త్రి, నీతి నియమాలు కంచుపోత విగ్రహం.

కుమారుణ్ణి స్వచ్ఛ శీలుడిగా మలచాలనుకున్నాడు. నిర్బంధాలు, నిషేధాలు, నీతి సూక్తులు వ్యతిరేక దిశలోనే నడిపించాయి. సుపుత్రుడు సుగుణాకర్రావును.

ఎదురుతిరిగాడు. ఎదురులేని వాడైపోయాడు కొడుకు. తండ్రి, గాంధీ ముఖాలకు మసి అంటుకుంది మానేజ్‌మెంట్ గురుచాణక్యుడు ఆదర్శమైనాడు. ఇప్పుడతనికి మార్గశుద్ధి కన్నా లక్ష్యసిద్ధి ప్రధానం. చదువు, ఉద్యోగం, అశ్రమంగా కరతలామలకం. గుణం, అందం వంటి అప్పవిషయాలను పక్కనబెట్టి, ముద్దులు కట్టని ఓ బంగారు మూటకు మూడుముళ్ళేశాడు.

కుమారుడి కుక్కతోక వాటం తండ్రి శాస్త్రిగారి గుండెను క్షణాల్లో ఆపేసింది. దీంతో సుగునాకర్రావుకు ఆయాచితంగా దొరికింది గొప్ప రీలీఫ్. తదాది సంచులతో సంపద, అంచెలుగా పదోన్నతులు! మురిసి ముక్కలవ బోతున్నాడు సుధాకరర్రావు. నిజంగా అవబోతున్నాడా?

వెంకటేశ్వరరావు, ఈశ్వరరావులు కాలేజీ రోజుల నుంచి, మిత్రులు. ఒకేసారి సర్వీస్ కమీషన్ ఉత్తీర్ణత.. ఒకే ఆఫీసులో ఉద్యోగం. స్నేహం ఊడలు దిగి గట్టి పడింది. ఆకాశాన్ని అందుకోలేక పోయినా, నీతి నిబద్ధతల నిచ్చెన మీద స్థిరంగా నించున్న వాళ్ళు. అటువంటి వారే కావాలి సాధారణ ఉద్యోగులకు. తమకు రిస్కులేకుండా తమ తరుపున పోరాడే యోధులు కావాలి దీని ఫలితమే రావు ద్వయం అధ్యక్ష కార్యదర్శులుగా స్టాఫ్ అసోసియేషన్‌కు ఏకగ్రీవంగా ఎన్నిక కాబడడం !

ఒకరోజు సాయంకాలం రోజూలానే, ఆఫీసు ముగిసిన తరువాత మిత్రులిద్దరూ గాలిపీల్చుకుంటూ పార్క్‌లోకి దారితీశారు. చెట్టునీడలో రిలాక్స్‌డుగా ఆసీనులయ్యారు. వెంకట్! ఇన్నాళ్ళకు మన ఆఫీసుకు మంచి రోజులు రాబోతున్నాయి. మన బాసు లీలలకు తెరపడబోతున్నది అనాడు ఈశ్వరరావు మిత్రునితో నాకు కూడా చాలా సంతోషంగా ఉందోయ్. మనందర్నీ ఎంత ఏడిపిస్తున్నాడు? నన్నైతే ఉద్యోగంలో చేరిన కొత్తలో కూరలు తెమ్మని, డాక్టర్ ప్రిస్కిప్షన్ ఇచ్చి మందులు తెమ్మని.. సినిమా, రైలు టికెట్లు రిజర్వ్ చేయించ మనీ... ఇంకా ఇలాటివే మరెన్నో.. అది నా జేబుకు చెల్లు చెబుతూ.. చెయ్యకపోతే ఎందులోనో ఇరికించి రమేష్‌కు జరిగినట్టు ఉద్యోగం ఊడగొడతాడని నోర్మూసుకుచేశా సుకుమార్ చెప్పాడొకసారి... ఇన్‌స్పెక్షన్ మామూలుసరే ఆరోజు మన బాస్‌కు కడుపులో బాగులేదట. అందుచేత ఆభోజనం

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 33 8/28/2002, 2:45 PM

కాబట్టి తను లంచ్ తీసుకుని వుంటే అయ్యేంత డబ్బు ఇచ్చెయమని అడిగి తీసుకున్నాడట భారీగా వింటేనే నవ్వు జుగుప్స కలుగుతోంది అన్నాడు వెంకట్.

నువ్వు నేనే కాదు, మనవాళ్ళందరి ఎక్స్‌పీరియన్స్ అంతే. ఇంక్రిమెంట్‌కు ప్రమోషన్‌కు, ట్రాన్స్‌ఫర్‌కు ఒకటేమిటి అన్నిటికి రేటు పెట్టి గుంజుతున్నాడు. ఇక పబ్లిక్ సంగతి.. వాళ్ళకి దేవుడే దిక్కు!' కానీ మనలో కొందరికి బాస్ అంటే ఇష్టమే తన వాటా తనకిచ్చేస్తే ఎవరెంత దండుకున్నా, పని ఎగ్గొట్టిన వాళ్ళను సైతం ఏం అనడం లేదు. మెత్తని పులి ఎదిరిస్తే తోక తెగ్గోసాడు.

ఈ ఇన్‌క్వయిరీ ఫలితంగానైనా వీడి పీడ వదిలితే...! అన్నాడు ఈశ్వర్ అనే అశిద్దాం. కానీ మన గురుణ్ణి తక్కువ అంచనా వెయ్యకోడదు' సంభాషణ ముగించి ఇళ్ళకు కదిలారు మిత్రులు.

పుట్టింటిలో ఏదో ఫంక్షన్ వుందని పిల్లలతో పుట్టింటికి వెళ్ళింది శాంతి. ఒంటిరిగా మిగిలిన ఈశ్వర్ పంజరం వదిలిన పక్షిలా బలాదూర్‌గా తిరిగి, తాజ్‌లో డిన్నరు కానిచ్చి పదకొండుకు ఇల్లు చేరాడు రాత్రి. లంకంత ఇల్లు కాకున్న, అద్దె తక్కువని ఊరికి దూరంగా ఇల్లు తీసుకున్నాడు. చీకటి రాత్రులు. ఒంటరితనం మనస్సులో ఏదో గుబులు. భార్య పిల్లలు వుంటే అదో ధైర్యం, నిర్భతి ఆలోచనలు. నిద్ర రావడంలేదు. కాసేపు టీ.వి చూశాడు. జి జర్నల్ తిరగేశాడు. విసుగేసింది మంచం మీద జేరబడ్డాడు.... ఎంతసేపు గడిచిందో... నిద్రపోయాడో లేదో.. ఎవరో తలుపు కొట్టినట్టయింది. కంగారుగా లేచాడు. తలుపు దగ్గర శబ్దం, ఆగకుండా వినవస్తోంది. దొంగేమో ... అలగైతే ఇంత బాహాటంగా తలుపు కొడతాడా? ధైర్యం తెచ్చుకున్నాడు. తప్పదు తలుపు తీశాడు. ఎదురుగా ఆపాద మస్తకం గొంగడిలో దాగిన సగం గద్దరులా ఒక శాల్తీ. చేతిలో ఆయుధం వంటి దేంలేదు. గుండె కుదుటబడింది.

ఖరీదైన బూటుకాళ్ళ లోని ఆ వ్యక్తి చటుక్కున తలుపు మూసి, సోఫాలో దర్జాగా కూలబడ్డాడు. ఏమిటీ వింత? ఎవడు వీడు? ఎందుకింత రాత్రి వచ్చినట్టు? "వెలుగు, జన సంచారం వుంటే ఎవరికంటైన పడతానేమోనని ఈ అర్ధరాత్రి ఈ వేషంలో... తన మనసు చదివినట్టుగా ఎదుటి మనిషి అంటూ ముసుగు జార్చేశాడు. గతుక్కుమనడం తన వంతయింది. మీరా సార్ అన్నాడు ఏం మాట్లాడాలో తెలీక, మనసులో లావా మరుగుతున్నా... దాచుకుని. దాహంగా వుంది ఏదయినా పట్రా అన్నాడా వ్యక్తి.

కొద్దిగా మనసు కరిగింది. ఎంత పతనం... దురవస్థ పాలుతెచ్చి ఇచ్చాడు. పాలుతాగి కాస్త స్తిమిత పడిన తర్వాత హటాత్తుగా వంగి తన కాళ్ళు పట్టుకున్నాడు ఆ గంతకుడు 'అదేంటి సార్..' అంటూ సంభ్రమాశ్చర్యాలతో చేతులు తప్పించాడు ఈశ్వర్. గంటసేపు సంభాషణ అనంతరం అగంతకుడు లేచి, చీకట్లో కలిసిపోయాడు.

మర్నాడు ఈశ్వర్ గత అర్ధరాత్రి బాస్ సుగుణకర్రావు తనను ఇంట్లో కలిసినట్టు, కడవలతో కన్నీరు కార్చి కాళ్ళ మీద పడినవైనం, పశ్చాత్తాపం ప్రకటించి, పరిహారం చెల్లించుకుంటానంటూ ఇచ్చిన హామీ మొదలైన మొత్తం కథను తెలియజేశాడు మిత్రునికి. "వాణ్ణి ఇంట్లోకి ఎందుకు రానిచ్చావు.... వెండబట్టి గెంటలేకపోయావా..." అని హుంకరించాడు వెంకట్ ఆవేశంతో.

ఈశ్వర్ వెంకట్‌ను శాంత పరిచాడు. మన బాస్ సుగుణాకర్రావు తప్పేచేశాడు. కానీ తప్పులంగీకరించి పశ్చాత్తాపం ప్రకటించాడు. మనందరి వద్ద తీసికొన్నడబ్బు వాపసు చేసేస్తానని హమీ ఇచ్చాడు లంచగొండిగా ఋజువై, ముద్రపడితే, తలెత్తుకు తిరగలేననీ... ఆత్మహత్య తప్ప మరో మార్గం లేదనీ దీనంగా వేడుకొన్నాడు...'

"చావనీ వేధవను...' అన్నాడు వెంకట్ కసిగా. అటువంటి పనులు తిరిగి జన్మలో చెయ్యనని ఆక్రోసించాడు. పశ్చాత్తాపానికి మించిన శిక్ష వేరేం వుంది? ఈసారికి వదిలేద్దాం. అతడేమయినా అఘాయిత్యం చేసుకుంటే ఆ పాపం జీవితాంతం మన్ని వేధిస్తుంది' అని పలు విధాల నచ్చచెప్పాడు. 'మన కొలీగ్సంతా ఒప్పుకోవాలి కదా' అన్నాడు వెంకట్ కాస్త మెత్తబడి' 'ఆ ప్రయత్నమూ మనమే చేద్దాం' అని ఆగి మనం చేయబోయే అతి పెద్ద మంచి పని ఇదే అవుతుంది సుమా..' అంటూ వెంకట్ చెయ్యి పట్టుకు లేచాడు ఈశ్వర్.

కొద్ది రోజుల్లో విచారణాధికారి రానే వచ్చాడు. అందరిలో ఉత్కంఠ సుగుణాకర్రావయితే మేకపోతు గాంభీర్యం నటిస్తు కనిపించాడు. ఫిర్యాదులో సంతకం తమదికాదని, విషయాన్ని తప్పుగా అర్ధం చేసుకున్నారని రాజకీయ నాయకుల ఒత్తిడితో కంప్లయింట్ ఇచ్చామని, తమ బాస్ బహు నిజాయితీ పరుడు, నిర్దోషి అని ఎక్కువ మంది సాక్షులు ఎదురుతిరిగారు.

కేసు నీరు గారి పోతుందా? ఏదో జరుగుతుందని ఆసించిన వాళ్ళకు నిరుత్సాహమేనా ఎదురయ్యేది? భవిష్యతే తేల్చాలి! విచారణాధికారి మటుకు ఎటువంటి ఆశా, ధైర్యము కలిగించలేదు. బెదిరిపోయిన సుగుణాకర్రావు స్పెషలాఫీసర్ విడిదిచేసిన గెస్ట్‌హోవుజ్‌కు నీరసంగా బయలుదేరాడు. నవ్వు ముఖంతో బైటకు వచ్చాడు !

విచారణ తంతు ముగిసింది. ఫిర్యాదులు పసలేనివని, సుగుణాకర్రావు ఒప్పుల కుప్పేనని తీర్పు వెలువడింది ! నల్ల కళ్ళద్దాలు, ఫ్రెంచి బూట్లు, పుల్‌సూట్‌లో సుగుణాకర్రావు పులిలా దర్జాగా డ్రైవర్ డోర్ తెరువగా, కారు దిగాడు ఆఫీసు టైంకు బాగా ముందే. ఈశ్వర్, వెంకట్, ఫిర్యాదులకు సంబంధించిన మరికొద్ది మందికి సాయంకాలం ఏడుగంటలకు తాజ్‌లో కలవాలనే ఆదేశం బాస్ తరుపున అందజేయబడింది. వాపస్ చేస్తానంటే ఎలా నమ్మారు మతిలేని వాళ్ళు కాకపోతే? ఏదో చేసేస్తానని బెదిరించి విచారణాధికారి డబ్బు దండుకొన్నాడు నా దగ్గర నుంచి అంతా మీవల్లే జరిగింది. మిమ్మల్ని

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 34 8/28/2002, 2:45 PM

కంచికి చేరని కథలు

ఇరువింటి వెంకటేశ్వర శర్మ

చార్‌మినార్ సాక్షిగా
మరో కథ మొదలైంది
వసంతం చూడకుండానే
మరో మొగ్గ రాలిపోయింది
కాదు కాదు రాల్చబడింది
ఆయేషా, లక్ష్మీ, స్వప్నిక
ఇప్పుడో సమీరా
అన్ని కథల నేపథ్యమూ పశుత్వమే
పత్రికల్లో పతాక శీర్షికలు
చిన్ని తెరపై చర్చా వేదికలు
షరా మామూలే
నేల నేలంతా రంగస్థలమే
నటిస్తూ జీవించేవాళ్ళు
జీవిస్తూ నటించేవాళ్ళు
ఆకారాలన్నీ ఒక్కటే
ముసుగులే వేరు
మానవత్వం ఆవిరైనప్పుడు
మృగత్వం మేల్కొంటుంది
లేనితనాన్ని చూసినప్పుడు
లేకితనం ఒళ్ళు విరుచుకుంటుంది
మనిషి మనీషిగా
మారనంత వరకు
మొగ్గలు రాలుతూనే ఉంటాయి
కంచికి చేరని కథలు
మొదలవుతూనే ఉంటాయి
తల్లి పేగు ఆక్రోషిస్తూనే ఉంటుంది

ఎక్కడ?

బెల్లంకొండ లక్ష్మణసూరి

*ఉప్పని, వెచ్చని కన్నీటి పొరని
చీల్చుకొని చూపు అవతలికి
దూకినప్పుడు ఎదురుగా
ఆకారాల్లేని మసక చీకటి నీడలు!
నెత్తురులో అభ్యంగన మాడిన కత్తులు
కురులారబెట్టుకుంటున్న
నగ్న దృశ్యం నర్తిస్తోంది!
అర్థం, భావం ఆవిరై అదృశ్యమై
నడ్డి విరిగిన పదాల పెదాలు
గాలిలో ఈది ఈది పిడచగట్టి
గుండెల్లో గుసగుసగా బుసబుసలు!
కాలిక్రింద మందుపాతర
కళ్ళముందు ముళ్ళపొదలు
పక్కలో బల్లెంలా బ్రతుకు తీపి
బీభత్సంగా భయం కరుస్తోంది!
పరమహింస జడివానై కురుస్తోంది!
జీవితాన వేగం – జీవన రాగం
కలిసి కాపురిస్తున్న ఏ.సి. ఎపార్ట్‌మెంట్‌లో
ఊపిరాడనీకుండా దాపురిస్తున్న జీవన్మృతి!
యిక్కడ– భయానికి ధైర్యం నీడ!
ధైర్యానికి భయం అండ!
జీవితమనే నాణేనికి
కనబడే మిథ్యా కనబడని నిజమూ చిత్తూ బొత్తూ!
చూసేదీ వినేదీ అంతా నిజమైతే
మనిషిని వెదకాల్సిందే!
నమ్మలేని నిజం కోసం
మనిషే వెదకాలి!!*

నానీలు

తోకల రాజేశం

*తాకితేనే
రోమాలు నిక్కబొడిచాయా?
ఔను!
ఇది తెలంగాణమట్టి!*

*గుడ్డి మనిషి
దారి తప్పటం లేదేంటి?
అతడు
మనసుతో చూస్తాడు!*

*రైతును
చెమట వాసనంటావా?
అన్నం
ఆ చెమటకు మరో రూపం*

*నాయకులకు
రెండు నాల్కలు
గెలిచింతర్వాత
రెండోదాంతో పని!*

*కృష్ణుడే
గీతోపదేశం చేస్తున్నట్లుంది!
మా సారు
పాఠం చెబుతున్నడు!*

*పొలానికెళ్తే
ఏదో ప్రశాంతత
అన్నదాత స్వేదంతో
చిత్తడైన నేల కదా!*

విడిచిపెట్టను. మళ్ళీ ఇలాటి తప్పు మీరు చేయకుండా ముదరా నాకు ఖర్చయిన లక్షా ఏభైరూపాయలు ఎలా ఇస్తారో తెలీదు. జీతాలు అందుకున్న మొదటి వారంలో ఇచ్చితీరాలి. లేదంటే మీకు చిన్న కుర్చీలకు మారడం, శంకరగిరి మాన్యాలు పట్టడం, ఉద్యోగాలూడి అడుక్కుతినడం జరగబోయే కథ. అర్థమయిందా.. నేను మాటల మనిషిని కాదు చేతల మనిషినే..' అని హుంకరించి, రెండడుగులు ముందుకేసి మళ్ళీ వెనుదిరిగి, ఆగి 'మందలింపయినా లేకుండా నిర్దోషిగా బైట పడినవాడిని. బుద్ధిగా పనిచేసుకోవాలంటే నేను చెప్పినట్టు చేయండి లేదా మీఖర్మ' అని కారెక్కి నిష్క్రమించాడు. తాము చేసింది తప్పో ఒప్పో పూర్తిగా తేల్చుకోలేకుండా వున్న ఆహ్వానితులు నిర్దేశిత స్థలానికి భారీ పార్టీ తమకై ఎదురుచూస్తూ వుంటుందని ఆసిస్తూ వెళ్ళినప్పటికీ అక్కడ అటువంటి చిహ్నాలేమీ కానరాకపోవడంతో షాక్ తిన్నట్టయింది.

ముందు టేబిల్, కుర్చీలో బాస్, తాము కూర్చోడానికి మరొకొన్ని కుర్చీలు... అంతే! వచ్చిన వాళ్ళు ఆసీనులైనాక, గొంతు సవరించుకుని మొదలుపెట్టాడు సుగుణాకర్రావు 'మీ అందరకు సాంప్రదాయ ప్రకారం కృజ్ఞతలు చెప్పాలి... కానీ చెప్పను. వీలైతే ఇక్కడే మిమ్మల్ని ఏదయినా చేసెయ్యాలని వుంది.. ఎంత ధైర్యం మీకు నా మీదే చర్యలు తీసుకోవాలని ఫిర్యాదులు చేస్తారా?' ఎర్రబడిన ముఖంతో ఉద్రేకంగా అరచి, నీళ్ళు తాగడానికి క్షణం ఆగాడు. 'రేపు మీరూ ఆఫీసర్లు అవుతారు మీరూ తీసుకుంటారు. నాకు అందిన దాంట్లో పై ఆఫీసర్‌లకే చాలా భాగం ఇస్తున్నా.... నాకు మిగిలింది పెద్దగా ఏం లేదు. అందరూ నిశ్చేష్టులయ్యారు. బుర్రగిర్రున తిరిగింది !

ముఖాలు జుమాలమీన్నాయి. నీళ్ళు త్రాగాలనుకున్నారు. ఏవీ నీళ్ళు? మొత్తం నీళ్ళన్నీ అప్పటికే తాగించేశాడు. వాళ్ళ చేత బాస్ సుగుణాకర్రావు !!!

■

నివేదిక

తెలుగు కవిత్వానికి దిశానిర్దేశం చేసిన శ్రీశ్రీ

ఆర్. రాజేశం

సాహితీస్రవంతి ఆదిలాబాదు జిల్లా కమిటీ ఆధ్వర్యంలో ఆగస్టు 25న మంచిర్యాలలో శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభ జరిగింది. ఈ కార్యక్రమానికి సాహితీస్రవంతి ఖమ్మం జిల్లా అధ్యక్షులు కె. ఆనందాచారి ముఖ్యఅతిథిగా హాజరై ప్రసంగించారు. తెలుగు కవిత్వ చరిత్రలో శ్రీశ్రీ వంటి అరుదైన కవి మరొకరు లేరని ఆయన అన్నారు. మహాప్రస్థానం అభ్యుదయ రచయితలకు, నవకవులకు మార్గదర్శకమైందని అన్నారు. శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థానం రాసిన 1930 నాటి పరిస్థితులకు నేటి పరిస్థితులకు ఎంతో సామ్యం ఉందన్నారు. మహాప్రస్థానం ఎంత ప్రాముఖ్యత పొందిందో ఆ పుస్తకానికి చలం రాసిన యోగ్యతాపత్రం కూడా అంతే ప్రాముఖ్యం పొందిందన్నారు. చలం చెప్పినట్లు శ్రీశ్రీ తెలుగు కవిత్వాన్ని ఖండించి, దీవించి, శాసించి, ఉర్రూతలూగించారని అన్నారు. తెలుగు సాహిత్యాన్ని శ్రీశ్రీకి ముందు, శ్రీశ్రీకి తర్వాత అని అంటున్నామంటే ఆయన గొప్పదనము అర్థమవుతుందని అన్నారు. పేదలు, దళితులు, పీడితుల పక్షాన కలం పట్టి వారి ఆక్రందనలను, ఆవేదనలను తన కవితల్లో పలికించిన శ్రీశ్రీ గొప్ప మానవతావాది అని అన్నారు. తెలుగు భాష ఉన్నంత కాలం శ్రీశ్రీ సాహిత్యం నిలిచి ఉంటుందని అన్నారు. విప్లవాన్ని, తెలుగు భాష గొప్పదనాన్ని, తెలుగువారి చైతన్యాన్ని స్మరించుకోవడమే ఆయనకు మనం ఇచ్చే నిజమైన నివాళి అని ఆయన అన్నారు.

విద్యాధికులకే పరిమితమైన కవిత్వాన్ని నేలమీదకు దించి సామాన్యున్ని సైతం కదిలించగలిగే కవిత్వాన్ని రచించిన కారణాన్నే శ్రీశ్రీ మహాకవిగా నిలిచాడని ఆయన అన్నారు. శ్రీశ్రీ కవిత్వం ఎంత గొప్పదో శ్రీశ్రీ మార్గం అంతే గొప్పది కాబట్టే శ్రీశ్రీని ప్రజాకవిగా విమర్శకులు గుర్తిస్తున్నారని అన్నారు. కవిత్వాన్ని విప్లవీకరించి విప్లవాన్ని కవిత్వీకరించిన మహాకవి శ్రీశ్రీ రానున్న తరాలకు కూడా స్ఫూర్తిదాయకంగా నిలిచి ఉంటాడని ఆనందాచారి అన్నారు.

సభాధ్యక్షత వహించిన సాహితీస్రవంతి జిల్లా అధ్యక్షులు ఆర్. రాజేశం మాట్లాడుతూ సమాజంలో స్ఫూర్తి నింపే కవితలను అందించిన శ్రీశ్రీ తెలుగుజాతికి ఆదర్శనీయుడని అన్నారు. శ్రీశ్రీ కవితాపంక్తులు, పదప్రయోగాలు మన నిత్యజీవితంలో భాగమై తెలుగు భాషను సుసంపన్నం చేశాయని కొనియాడారు. అవార్డులు సైతం కొలువలేని ఔన్నత్యం శ్రీశ్రీ సాహిత్యానిదని, ప్రజా హృదయాల్లో శ్రీశ్రీ సాధించిన సుస్థిర స్థానమే శ్రీశ్రీకి దక్కిన గొప్ప అవార్డు అని ఆయన అన్నారు.

సాహితీస్రవంతి కార్యదర్శి, సభా నిర్వాహకుడు యం. రామదాస్ మాట్లాడుతూ అభ్యుదయకర, మానవతావాద సాహిత్యం గురించి ప్రజల్లో ప్రచారం చేయడానికి చేపడుతున్న కార్యక్రమాల్లో భాగంగానే శ్రీశ్రీ శతజయంతి ఉత్సవాలను నిర్వహిస్తున్నామని తెలిపారు. సభాకార్యక్రమానికి ముందు ఆహూతులు శ్రీశ్రీ చిత్రపటానికి పూలమాలలు వేసి నివాళులర్పించారు. సభలో తెలంగాణా విద్యావంతుల వేదిక నాయకులు గురిజాల రవీందర్‌రావు, ప్రముఖ వ్యాపారవేత్త జి. రాధాకిషన్‌రావు, విద్యావేత్త కె. మధుసూదనరావు, ప్రముఖ వైద్యనిపుణులు డా॥ జె.వెంకట్, డా॥ సమతారోష్ని ప్రసంగించారు. ఈ సందర్భంగా ఏర్పాటు చేసిన శ్రీశ్రీ ఛాయాచిత్ర ప్రదర్శన, పుస్తక ప్రదర్శన ఆహూతులను ఆకర్షించాయి. సాంస్కృతిక కార్యక్రమాల్లో భాగంగా గాయకులు వెంకటస్వామి, కె. శంకర్, సాయి మాధవ్‌లు ఆలపించిన శ్రీశ్రీ గీతాలు అలరించాయి. యుటిఎఫ్ మంచిర్యాల మండల నాయకులు చిన్నయ్య వందన సమర్పణతో సభ ముగిసింది. మంచిర్యాల పట్టణం నుండే గాక పరిసర ప్రాంతాల నుండి శ్రీశ్రీ అభిమానులు, సాహిత్యాభిమానులు ప్రత్యేకంగా హాజరై శ్రీశ్రీకి నివాళులర్పించారు. మంచిర్యాల ప్రాంతంలో శ్రీశ్రీ మీద ఉన్న అభిమానాన్ని ఈ కార్యక్రమం చాటిచెప్పింది. ■

నివేదిక

కదిలించేదే కవిత

అల

నిరంతర సాహిత్య పఠనమే సమకాలీన సాహిత్య అధ్యయనానికి తద్వారా నూతన సాహిత్య పరిపుష్టికి ఉపకరిస్తుందని ప్రముఖ విమర్శకులు యు.ఎ.నరసింహమూర్తి అభిప్రాయపడ్డారు. ఆగస్టు 11న సాహితీస్రవంతి ఆధ్వర్యంలో విజయనగరంలోని గురజాడ జిల్లా కేంద్ర గ్రంథాలయంలో 'కదిలించే కవిత' కార్యక్రమంలో పాల్గొని ఆయన ప్రసంగించారు. కదిలిస్తేనే కవిత కవితగా నిలుస్తుందని లేకుంటే అది కవిత కాదని పేర్కొన్నారు. కవిత్వం గురించి చాలా మంది చాలా నిర్వచనాలిచ్చినా మహాకవి శ్రీశ్రీ నిర్వచనాలు విశ్వజనీనాలని కొనియాడారు. శ్రీశ్రీ "కదిలేది కదిలించేది/ మారేది మార్పించేది/ మునుముందుకు సాగించేది/ పెను నిద్దర వదిలించేది/ పరిపూర్ణ బతుకిచ్చేది" నవ కవితని పేర్కొన్నాడని కాని నవ కవితకే కాదు ఏ కవితకైనా, ఏ కాలానికైనా అవి కాలమానాలేనని విశదీకరించారు. తెలుగు కవిత పుట్టుక అదే దృక్పథంతో సాగిందని మధ్యలో వచ్చిన కొన్ని ఆలోచనల కారణంగా కొన్ని ఎగుడు దిగుడులు కవిత్వంలో చోటు చేసుకున్నాయని వివరించారు.

ఆ తరువాత ప్రసంగించిన మరొక వక్త డా॥ రామసూరి, హృదయాన్ని స్పందింపచేసేది, ఆలోచనలు రేకెత్తించేదే కదిలించే కవిత అన్నారు. కవిత్వంలో వస్తువు స్పష్టంగా గోచరించాలని చెప్పారు. అలంకారాల్ని, ప్రతీకల్ని మోతాదుమించి ఉపయోగిస్తే కవితా వస్తువు పాఠకుడికి భట్వాడా కావడం కష్టమౌతుందన్నారు. అలాంటి స్థితిలో ఆ కవిత ప్రయోజనం శూన్యమన్నారు. కాబట్టి కవులు అలంకారాల్ని ప్రతీకల్ని ఉపయోగించినప్పుడు తగిన జాగ్రత్తలు తీసుకోవాలని సూచించారు. చెప్పదలచుకున్న వస్తువుకు తగిన శైలి ఎన్నుకుని భాష పట్ల, వాస్తవిక కల్పన పట్ల జాగురూకులై ఉండాలని చెప్పారు. మహాప్రస్థానం, అమృతం కురిసిన రాత్రి కవితా సంకలనాలు గొప్పగా మిగలడానికి వాళ్ల తీసుకున్న వస్తువు వాళ్లు సృజించిన శైలి కారణమని పేర్కొన్నారు. తిలక్ రాసిన 'వెళ్లిపోండి ! వెళ్లిపోండి !!" కవితను పఠించారు. సమకాలీన సమస్యల్ని బాధితులే ప్రశ్నించడం ద్వారా నేరస్తులెవరో యుద్ధాల వల్ల ఎవరు నష్టపోతున్నారు చాలా సులువుగా పాఠకుల్లోకి ఎక్కించడంతో ఈ కవిత సఫలీకృతమైందని తెలిపారు.

అంతకుముందు అధ్యక్షోపన్యాసం చేసిన సాహితీస్రవంతి విజయనగరం కన్వీనర్ చీకటి దివాకర్ అన్ని వ్యవస్థల్లోనూ సాహిత్యం దాని భూమిక అది నిర్వహించిందని, బానిస వ్యవస్థ లక్షణాన్ని ఆనాటి ధర్మాల్ని ప్రబోధించిన "సత్యహరిశ్చంద్ర" నాటకం నేటికీ అందర్నీ ఆకర్షిస్తుందని అభిప్రాయపడ్డారు. వేమన తన కాలం నాటి సామాజిక స్థితిగతుల్ని ఎత్తి చూపడం, గురజాడ తన సమకాలీన సమాజాన్ని ఎగతాళి చేయడం ద్వారా ఆ సమాజాన్ని ఉన్నతీకరించడానికి ప్రయత్నించారని తెలిపారు. వర్తమాన కవులు సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేకతను తమ కలాల ద్వారా బలంగా వ్యక్తీకరిస్తున్నారని, అలాగే సమకాలీన రుగ్మతలకు వ్యతిరేకంగా అద్భుత కవితా సృష్టి చేస్తున్నారని తెలిపారు. సీనియర్ కవులతో పాటు ఇప్పుడిప్పుడే కవిత్వంలో

అడుగుపెట్టిన నూతన కవులు తమ అభిప్రాయాల్ని నలుగురితో పంచుకోవడానికి వీలుగా ఈ కార్యక్రమం రూపొందించామని తెలిపారు.

కవులు పి.లక్ష్మణరావు, కె.తిరుమలరావు స్వీయ కవితలు చదివి వాటిని విశ్లేషించారు. మోహన్‌కుమారి వెలుగు నీడలు చిత్రంలోని శ్రీశ్రీ విరచిత "పాడవోయి భారతీయుడా!" పాటను పాడారు.

శ్రీమతి చంద్రిక, రోహిణి, నారాయణరెడ్డి రచించిన వందేమాతర గీతం వరసమారుతున్నది పాటను పాడారు. ఎన్.కె.బాబు కుమార శతకంలోని ఒక పద్యాన్ని చదివి దానిలోని నీతిని గ్రహించాల్సిందిగా కోరారు. దీనితో పాటు నారాయణరెడ్డి విరచిత గీతం "ఎందుకో నా హృదయాన ఇన్ని ఆవేదనలు" చదివి వివరించారు. తరువాత కవి అల తిమిరంతో సమరం దాశరథి కవితను పఠించి ఆ కవితలోని వర్గ స్వభావాన్ని వివరించి పీడితులు ఎందుకు పోరాటాలు చేస్తున్నారో వివరించారు. పాలక పక్షాలు వ్యక్తుల్లో ఒకరిపట్ల ఒకరికి అపోహలు, శత్రుత్వాలు ఎలా కలుగజేస్తున్నాయో తెలిపారు. ప్రభుత్వాలు ప్రజా సంక్షేమాన్ని మరచి యుద్ధకాంక్షతో ఆయుధ పోటీని ఎలా చాటుకుంటున్నాయో తెలిపారు. తిండి గింజలు లేక కరువుతో అల్లాడుతున్న ఈ సమయంలో సైనికుడే సైరికుడై నేలను సాగు చెయ్యాలన్న దాశరథి మాటలు శిరోధార్యాలని కొనియాడారు. బడుగు జీవుల కోసం బలహీనుల కోసం గుర్రం జాషువా కలం పట్టారని కవి ఎం. కృష్ణారావు అన్నారు. ఉన్నది ఉన్నట్లు చెప్పడం, నమ్మిన అభిప్రాయాన్ని, సిద్ధాంతాల్ని నిర్మొహమాటంగా వ్యక్తం చేయడం జాషువాకు అలవాటని, ఆ కారణంగా అగ్రకుల అహంకారాన్ని చవిచూడవల్సి వచ్చిందని తెలిపారు. గుర్రం జాషువా పద్యాలు కొన్ని చదివి వాటి అర్థాన్ని వివరించారు. సాహితీ స్రవంతి సభ్యులు ఎస్. కృష్ణారావు శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థానంలోని వ్యత్యాసం కవిత చదివి శ్రీశ్రీ ఎలా కార్మిక, కర్షక, బడుగు జీవుల పక్షపాతో వివరించారు. శ్రీమతి ఈశ్వరమ్మ పాటపాడి వినిపించారు. మానాపురం రాజా చంద్రశేఖర్ లేడీ కండక్టర్ కవిత చదివి వినిపించారు. వర్ధమాన కవుల్లో కవిత్వ రచనలో డా॥ శ్రీనివాస్‌కి ఒక గుర్తింపు ఉందని ఫెమినిస్టులు కూడా మెచ్చిన కవిత ఇది అని తెలిపారు. హైమావతి, లావణ్య, రామకృష్ణ, హృషికేశవరావు, నర్సింహులు, ఆనంద్, కొల్లూరి పద్మజ, ప్రసాదరావు, విష్ణుప్రియ, పల్లవి, లావణ్య తదితరులు గీతాలు ఆలపించి సభికుల్ని అలరించారు. ఎస్.కృష్ణారావు స్వాగతంతో ప్రారంభమైన సభ ఆదిలక్ష్మి వందన సమర్పణతో ముగిసింది. ■

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 37 8/28/2002, 2:45 PM

నివేదిక

కొడవటిగంటి కుటుంబరావు శతజయంతి సంబరాలు

నిడగంటి కృష్ణబాబు

కొడవటిగంటి కుటుంబరావు శతజయంతి సంబరాలను కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ, శ్రీకాకుళంలోని కథానిలయం. శ్రీకాకుళం సాహితీలు సంయుక్తంగా ఆగస్టు 15, 16 తేదీలలో నిర్వహించాయి. ఈ రెండు రోజుల సభలకు ప్రముఖ సాహితీ వేత్తలు సాహితీప్రియులు హాజరయ్యారు. సాహిత్య అకాడమీ ప్రాంతీయ కార్యదర్శి ఏ.ఎస్.ఇళంగోవన్ స్వాగతోపన్యాసంతో మొదటి రోజు సమావేశం ప్రారంభమయింది. రచయితలతో, సమావేశాలు నిర్వహించడం వలన పరస్పరం ఆలోచనలను పంచుకోవచ్చని అందుకుగాను ఇలాంటి వేదికలు ఉపకరిస్తాయని ఆయన అన్నారు.

సాహిత్య అకాడమీ తెలుగు విభాగం సలహా సమితి సభ్యులైన చాగంటి తులసి అధ్యక్షోపన్యాసం చేస్తూ కొడవటిగంటి కుటుంబరావు 50 ఏళ్లు సాహిత్య సృష్టి చేశారని, అతని రచనలు సామాన్య పాఠకునితో సహా అందరికీ అవగాహన అయ్యే విధంగా చేశారని, రచనలలో సైన్స్ ప్రభావం పుష్కలంగా ఉందని అన్నారు. విమర్శకుడిగా ఉద్వేగం ఉండాలని చెప్పిన కొడవటిగంటి కుటుంబరావు రచయితగా ఎప్పుడూ ఉద్వేగాన్ని చూపలేదని, సైంటిస్ట్ మేధావి, రచయిత అని ప్రశంసించారు.

కథారచయిత కాళీపట్నం రామారావు గారు మాట్లాడుతూ తనకు సాహితీ గురువులు కొడవటిగంటి కుటుంబరావు, రాచకొండ విశ్వనాథశాస్త్రి ఇద్దరే అని చెప్పారు. మొదటి సమావేశానికి ముదిగంటి సుజాతారెడ్డి అధ్యక్షత వహించారు. కొ.కు 12000 పేజీలకుపైగా సాహిత్య సృష్టి చేశారని ఇందులో 500 కథలు కల్పికలు, 20 నవలలు సినిమా స్క్రిప్టులు, బాలసాహిత్యం సైన్స్ వ్యాసాలు సాహిత్య విమర్శ రాశారు. 1932-1952 వరకు గల సాంఘిక నేపథ్యంలో "పైకి వచ్చిన వాడు", పట్నంవాసం, నిలవనీరు మొదలైన పలు కథలు రాశారని అన్నారు.

కొడవటిగంటి కుటుంబరావు రచనల్లో సామ్యవాద దృక్పథం గురించి ప్రముఖ కథారచయిత సింగమనేని నారాయణ సోదాహరణంగా వివరిస్తూ, కొడవటిగంటి కుటుంబరావులోని మార్క్సిస్ట్ దృక్పథమే అతనిని రచయితని చేసిందని హేతువాద కథకుడిగా ప్రారంభించి, మార్క్సిస్ట్ కవిగా, నిబద్ధత కలిగిన కథకుడిగా తన్ను తాను నిరూపించుకున్నాడన్నారు. వారసత్వం, అనుభవం, నవలలు మూడు తరాల స్త్రీల పరిస్థితులను తెలియచేస్తాయని తెలిపారు. కొడవటిగంటి కుటుంబరావులోని మార్క్సిస్ట్ దృక్పథం "కొడవలికంకి కుటుంబరావు"గా చేసిందని ఆరుద్ర ఓ సందర్భంలో చమత్కరించినట్లు సింగమనేని తన ప్రసంగంలో తెలిపారు.

కొడవటిగంటి కుటుంబరావు రచనల్లోని స్త్రీ వాద దృక్పథాన్ని రచయిత్రి కె.ఎన్.మల్లీశ్వరి వివరించారు. కొడవటిగంటి కుటుంబరావు తన రచనల్లో స్త్రీలకు గల లైంగిక హక్కులు, పునరుత్పత్తి హక్కులను సమర్థించారని పేర్కొన్నారు. చందమామ పత్రికకు సంపాదకునిగా పనిచేసినంత కాలం బాలల యెడల బాధ్యతగా తన కర్తవ్య నిర్వహణ గరిపారని, బాలల మనస్తత్వాన్ని ఆకళింపు చేసుకుని రచనలు సాగించారని, సంపాదకునిగా కృత కృత్యులయ్యారని ప్రముఖ బాలల

రచయిత వెలగా వెంకటప్పయ్య తెలిపారు. ఎ.వి.రెడ్డి శాస్త్రి నిర్వహణలో జరిగిన రెండవ సమావేశంలో కుటుంబరావుకు చలన చిత్ర పరిశ్రమతో గల అనుబంధాన్నీ, మంచి సినీ విమర్శకునిగా నిష్పక్షంగా విమర్శలు చేశారని చలనచిత్ర నటుడు కాకరాల తెలిపారు.

రెండోరోజు కవనశర్మ అధ్యక్షతన "వ్యాస రచయితగా కుటుంబరావు" అన్న అంశంతో సమావేశం ప్రారంభమైంది. కొడవటిగంటి కుటుంబరావు మరణించినప్పుడు శ్రీశ్రీ సంతాప సందేశంలో విప్లవ రచయితలకు పెద్ద దిక్కు కోల్పోయిందని చెప్పారన్నారు. కొడవటిగంటి కుటుంబరావు తన రచనలను సామాజిక బాధ్యతగా గుర్తించారని రాహుల్ సాంకృత్యాయన్, దేవిప్రసాద్, మోర్గాన్ డి.డి. కోశాంబిల రచనల ప్రభావం కొడవటిగంటి కుటుంబరావుపై తీవ్రంగా ఉందని తెలిపారు. నాస్తిక వాదానికి భౌతిక వాదం తోడైతే భూలోకస్వర్గం వస్తుందని కొడవటిగంటి కుటుంబరావు కలలు కన్నారని కడియాల రామ్మోహన్‌రాయ్ తెలిపారు. కొడవటిగంటి కుటుంబ రావు తన సైన్స్ వ్యాసాలను అత్యంత సరళంగా, సమాజంలో అంతా అర్థం చేసుకునే విధంగా రాశారని, మూఢనమ్మకాలను తూర్పారబట్టారని, కుటుంబరావు రచనలు చారిత్రాత్మక కోణంతో పరిశీలించి సామాజిక స్పృహతో వర్తమాన సమాజానికి అనువర్తింపజేయడం కుటుంబరావు శైలి అని సైన్స్ రచయిత నాగసూరి వేణుగోపాల్ తన ప్రసంగంలో వివరించారు.

ప్రముఖ సాహితీ విమర్శకులు డాక్టర్ ఉపాధ్యాయుల అప్పల నరసింహ మూర్తి అధ్యక్షతన జరిగిన సమావేశంలో కొడవటిగంటి కుటుంబరావు ప్రభావం తదుపరి తరాల వారి రచనలపై ఏ విధంగా ఉన్నది అన్న అంశంపై చర్చ సాగింది. కొ.కు రచనలు పొడి పొడిగా ఉంటాయని చాలా మంది విమర్శించినప్పటికీ అది కొ.కు యొక్క రచనా లక్షణమని డాక్టర్ యు.ఏ.నరసింహమూర్తి తెలిపారు.

అట్టాడ అప్పలనాయుడు, చిత్ర, కాళీపట్నం సుబ్బారావు కొడవటిగంటి కుటుంబరావు ప్రభావం తదుపరి తరాలపై ఎలా ఉందో విశదీకరించారు. ఘంటా చక్రపాణి తన ప్రసంగంలో కొడవటిగంటి కుటుంబరావు రచనల ప్రభావం గురించి వివరించారు. ఈ రెండు రోజులు సమావేశాలను వివిన మూర్తి సమన్వయం చేశారు. దాసరి రామచంద్రరావు సభకు వందన సమర్పణ చేశారు.

■

పనిపిల్ల

మేరెడ్డి యాదగిరి రెడ్డి

పలకా బలపం పట్టే బాల్యం
జైలుగాని జైల్లో బందీఅయింది
అద్దాల మేడకు ఓరంగుటద్దమయింది
పదేండ్ల పసిపాపా పనిపిల్లయింది
ఆ యింటావిడకు కనుపాపయింది
ఇల్లూడ్చుడు ,తూడ్చుడు
వంటపని. యింటిపని
వచ్చిపోయేవారికి వడ్డింపులు
ఒకటేమిటి అన్నీతానే
గడియారంతో పరుగెత్తే పాప
ఆయింటికి వెలుగునిచ్చేకొవ్వత్తయింది
ఆ యింటి బాబిగాడికి
అమ్మగాని అమ్మయింది
ఆ యింట పొరకపుల్లయింది
పాపలేంది ఆ యింట క్షణం గడవదు
ఒకరోజు జరమొచ్చిపడకేసై
ఇల్లంతా పెంటకుప్పే
యింటావిడకు సీతచెరలే
అయ్యగారికి అష్టకష్టాలు
ఆపసోపాలు
రోగిష్టి అమ్మ మందులకు
తాగుబోతు నాన్న మందుకు
అంగడి సరుకయింది
ఆ యింటి పెదపాప బడికెల్తుంటె
తనకు బడికెల్లాలనిపిస్తుంది
చిన్ననాటి నేస్త గాండ్లతో
పచ్చపచ్చటి పంటపొలాల్లో
పరుగులు పెట్టాలని
ముక్కుగిచ్చుడు,వెన్నెల కుప్పలు
ఆటలు ఆడాలనీ,పాటలు పాడాలని
చెంగుచెంగున ఎగిరి గంతులేయాలని
కలల మీద కలలు
రంగు రంగుల కలలు
కలలన్నీ కల్లలయిపోయాయి
ఆపాప పంజరంలోచిలుకయింది
రెక్కలుడిగిన పక్షయింది

ఆషామాషీ కాదు

అంకిత కేశవులు

ప్రేమంటే ఆషామాషీ కాదురా
అదొక ప్రశస్త జీవన మార్గం
రమ్య రసానుభూతి, అపురూప భావన
సహజీవన సమాయత్తతకు నాందీ ప్రస్తావన
ప్రేమంటే ఒన్‌వే ట్రాఫిక్ కాదురా
ఇరువురి హృదయాల ఇష్టపూర్వక
వినిమయంరా ప్రేమంటే–
బెదిరింపుతో లోబర్చుకోవాలనే నీ ధీమా
నీ భయానక మానసిక రుగ్మతకు సాక్షీభూతం
ద్రావకంతో దాడి చేసి కురూపిగా మార్చో
ఆటవికంగా వేటకత్తితో హతమార్చో
కక్షసాధించడం నీ క్రౌర్యానికి పరాకాష్ట
నీ దారుణ నేరం క్షంతవ్యం కాదురా
నీ మారణకాండకు ఉరిశిక్ష సరిపోదురా
అదుపు తప్పి మైకం వాలులో పడి
కొట్టుకుపోయే చంచల చిత్తుడా
కరుడు కట్టిన కామోన్మాదీ, విధ్వంసక హింసావాదీ
ప్రేమకు ప్రాథమిక ప్రాతిపదిక
బేషరతుగా రెండు హృదయాల కలయిక

'ప్రస్థానం'కు చందా కట్టండి!
నెల నెలా మీ ఇంటికే ప్రస్థానం తెప్పించుకోండి!!

సాహిత్య ప్రస్థానం మాసపత్రిక చందా వివరాలు

సంవత్సర చందా (వ్యక్తులకు) : రు.120/- — **సంవత్సర చందా (సంస్థలకు) : రు. 150/-**
అయిదేళ్లకు : రు. 500/- — **పదేళ్లకు : రు. 1000/-** — **విడి ప్రతి : రు. 10/-**

చందా దారులకు విజ్ఞప్తి — **చిరునామా పైన చందా ప్రారంభ మరియు ముగింపు నెలలు సూచించబడినవి. దయచేసి చందా ముగిసిన వారు తమ ముగింపు నెలను గుర్తించి వెంటనే చందాను పునరుద్ధరించుకోగలరు.**

మేనేజర్
ప్రస్థానం
ఎం.హెచ్.భవన్, ప్లాట్ నెం. 21/1, అజామాబాద్, ఆర్‌టిసి కళ్యాణమండపం దగ్గర, హైదరాబాద్-20
వివరాలకు : 040-27660013, సెల్: 9490099059 ; ఇ.మెయిల్:Prasthanam_ss@yahoo.co.in

అనువాద 'యతి' కి అపూర్వ సత్కారం

చంద్రశేఖర్

అనువాద రచనలలో అందెవేసిన చేయి, బహు భాషా కోవిదుడు, శ్రామిక జన పక్షపాతి యతిరాజులుకు 'జీవిత సాఫల్య పురస్కారం' లభించింది. ఆగస్టు 9 న చెన్నై న్యూ ఉడ్‌లాండ్స్ హోటల్‌లో జరిగిన కార్యక్రమంలో సుప్రీంకోర్టు మాజీ ప్రధాన న్యాయమూర్తి లక్ష్మణన్ చేతుల మీదుగా ఈ పురాస్కారాన్ని ఆయన అందుకున్నారు. చెన్నైలో వందేళ్ళ చరిత్ర కలిగి ప్రసిద్ధి చెందిన వాణిజ్య సంస్థ 'నల్లి సిల్క్ ట్రస్ట్', 'దిశై ఎట్టుం'(ఎనిమిది దిక్కులు) అనే సాహితీ సంస్థ సంయుక్తంగా పాతికవేల రూపాయల పురస్కారం అందజేసి యతిరాజులును సత్కరించారు. తమిళ భాష, అనువాదాలకు సంబంధించి ఈ సంస్థల విశిష్ట కృషిచేస్తున్న వారికి సుదీర్ఘ కాలంగా పురస్కారాలను అందజేస్తున్నారు. తెలుగు నుండి, హిందీ నుండి తమిళంలోకి విస్తృతంగా అనువాదాలు చేసి ఈ పురస్కారాన్ని పొందిన తొలి తెలుగు వ్యక్తి ఎ.జి.యతిరాజులు కావడం విశేషం.

తన అనువాద రచనల ద్వారా తెలుగు, తమిళ పాఠకులకు చిరపరిచితులయిన యతిరాజులకు తమిళనాడు అభ్యుదయ రచయితల సంఘాలతో ముప్పై ఏళ్ళకు పైగా సన్నిహిత సంబంధాలు ఉన్నాయి. తమిళనాడు, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రాల్లోని రచయితలకు, సాహిత్య ప్రియులకు, అభ్యుదయ వాదులకు ఆయన సన్నిహితుడు. ప్రసిద్ధ రచయిత రాహుల్ సాంకృత్యాయన్ రచనలను హిందీ మూలం నుండి తమిళంలోకి వీరు అనువదించారు. కళ్యాణరావు రచించిన 'అంటరాని వసంతం', డా॥ కేశవరెడ్డి రచించిన 'అతడు అడవిని జయించాడు' నవలలను యతిరాజులు తన చక్కటి అనువాదం ద్వారా తమిళ పాఠకులకు అందించారు.

ప్రముఖ కమ్యూనిస్టు విప్లవకారుడు శివవర్మ రచనలను, విద్యాబోధనకు సంబంధించి గిజుభాయి సమగ్ర సాహిత్యాన్ని (7 సంపుటాలు) హిందీ నుండి తెలుగులోకి యతిరాజులు అనువదించారు. వీటిని ప్రజాశక్తి ప్రచురణాలయం ప్రచురించింది. ఇవే గాక వీరు అనువదించిన పలు ఇతర పుస్తకాలను కూడా ప్రజాశక్తి ప్రచురణా సంస్థ ముద్రించింది. ఇ.ఎం.ఎస్. నంబూద్రిపాద్ రచించిన వేదభూమి, భారతదేశ చరిత్రలను తమిళం నుండి తెలుగులోకి వీరు అనువదించారు. ప్రముఖ తమిళ అభ్యుదయ రచయిత చిన్నప్ప భారతి నవలలు 'సంఘం', 'దాహం' లను తెలుగు పాఠకులకు అందించారు. 40కి పైగా అనువాద రచనలు చేసిన యతిరాజులు తెలుగు, హిందీ, తమిళ పత్రికల్లో అనేక అంశాలపై వ్యాసాలను రాశారు.

74 సంవత్సరాల వయసులో ఇంకా తన వ్యాసంగాన్ని కొనసాగిస్తున్న యతిరాజులు మాతృభాష తెలుగు. ఒక హిందీ ఉపాధ్యాయుడిగా జీవితాన్ని ప్రారంభించిన ఆయన జన విజ్ఞాన వేదిక అభివృద్ధికి కృషి చేశారు. సాహిత్య రంగంలో, అనువాద ప్రక్రియలో తను చేసిన విశేషకృషిని తమిళనాడులోని ప్రముఖ సంస్థలు గుర్తించడం, అభినందించడం తెలుగు ప్రజలందరికీ సంతోషం కలిగించే విషయం.

యతిరాజులును సత్కరిస్తున్న చెన్నైలో గల 'జనని' తెలుగు సాహిత్య సాంస్కృతిక సంస్థ ప్రతినిధిచెన్నయ్య, (ఎడమవైపు) ప్రజాశక్తి దినపత్రిక ఆదివారం సంచికలో ప్రస్తుతం ప్రచురించ బడుతున్న 'గని' సీరియల్‌ను తెలుగులోకి అనువదించిన రచయిత వెంకటేశ్వర్లు (కుడివైపు)

యతిరాజులు చేసిన అనువాదాలు

హిందీ నుంచి తమిళంలో

రాహుల్ సాంకృత్యాయన్ రచనలు:
రాహుల్ సాంకృత్యాయన్ స్వీయ చరిత్ర (నాలుగు భాగాలు), దేశదిమ్మరి పురాణం, హిందూ తత్వశాస్త్రం, బౌద్ధ తత్వ శాస్త్రం, ఇస్లాం తత్వశాస్త్రం, ఐరోపా తత్వశాస్త్రం, గతితార్కిక భౌతిక శాస్త్రం, వేదకాల ఆర్యులు, దివోదాసు, రామరాజ్యం–మార్క్సిజం, ప్రేంచంద్ కథానికలు,శివవర్మ సంస్మృతులు,

హిందీ నుంచి తెలుగులో

శివవర్మ సంస్మృతులు, రాహుల్ సాంకృత్యాయన్ రచించిన 'ఈ దుష్ట సమాజం పతనం కాక తప్పదు', ప్రభాకర్ సాంజగిరి రచించిన 'మనిషి కథ', గిజూభాయి సమగ్ర సాహిత్యం(7 భాగాలు),

తెలుగు నుంచి తమిళంలో

ఉప్పెన నవల(కృష్ణారెడ్డి), మహాత్ములు (వెంకటేశ్వరరావు), దేశం పిలిచింది(మేజర్ జైపాల్ సింగ్), అమీర్ హైదర్‌ఖాన్ స్వీయచరిత్ర, విప్లవపథంలో నా పయనం(పుచ్చలపల్లి సుందరయ్య 2 భాగాలు), స్పార్టకస్ (హోవార్డ్ ఫాస్ట్), ఏడు తరాలు(అలెక్స్ హేలీ), అతడు అడవిని జయించాడు(డా. కేశవరెడ్డి), అంటరాని వసంతం (జి. కళ్యాణరావు)

తమిళం నుంచి తెలుగులో

దాహం నవల (కె. చిన్నప్ప భారతి), సంఘం నవల (కె. చిన్నప్ప భారతి, వేదభూమి (ఇ.యం.యస్. నంబూద్రిపాద్), భారతదేశ చరిత్ర (ఇ.యం.యస్. నంబూద్రిపాద్)

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 40 8/28/2002, 2:45 PM

డైరీ

తెలుగు కవిత్వాన్ని శాసించిన శ్రీశ్రీ

తెలుగు కవిత్వానికి సరికొత్త దిశానిర్దేశం చేసిన కవి శ్రీశ్రీ అని ప్రముఖ సాహితీవేత్త రావెల సాంబశివరావు అన్నారు. శ్రీశ్రీ శతజయంతి ఉత్సవ కమిటీ ఆధ్వర్యంలో గుంటూరు యుటిఎఫ్ కార్యాలయంలో ఆదివారం శ్రీశ్రీ సాహిత్యం –విశిష్టత అంశంపై సదస్సు జరిగింది. సదస్సుకు సాహితీస్రవంతి రాష్ట్ర నాయకులు కేశవరెడ్డి అధ్యక్షత వహించారు. నాగార్జున యూనివర్శిటీ మాజీ రిజిస్ట్రార్ రావెల సాంబశివరావు ప్రధాన ప్రసంగం చేశారు. శ్రీశ్రీ శతజయంతిని జరుపుకోవడమంటే తెలుగు సాహిత్యాన్ని గౌరవించడమేనని కొనియాడారు. అభ్యుదయ రచయితగా తెలుగు కవిత్వానికి సరికొత్త దిశానిర్దేశం చేసిన కవి శ్రీశ్రీ అని చెప్పారు. ఆయన కవిత్వంలో నవ కవులు భావశక్తి, గురజాడ సాంఘిక దృష్టి ఉన్నాయని పేర్కొన్నారు. శ్రీశ్రీని మార్పు తెచ్చిన మనిషిగా నండూరి రామమోహనరావు కీర్తించారని గుర్తు చేశారు. ఆయన కవిత్వం తుఫానులా వ్యాపించి, తుపాకులు పేల్చి సంక్షోభం పుట్టించిందన్నారు. తన సృజనాత్మకశక్తితో స్ఫూర్తినందించిన విశ్వవిఖ్యాతి కవి శ్రీశ్రీ అని చెప్పారు. ఈ సందర్భంగా శ్రీశ్రీ శతజయంతి ఉత్సవకమిటీ ఆధ్వర్యంలో విద్యార్థినీ విద్యార్థులకు నిర్వహించిన క్విజ్,కవితాపఠనం,డ్రాయింగ్, వ్యాసరచన పోటీల్లో గెలుపొందినవారికి బహుమతులు అందజేశారు. ఈ కార్యక్రమంలో శాసనమండలిసభ్యులు కె.ఎస్.లక్ష్మణరావు, యుటిఎఫ్ రాష్ట్ర కార్యదర్శి ఎన్.తాండవకృష్ణ,ఎసి కళాశాల తెలుగురీడర్ సిహెచ్.కళావతి పాల్గొన్నారు.

తెలుగు భాషకు కొత్త మలుపు శ్రీశ్రీ కవిత్వం

శ్రీశ్రీ కవిత్వం, నిబద్ధత, ప్రతిభ తెలుగు భాషకు కొత్త మలుపుగా సాహితీ స్రవంతి కన్వీనర్ తెలకపల్లి రవి అభివర్ణించారు. శ్రీశ్రీ శతజయంతి సందర్భంగా ఆగస్టు 11న కడపలో సిపిబ్రౌన్ గ్రంథాలయంలోని సమావేశ హాలులో సాహితీ స్రవంతి జిల్లా కమిటీ ఆధ్వర్యంలో సదస్సు జరిగింది. సాహితీ స్రవంతి జిల్లా కన్వీనర్ ఎస్. మస్తాన్‌వలి అధ్యక్షతన జరిగిన ఈ సదస్సులో తెలకపల్లి రవి మాట్లాడుతూ తెలుగు సాహిత్యానికి కొత్త చూపు శ్రీశ్రీ అన్నారు. వర్తమాన సమాజంలోని సాంస్కృతిక కాలుష్యానికి విరుగుడుగా, ప్రజా సాంస్కృతిక విస్తరణ దిశగా పయనించాలని ఆయన పిలుపునిచ్చారు. మార్క్సిస్టు ప్రభావంతో రచనలు చేసిన మహాకవి శ్రీశ్రీ తెలుగు సాహిత్యానికి కొత్తచూపు, ఊపు, రూపు, శక్తినిచ్చారన్నారు. సాహిత్యంలో అంతర్జాతీయ దృక్పథాన్ని కల్పించి

సాంప్రదాయానికి సామ్యవాదాన్ని జోడించి, శ్రామిక, కార్మిక, కర్షక, వర్గం వైపు నిలిచాడన్నారు. ప్రతి సందర్భంలోనూ శ్రీశ్రీ ముద్ర అనివార్యంగా ఉంటుందన్నారు. దోపిడీ, తిరుగుబాటు ఉన్నంతకాలం శ్రీశ్రీ సాహిత్యం నిత్యనూతనంగా ఉండి ప్రజలను చైతన్యవంతులను చేస్తుందన్నారు. మరో ప్రపంచాన్ని సాధించాలంటే పదండి ముందుకు అని సాగాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉందన్నారు. నవ కవిత్వాన్ని సృష్టించిన శ్రీశ్రీ ప్రజల కవి అయ్యాడన్నారు. తెలుగు భాషకు ప్రాచీనహోదా కల్పించాలని తపనపడ్డ ఆధునిక భాషాకవి శ్రీశ్రీ సభలకు అధికార భాష సంఘం మరువడంపై ఆయన ఆగ్రహం వ్యక్తం చేశారు. ప్రముఖ రచయిత విద్వాన్ కట్టా నరిసింహులు మాట్లాడుతూ సాధారణ ప్రజలు పాడుకోవడానికి శ్రీశ్రీ కవిత్వం అందుబాటులో ఉంటుందని, ఆయనది ప్రజల కవిత్వమని, నిఘంటువులు వెతకాల్సిన పనిలేదని అన్నారు. సదస్సులో రామచంద్రరావు 'సింధూ' శ్రీశ్రీపై కవిత చదివి వినిపించారు. సాహితీ స్రవంతి జిల్లా కో – కన్వీనర్ రవిశంకర్‌శుక్లా కవులు, రచయితలు, శ్రీశ్రీ అభిమానులు పాల్గొన్నారు.

మహా ప్రస్థానంతో పునఃప్రస్థానం

మహా ప్రస్థానంతో పు:న ప్రస్థానం కావడానికి ప్రయత్నిద్దామని సాహితీస్రవంతి రాష్ట్ర కన్వీనర్ తెలకపల్లి రవి అన్నారు. శ్రీశ్రీ శతజయంతి ఉత్సవాల సందర్భంగా హన్మకొండలోని పబ్లిక్‌గార్డెన్‌లో ఆగస్టు 16న నిర్వహించిన సభలో ఆయన మాట్లాడారు. జీవితం విశ్వరూపాన్ని శ్రీశ్రీ కవితల్లో చూపించాడన్నారు. మహాకవి శ్రీశ్రీ తెలంగాణ సాయుధ పోరాట యోధులకు, రచయితలకు, గాయకులకు స్ఫూర్తిగా నిలిచాడన్నారు. "తల్లి మాటలు చెవిన పెట్టక వెళ్లిన బాటసారికి ఎంత కష్టం.. " అంటూ కరువులో వలసలను తన కవితల్లో ప్రస్తావించారన్నారు. "ఆ అవ్వే మరణిస్తే ఆ పాపం ఎవరిది…. దారిపక్కన చచ్చిపోయిన అవ్వ మృతికి బాధ్యత ఎవరిది" అని శ్రీశ్రీ ప్రశ్నించాడని తెలిపారు. భాషను మధుర భాషగా కృష్ణశాస్త్రిగా మారిస్తే, శ్రీశ్రీ పోరాట భాషగా మార్చాడని ఆయన అభివర్ణించారు. మార్క్సిజం చదవకపోతే మహా ప్రస్థానం వచ్చేది కాదని శ్రీశ్రీ అన్నారని చెప్పారు.

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 41 8/28/2002, 2:45 PM

మార్క్సిజం దృక్పథం వల్లే శ్రీశ్రీ అభ్యుదయ రచనలు చేశారని అన్నారు. 1995లో ఆంధ్ర రాష్ట్రంలో ఎన్నికలు జరిగితే కమ్యూనిస్టు పార్టీల తరపున శ్రీశ్రీ ప్రకారం నిర్వహించారని తెలిపారు. పుచ్చలపల్లి సుందరయ్యతో ఎన్నికల ప్రచారంలో పాల్గొన్నారన్నారు. సినీ గేయాలలో ప్రేమ గురించి శ్రీశ్రీ రాస్తే విప్లవకవి ప్రేమగీతాలు రాయడమేమిటని అందరూ అనుకున్నారన్నారు. "నా హృదయంలో నిదురించే చెలి కమ్యూనిజం" అని శ్రీశ్రీ చెప్పాడన్నారు. అంతటి గొప్పకవి కావడం వల్లే ఆయన శతజయంతి ఉత్సవాలను నిర్వహిస్తూ స్మరించుకుంటున్నామన్నారు. ఈ కార్యక్రమంలో కాకతీయ ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల తెలుగు ఉపన్యాసకులు జి. గిరిజామనోహర్‌బాబు, సాహితీ ప్రవంతి జిల్లా కన్వీనర్ పి. ఆనంద్‌కుమార్ ప్రసంగించారు.

కష్టజీవులను కథానాయకుల్ని చేసిన శ్రీశ్రీ

సామాన్యుడ్ని, కర్షకుడ్ని, శ్రామికుడ్ని కథానాయకుడిని చేశాడు అని ప్రముఖ కవి, కేంద్రసాహిత్య అకాడమీ అవార్డు గ్రహీత కె. శివారెడ్డి అన్నారు. విజయకృష్ణా ఫౌండేషన్, కాకినాడ ఆధ్వర్యంలో ఆగస్టు 9న రోటరీ సమావేశపు హాలులో జరిగిన శ్రీశ్రీ శతజయంతి ఉత్సవ సభలో ఆయన ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొని ప్రసంగించారు. శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థానం ఆధునిక తెలుగు సాహిత్యాన్ని ఒక మలుపు తిప్పిందని, ఒక కొత్త ప్రజా సంస్కృతిని పెంపొందించడానికి దోహదం చేసిందని అన్నారు. ఆకాశపు దారులలో హడావుడిగా వెళ్ళిపోయే జగన్నాథ రథచక్రాల్ని భూమార్గం పట్టించిందని ఆయన అన్నారు.

సభకు అధ్యక్షత వహించిన విజయకృష్ణా ఫౌండేషన్ మేనేజింగ్ ట్రస్టీ డా॥ ఆలూరి విజయలక్ష్మి మాట్లాడుతూ ఆకలి, దారిద్ర్యం, అసమానతలు, అణచివేతలు, దోపిడీ, పీడనలేని మరో ప్రపంచం గురించి శ్రీశ్రీ స్వప్నించారని, కష్టజీవులు, కార్మికులు, కర్షకులు, పీడితుల విముక్తికోసం తన కవిత్వాన్ని అంకితం చేసారన్నారు. శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థాన రచన చేసిన రెండు మహాప్రపంచ యుద్ధాల మధ్యకాలంలో కంటే ఈనాటి పరిస్థితులు మరింత దుర్భరంగా, మరింత సంక్లిష్టంగా ఉన్నాయని, సామాన్యుల్ని యోధుల్ని చేసిన శ్రీశ్రీ కవిత్వంలాంటి కవిత్వ సృజన ఈనాటి చారిత్రక అవసరమని అన్నారు.

అభ్యుదయ కవయిత్రి డా॥ పి. చిరంజీవినీ కుమారి శ్రీశ్రీ ఛాయాచిత్రానికి పూలమాలను వేసి జ్యోతిప్రజ్వలన చేశారు. అనంతరం స్వాగతోపన్యాసం చేసిన కవి అద్దృష్టదీపక్ మాట్లాడుతూ మహాకవి శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభలు జరుపుకోవడం ఒక అత్యంత ఆవశ్యక సందర్భంగా భావిస్తున్నానన్నారు. ఆధునిక తెలుగు కవిత్వంలో విప్లవ భావాలకూ, విప్లవ పరిభాషలకూ ఆద్యుడు శ్రీశ్రీ అని 'శ్రమైక జీవన సౌందర్యానికి సమానమైనది లేనేలేదు' అని ప్రకటించి శ్రమశక్తికీ, శ్రమ విలువకూ శ్రీశ్రీ తన కవిత్వాన్ని అంకితం చేశారన్నారు.

ప్రముఖ కవి ఆవత్స సోమసుందర్ అధ్యక్షతన కవులు శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థాన గీతాల్ని గానం చేసారు. డా॥ వాడ్రేవు వీరలక్ష్మీదేవి 'ప్రతిజ్ఞ', డా॥ సీతారామస్వామి 'నవకవిత', మాకినీడి సూర్యభాస్కర్ 'భిక్షువర్షీయసీ', కుమారి పి. పద్మజావాణి 'జయభేరి', యాసలపు సూర్యారావు 'అవతారం', శిరీష 'ఐ', కొప్పర్తి 'బాటసారి' కవితల్ని చదివారు. శ్రీశ్రీ స్వీయస్వరంతో గానం చేసిన మహాప్రస్థానంలోని 'కవితా! ఓ కవితా!', 'జగన్నాథుని రథచక్రాలు' కవితల్ని ఆడియో ద్వారా సభికులకు వినిపించారు. ఆవత్స సోమసుందర్ మాట్లాడుతూ శ్రీశ్రీతో తనకున్న దీర్ఘకాల స్నేహంలో పంచుకున్న చిరస్మరణీయమైన అనుభవాలను సభికులకు వివరించారు.

అనంతరం 'మహాకవి శ్రీశ్రీ సాహిత్యం' అంశంపై ప్రైవేట్ పాఠశాలలు, ప్రభుత్వ పాఠశాలలు, కళాశాలలు – మూడు విభాగాల విద్యార్థులకు వేర్వేరుగా నిర్వహించిన వ్యాసరచన పోటీలో విజేతలుగా నిలిచిన 30 మందికి బహుమతులుగా శ్రీశ్రీ మహాప్రస్థానం, ఖడ్గసృష్టి, సిప్రాలి పుస్తకాలను అందించారు.

కథారచయిత్రి డా॥ వాడ్రేవు వీరలక్ష్మీదేవి సభకు స్వాగతం పలికారు. విజయకృష్ణా ఫౌండేషన్ ట్రస్టీ వై.డి. రామారావు వందన సమర్పణ చేశారు.

– ఆలూరి విజయలక్ష్మి

శ్రీశ్రీ రచనలు పీడితులకు అంకితం

శ్రీశ్రీ తన రచనలన్నింటినీ పీడితులకు అంకితమిచ్చారని సాహితీ ప్రవంతి రాష్ట్ర కన్వీనర్ తెలకపల్లి రవి కొనియాడారు. శ్రీశ్రీ శతజయంతి ఉత్సవాలను పురస్కరించుకుని సిఐటియు ఆధ్వర్యంలో సుందరయ్య విజ్ఞాన కేంద్రంలో చర్చాగోష్ఠి జరిగింది. ముఖ్య అతిథిగా హాజరైన తెలకపల్లి రవి మాట్లాడుతూ రాష్ట్ర భాషా సంఘం, సాంస్కృతిక మండలి శ్రీశ్రీ శతజయంతిని అధికారికంగా నిర్వహించాలని విజ్ఞప్తి చేశారు. ఆర్థిక సంక్షోభ నేపథ్యంలో కష్టజీవుల తరపున నిలబడి పోరాడిన సంస్థలు, సంఘాలు, వ్యక్తులు ప్రతి ఒక్కరూ శ్రీశ్రీని స్ఫూర్తిగా తీసుకుని 30 వరకు విస్తృతంగా శ్రీశ్రీ చర్చాగోష్ఠులు, సెమినార్లు, కవి సమ్మేళనాలు నిర్వహించాలని పిలుపునిచ్చారు. కార్యక్రమంలో ఎఐఐఇఎ ఉమెన్ వింగ్ జోనల్ కార్యదర్శి అరుణకుమారి, ఇసిఐఎల్ ఎంప్లాయీస్ యూనియన్ కోశాధికారి జి.యాదగిరిరావు మాట్లాడారు. సిఐటియు నగర ప్రధాన కార్యదర్శి జె.వెంకటేష్ ఈ కార్యక్రమానికి అధ్యక్షత వహించారు.

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 42 8/28/2002, 2:45 PM

శ్రీశ్రీ కృషి ఎనలేనిది

నవ సమాజ స్థాపన కోసం కృషి చేసిన మహనీయులు శ్రీశ్రీ అని సాహితీస్రవంతి రాష్ట్ర కన్వీనర్ తెలకపల్లి రవి అన్నారు. ఆగస్టు 13న సంగారెడ్డిలోని మహిళా ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాలలో మెదక్ జిల్లా సాహితీస్రవంతి ఆధ్వర్యంలో శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభకు ఆయన ముఖ్యఅతిథిగా విచ్చేసి'శ్రీశ్రీ సాహిత్యం-సమకాలీనత' అంశంపై మాట్లాడారు. కార్మిక, కర్షక జీవుల కోసం తన కలాన్ని ఆయుధంగా చేసుకుని ప్రజలను చైతన్యపరిచిన మహావ్యక్తి, మహాకవి శ్రీశ్రీ అని ఆయన అన్నారు. ప్రపంచ కవుల్లో ఆయనకు ప్రత్యేక స్థానముందని అన్నారు. తెలుగు భాషకు కొత్త చూపును, రూపును ఇచ్చిన కవి శ్రీశ్రీ అన్నారు. సినిమారంగంలోకి అడుగుపెట్టినప్పటికీ అక్కడ కూడా అభ్యుదయ భావాలను పాటలద్వారా వ్యాప్తిచేయడానికి శ్రీశ్రీ కృషిచేశారని అన్నారు. తన జీవితాంతం అభ్యుదయ శక్తులతో కలిసి శ్రీశ్రీ పనిచేశారని అన్నారు. కష్టజీవులను బాధల నుండి విముక్తి చేయడానికి తన కవిత్వం ద్వారా శ్రీశ్రీ కృషిచేశారని అన్నారు. సాహితీస్రవంతి జిల్లా కన్వీనర్ స్ఫూర్తి మాట్లాడుతూ ప్రపంచీకరణ నేపథ్యంలో ఎంతో మంది తమ వృత్తులను కోల్పోయి రోడ్డున పడుతున్న దుస్థితి నేడుందని, అలాంటి వారికోసం శ్రీశ్రీ కవిత్వం రాశారని అన్నారు. ప్రస్థానం సంపాదకవర్గ సభ్యుడు వొరప్రసాద్ మాట్లాడుతూ సంప్రదాయ సాహిత్యం రాజ్యమేలుతున్న సందర్భంలో ఆ ధోరణికి అడ్డుకట్ట వేసి ఒక్కసారిగా తిరుగులేకుండా తెలుగు సాహిత్యంలో ఆధునిక ధోరణిని ప్రవేశపెట్టిన ఘనత శ్రీశ్రీదే నని అన్నారు. జోగిపేట ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ అనంతయ్య మాట్లాడుతూ తెలుగు సాహిత్యంలో శ్రీశ్రీ ప్రభావం ఎనలేనిదని అన్నారు. శ్రీశ్రీ, జాషువా వంటి కవులు తెలుగు సాహిత్యాన్ని సుసంపన్నం చేశారని అన్నారు. ప్రజలకు అన్నికాల దోపిడీల నుండి విముక్తి లభించాలని శ్రీశ్రీ ఆకాంక్షించారన్నారు. నేటి పరిస్థితులలో శ్రీశ్రీ భావాలను, కవిత్వాన్ని విరివిగా ప్రజల్లోకి తీసుకెళ్ళవలసిన బాధ్యత ప్రతీ ఒక్కరిపై ఉందని అన్నారు. భారతీయ విద్యామందిర్ ప్రిన్సిపాల్ లింగాగౌడ్, తేజ జూనియర్ కళాశాల తెలుగు లెక్చరర్ పిచ్చయ్య ప్రసంగించారు. వివిధ పరిశ్రమల కార్మికులు, శ్రీశ్రీ సాహిత్యాభిమానులు ఈ సమావేశంలో పాల్గొన్నారు.

శ్రీశ్రీ శతజయంతి ఉత్సవ కమిటీ ఏర్పాటు

మహాకవి శ్రీశ్రీ శతజయంతి ఉత్సవాలను ఘనంగా నిర్వహించడం కోసం సాహితీస్రవంతి ఆధ్వర్యంలో శ్రీశ్రీ శతజయంతి హైదరాబాద్ నగర ఉత్సవ కమిటీని ఏర్పాటు చేశారు. ఈ కమిటీ తరుపున కవితల పోటీలు, సినీగేయ విభావరి, కవితా సంకలనాలు, సభలు, సెమినార్‌లు ఊరేగింపులు మొదలైనవి నిర్వహించాలని నిర్ణయం తీసుకున్నారు. కమిటీకి కన్వీనర్‌గా సత్యభాస్కర్, కో కన్వీనర్‌గా తంగిరాల చక్రవర్తి నియమితులయ్యారు. కమిటీలో ఊసల రజనీగంగాధర్, గురజాడ అప్పారావు, పొత్తూరి సుబ్బారావు, శిల్పా జగదీష్, సుతారపు వెంకట్, వొరప్రసాద్, యాదగిరిరావు, లక్ష్మయ్య ఉన్నారు. కార్యక్రమంలో పాల్గొనడానికి ఆసక్తి గలవారు 9848391638/ 9393804472 నెంబర్లకు ఫోన్ చెయ్యాలని లేదా కమిటీ సభ్యులను సంప్రదించాలని కన్వీనర్ కోరారు.

కళాశాల విద్యార్థులకు కవితల పోటీలు

జూనియర్ కళాశాలల విద్యార్థులకు సాహితీ స్రవంతి హైదరాబాద్ నగర కమిటీ కవితల పోటీలు నిర్వహిస్తోంది. పోటీల్లో పాల్గొనదలచిన వారు విధిగా కళాశాల ప్రిన్సిపాల్ సంతకం తమ కవితలపై చేయించాలని కోరారు. ప్రగతిశీల సామాజిక స్పృహను విషయంగా స్వీకరించి కవితలను రాయాల్సి ఉంటుందని తెలిపారు. 30 లైన్లకు మించకుండా కవితలు ఉండాలని, కమిటీ ఎంపిక చేసిన కవితలను కార్యక్రమం రోజున వేదికపై స్వీయ కవితాగానం చేసిన వారందరికీ ప్రశంసా పత్రాలు ఇస్తారని కన్వీనర్ తెలిపారు. కవితలు సెప్టెంబరు 18వ తేదీలోపు చేరాలని, కవర్ మీద "సాహితీ స్రవంతి" 'విద్యార్థులకు శ్రీశ్రీ కవితల పోటీ' అని రాయాలని కోరారు. కవితలు పంపాల్సిన చిరునామా పూసల రజనీగంగాధర్, సాహితీ స్రవంతి, 21/1, ఎంహెచ్. భవన్, ఆర్‌టిసి కళ్యాణమండపం దగ్గర, అజామాబాద్, హైదరాబాద్ 500020 పంపాల్సిందిగా కోరారు.

సాహితీస్రవంతి ఆధ్వర్యంలో శ్రీశ్రీ స్మారక కవితా సంకలనం

శ్రీశ్రీ శతజయంతి సంవత్సరం సందర్భంగా సాహితీ స్రవంతి హైదరాబాద్ నగర కమిటీ ఆధ్వర్యంలో శ్రీశ్రీ స్మారక కవితా సంకలనం ప్రచురిస్తున్నట్లు సాహితీ స్రవంతి నగర కన్వీనర్ ఎ. సత్యభాస్కర్ ఒక ప్రకటనలో తెలిపారు. జంటనగరాలకు చెందిన కవులు ప్రగతిశీల కవితలను ఈ సంకలనం కొరకు పంపించవలసిందిగా విజ్ఞప్తిచేశారు. కవులు తమ స్వీయకవితలను మాత్రమే పంపించాలని, అనువాద, అనుసరణ కవితలు స్వీకరించబడవని తెలిపారు. ఇంతవరకు ఎక్కడా ప్రచురణ, ప్రసారం కాలేదని హామీపత్రాన్ని జతపర్చాలి. కవితలు 20 పంక్తులకు మించరాదు. కవితల ఎంపికలో సాహితీస్రవంతి నగర కమిటీదే అంతిమ నిర్ణయం. ఎలాంటి ఉత్తరప్రత్యుత్తరాలకు, వాద, వివాదాలకు అవకాశం లేదు అని తెలిపారు. కవితలను **సాహితీస్రవంతి, శ్రీశ్రీ శతజయంతి ఉత్సవ కమిటీ, ఎం.హెచ్. భవన్, ఫ్లాట్ నెం.21/1, అజామాబాద్, ఆర్‌టిసి కళ్యాణమండపం దగ్గర, హైదరాబాద్ - 500 020** చిరునామాకు సెప్టెంబరు 18 లోపుగా పంపించవలెను. ఇతర వివరాలకు 9848391638, 9393804472 ద్వారా సంప్రదించవచ్చును.

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 43 8/28/2002, 2:45 PM

బి.ఎస్.రాములు షష్టిపూర్తి

ప్రముఖ రచయిత బి.ఎస్. రాములు షష్టిపూర్తి ఉత్సవం ఆగస్టు 22న హైదరాబాద్‌లోని పొట్టి శ్రీరాములు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఆడిటోరియంలో జరిగింది. కథోత్సవంలా సాగిన ఈ కార్యక్రమంలో 11 మంది కథా రచయితల కథా సంపుటాలకు, 12 మంది కథా సంకలన సంపాదకులకు విశాల సాహితి బి.ఎస్. రాములు కథా పురస్కారాలను అందజేయడం జరిగింది. ఒకేసారి ఇంత పెద్ద యెత్తున కథా పురస్కారాలను అందజేయడం ఇటీవలి కాలంలో ఒక విశేషమనే చెప్పాలి. ప్రత్యేక అస్థిత్వాల నేపథ్యంతో సృష్టించిన సాహితీవేత్తలు మొదలుకుని సృజనశీలురైన పలువురు వీరిలో వున్నారు. ప్రముఖ కవి, జ్ఞానపీఠ అవార్డు గ్రహీత డాక్టర్ సి. నారాయణరెడ్డి, మరో ప్రముఖ రచయిత కొలకలూరి ఇనాక్, ప్రముఖ కవి కత్తి పద్మారావు తదితరుల సమక్షంలో కథా సాహిత్య పురస్కార కార్యక్రమం జరిగింది.

కథా పురస్కారాలు, సాహితీ వేత్తలకు సత్కారాలు

ఈ కార్యక్రమంలో విశాల సాహితీ పురస్కార గ్రహీతలు జాజుల గౌరి (మన్నుబువ్వ), రహమతుల్లా(బా), సలీం (రూపాయిచెట్టు, చదరపు ఏనుగు), జాతశ్రీ (చలివేంద్రం, కుట్ర), పంజాల జగన్నాథం (మట్టి వాసనలు), జి. విజయలక్ష్మి(చీకట్లో వేగుచుక్క), సి. వేదవతి (ప్రశ్న), వేంపల్లి గంగాధర్(మొలకల పున్నమి), నేరెళ్ళ శ్రీనివాస్‌గౌడ్(బతుకుతాడు, పేదోళ్ళ బతుకులు), సుంకోజు దేవేంద్రాచారి(అన్నం గుడ్డ), గొరుసు జగదీశ్వర్ రెడ్డి(గజ ఈతరాలు) లకు పురస్కార ప్రధానం జరిగింది.ఆయా రచయితల కథల సంపుటాలను శ్రీకాకుళంలోని కాళీపట్నం రామారావు స్థాపించిన కథానిలయం నుండి తెప్పించుకుని విశాల సాహితి కథా పురస్కార గ్రహీతలను ఎంపిక చేసినట్లు తెలిపారు. అదేవిధంగా కథా సంకలనాలను వెలువరించిన కేతు విశ్వనాథరెడ్డి, డా॥ఎస్వీ. సత్యనారాయణ, ముదిగంటి సుజాతారెడ్డి, సంగిశెట్టి శ్రీనివాస్, సింగమనేని, చీకోలు సుందరయ్య, డా॥ కె.లక్ష్మీనారాయణ, చంద్ర, కాలువ మల్లయ్య, స్కైబాబా, షాజహానా, సదానంద శారద, కర్ర ఎల్లా రెడ్డి, సాకం నాగరాజు, ఏం.ఏ. సుభాన్, వేదగిరి రాంబాబు, సంపాదకులకు కూడా పురస్కారాలు అందజేశారు. అదే సమావేశంలో 60 మంది ప్రముఖ సాహితీవేత్తలతో పాటు యువసాహితీవేత్తలకు, కళాకారులకు సత్కారం చేశారు.

సమాజాన్ని చైతన్య పరిచే రచనలు రావాలి

ప్రజలను చైతన్యవంతం చేసే రచనలు విరివిరిగా రావాల్సిన అవసరం ఉందని వక్తలు అభిప్రాయపడ్డారు. కుల,మత, వర్గాలకు అతీతంగా మార్గదర్శనం చేయాల్సిన బాధ్యత కవుల, రచయితలపై ఉందని పేర్కొన్నారు. ఆగష్టు 2న రంగినేని మన్మోహన్ రచించిన 'రంగులేని కలం' ఆవిష్కరణ సందర్భంగా వక్తలు మాట్లాడుతూ సమాజ పరిరక్షణలో కవుల, రచయితలది కీలకపాత్ర ఉందన్నారు. ప్రముఖ పరిశోధకులు కపలివాయి లింగమూర్తి పుస్తకావిష్కరణ చేసి మాట్లాడుతూ కవులు అధ్యయనంతో పాటు ప్రతిభను పెంచుకోవాలని సూచించారు. పాలమూరు జిల్లాలో ఇంకా వెలుగు చూడని అముల్య అముద్రిత కావ్యాలెన్నో ఉన్నాయని వాటిని వెలుగులోకి తీసుకురావాలన్నారు. ముఖ్య అతిథి ఎమ్మెల్యే రాజేశ్వరరెడ్డి మాట్లాడుతూ మన్మోహన్ వృత్తిరీత్యా పోలీస్ శాఖలో పి.ఆర్.ఓగా విధులు నిర్వర్తిస్తూనే మరోవక్క సమాజ సేవలో తరిస్తూ రచనలు చేయడం అభినందనీయమన్నారు. విశిష్ట అతిది వి. మనోహర్‌రెడ్డి మాట్లాడుతూ పాలమూరు పట్టణంలో మన్మోహన్ పలు సామాజిక సేవ కార్యక్రమాలను చేపట్టారని, ప్రజలకు ట్రాఫిక్‌పై అవగాహన కల్పించే కార్యక్రమాలను చేపట్టడం ప్రశంసనీయమన్నారు. మున్సిపల్ ఛైర్మన్ ఉబేదుల్లా కొత్వాల్ మాట్లాడుతూ రంగినేని కుటుంబం సమాజసేవతో పాటు, సాహిత్య సేవ కూడా చేయడం నాటి నుండి కొనసాగుతూ వస్తుందన్నారు. పాలమూరు సాహితి, స్వరలహరి కల్చరల్‌అకాడమీ, స్వామి వివేకానంద సేవాదళ్ సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో జరిగిన ఈ కార్యక్రమంలో రంగినేని మన్మోహన్ తన గురువులైన మల్లేపల్లి శేఖర్‌రెడ్డి, వై దేవదానంలను ఘనంగా సన్మానించి తనకున్న గురుభక్తిని చాటుకున్నారు. కవి రంగినేని మన్మోహన్ మాట్లాడుతూ తాను చేస్తున్న సమాజకోపయోగ కార్యక్రమాలకు సమాజంలోని పెద్దలు సహకరిస్తున్నారన్నారు. ఈ కార్యక్రమంలో కెంద్యాల శ్రీనివాస్, రంగినేని జగదీశ్వరుడు, రంగినేని హరిప్రసాద్, రంగినేని మహేంద్ర, పల్లెర్ల రామ్మోహన్‌రావు, భీంపల్లి శ్రీకాంత్, సత్తూరు రాములు గౌడ్, జగపతిరావు, సదాశివ శ్రీనివాస్, జె.కె. ఆంజనేయులు, కమలేకర్ శ్యాంప్రసాద్ పాల్గొన్నారు.

జూలై 24న విజయవాడలోని రెడ్‌క్రాస్ సొసైటీ భవన్‌లో జరిగిన 'పర్యావరణం పరిరక్షణ' పుస్తకావిష్కరణ దృశ్యం. చిత్రంలో పుస్తక రచయిత తూములూరి రాజేంద్రప్రసాద్, సభాధ్యక్షులు వూసల రజనీగంగాధర్, సాహితీస్రవంతి ప్రతినిధి ఎస్. వెంకట్రావు, విశాలాంధ్ర మాజీ సంపాదకులు సి. రాఘవాచారి, ఆల్‌ఇండియా రేడియో స్టేషన్, విజయవాడ డైరెక్టర్ మంగళగిరి కృష్ణప్రసాద్,

ఆగస్టు 24 న హైదరాబాద్‌లోని తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఆడిటోరియంలో డా॥ జి.వి. రత్నాకర్ అనువదించిన వీరనారి ఝాన్సీ ఝల్‌కారీ బాయి పుస్తకాన్ని ఆవిష్కరిస్తున్న రాష్ట్ర మాధ్యమిక విద్యాశాఖామంత్రి డి. మాణిక్యవరప్రసాద్, చిత్రంలో శాసనమండలి సభ్యులు జూపూడి ప్రభాకరరావు, రచయిత కొలకలూరి ఇనాక్, డా॥ గోపి, ఎండ్లూరి సుధాకర్, ప్రొ॥ సుధారాణి, గ్రేస్ నిర్మల, కోయి కోటేశ్వరరావు, పైడి తెరేష్ బాబు తదితరులు ఉన్నారు.

జూలై 22న హైదరాబాద్‌లోని త్యాగరాయగానసభలో తంగిరాల స్మారక అవార్డును గండవరం సుబ్బిరామిరెడ్డికి ప్రధానం చేస్తున్న శాసన మండలి ఛైర్మన్ డా॥ఎ. చక్రపాణి. చిత్రంలో డా॥ పోతుకూచి సాంబశివరావు, కళావెంకటదీక్షితులు, తంగిరాల చక్రవర్తి, వేమూరి సత్యనారాయణ, డా॥పి.వి. బ్రహ్మం,సుఖమంచి కోటేశ్వరరావు, సి.ఉమామహేశ్వరరావు,ఎస్.విజయభాస్కర్ ఉన్నారు.

ఆగస్టు 13న హైదరాబాద్‌లో కవిసంధ్య ఆధ్వర్యంలో శిఖామణి కవితా సంపుటి 'తవ్వకం' ను ఆవిష్కరిస్తున్న డా॥ సి. నారాయణరెడ్డి. చిత్రంలో కె. శివారెడ్డి, డా॥ ఎ.బి.కె. ప్రసాద్, డా॥ కె. వరప్రసాద్ రెడ్డి, శిఖామణి ఉన్నారు.

జూలై 20న కల్వకుర్తిలో కీర్తి పబ్లిక్ స్కూల్‌లో సాహితీసమితి ఆధ్వర్యంలో జరిగిన శ్రీశ్రీ శతజయంతి సభలో ప్రసంగిస్తున్న వై.ఆర్.ఎం.డిగ్రీ కళాశాల ఆంధ్రోపన్యాసకులు వై. రుక్మాంగద రెడ్డి.

ఆగస్టు 2న మహబూబ్‌నగర్‌లో జరిగిన రంగినేని మన్మోహన్ రచించిన 'రంగులేని కలం' పుస్తక ఆవిష్కరణ సభ.చిత్రంలో కపిలవాయి లింగమూర్తి,ఎం.ఎల్.ఎ రాజేశ్వర్‌రెడ్డి, వి.మనోహర్ రెడ్డి, ఉబేదుల్లా, రంగినేని జగదీశ్వరుడు, రంగినేని హరిప్రసాద్ ఉన్నారు.

డా॥ ద్వానా శాస్త్రి సంకలనం చేసిన సినారె కవిత్వంలో ఉక్తులు, సూక్తులు గ్రంథాన్ని ఆవిష్కరిస్తున్న దేవాదాయశాఖ మంత్రి గాదె వెంకటరెడ్డి. చిత్రంలో ద్వానాశాస్త్రి, సినారె, డా॥ యార్లగడ్డ లక్ష్మీప్రసాద్, ఆచార్య కసిరెడ్డి వెంకటరెడ్డి, వంశీరామరాజులు ఉన్నారు.

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 45 8/28/2002, 2:45 PM

డైరీ

దీపావళి కథల పోటీ

చినుకు మాసపత్రిక ఆధ్వర్యంలో శ్రీమతి కోపూరి మాణిక్యమ్మ స్మారక 'దీపావళి కథలపోటీ' ని నిర్వహిస్తున్నట్లు ఆ పత్రిక సంపాదకులు నండూరి రాజగోపాల్ ఒక ప్రకటనలో తెలియజేశారు. ఈ పోటీలలో గెలుపొందిన విజేతలకు ప్రథమ బహుమతిగా రూ. 1500/-, ద్వితీయ బహుమతిగా రూ. 1000/-, తృతీయ బహుమతిగా రూ. 750/-ల నగదు బహుమతితో పాటు జ్ఞాపికతో సత్కారం చేయనున్నట్లు తెలిపారు. ఈ కథల పోటీలకు బహుమతులను శ్రీమతి కోపూరి పుష్పాదేవి, రామచంద్రరావులు స్పాన్సర్ చేస్తున్నారన్నారు. రచయిత వివరాలను కథపై కాకుండా వేరే కాగితంపై పొందుపరచాలని, హామీ పత్రాన్ని 'ఈ కథ తన సొంత రచన అని, దేనికి అనుకరణగాని, అనువాదంగాని కాదని, ఇంతవరకు ఏ ఇతర పత్రికలకు గాని, శ్రవ్య, దృశ్య మాధ్యమాలకు గాని పంపలేదనే' ధృవీకరణపత్రం జతపరచాలని తెలియజేశారు. బహుమతి పొందిన రచయితే స్వయంగా బహుమతిని తీసుకోవాలని ఇతరులు అనుమతించబడరని ఆ ప్రకటనలో పేర్కొన్నారు. రచయిత తమ కథలను 30, సెప్టెంబరు 2009 లోగా పంపాలి. కవరుపై 'దీపావళి కథలపోటీ'కి అని విధిగా రాయాలి. **ఎడిటర్, చినుకు మాసపత్రిక, రాజ్‌యువరాజ్ థియేటర్ ఎదుట, దత్తాస్‌నయాబజార్, గాంధీనగర్, విజయవాడ-3** చిరునామాకు పంపించాలి. వివరాలకు 9848132208, 9848536113, 0866-6640595 ల ద్వారా సంప్రదించవచ్చును.

వచన కవితా రచనల వర్క్‌షాప్

గుంటూరు జిల్లా రచయితల సంఘం ఆధ్వర్యంలో వచన కవితా రచనల వర్క్‌షాప్ నిర్వహిస్తున్నట్లు గుంటూరు జిల్లా రచయితల సంఘం అధ్యక్షులు సోమేపల్లి వెంకటసుబ్బయ్య, కార్యదర్శి కోసూరి రవికుమార్ ఒక ప్రకటనలో తెలిపారు. సెప్టెంబర్ 12వ తేదీన నిర్వహించబడే ఈ వర్క్‌షాప్‌లో పాల్గొనడానికి వచన కవితా రచనలో ప్రవేశం ఉండి, కనీసం ఐదారు కవితలు ప్రచురించబడినవారు అర్హులని తెలిపారు. నామమాత్రపు ప్రతినిధి రుసుముగా రూ. 50/-లు చెల్లించవలసి ఉంటుంది. పాల్గొన్న ప్రతినిధులకు ప్రశంసాపత్రం బహుకరిస్తారు. వర్క్‌షాప్‌లో వ్రాసిన కవితలు, ప్రసంగ వ్యాసాలను పుస్తకరూపంలో తీసుకువచ్చే సంకల్పాన్ని తెలియజేశారు. పాల్గొనదలచిన ప్రతినిధులు తమ కవితల వివరాలను **బొమ్ము ఉమామహేశ్వరరెడ్డి, కార్యదర్శి, జిల్లా రచయితల సంఘం, డోర్ నెం. 6-9-28, మథర్ థెరిస్సా భవన్, 9/2 ఆరండల్ పేట, గుంటూరు** చిరునామాకు పంపించాలి. ఇతర వివరాలకు 9440214705 ద్వారా సంప్రదించవచ్చును.

వీధినాటిక ఆవిష్కరణ

జూలై 26న నల్లెల రాజయ్య రాసిన "చావైనా -రేవైనా... వీధినాటిక ఆవిష్కరణ సభ శ్రీ రాజరాజ నరేంద్రాంధ్ర భాషానిలయం హన్మకొండలో జరిగింది. తెలంగాణ రచయితల వేదిక ప్రధాన కార్యదర్శి డా॥ వీరాచారి ఆవిష్కరించిగా, శ్రీ గొడిశాల సదానందం పుస్తక సమీక్ష చేశారు. ఉత్తర తెలంగాణ జిల్లాలకు జీవనాడి అయిన

సింగరేణి ప్రాంతం ఇవ్వాల ఓపెన్ కాస్టు మైనింగ్ విధానం మూలంగా విధ్వంసకర పరిస్థితులేర్పడిందని, బతుకు ఉనికిని కోల్పోయే రైతుల కూలీల జీవన్మరణ సమస్యగా మారిందని తెలుపుతూ ఈ అంశాన్ని కేంద్రంగా జేసుకొని నల్లెల రాజయ్య సజీవ తెలంగాణ భాషలో ఈ వీధి నాటకను రాశాడన్నారు. బహుళజాతి కంపెనీలు తెలంగాణ ప్రాంత ప్రజల జీవితాలను విధ్వంసం జేసి, లాభాలను ఆర్జించాలనే కుట్రను, దానికి వత్తాసు పలుకుతున్న ప్రభుత్వాన్ని ప్రజలు ప్రతిఘటన ద్వారానే ఎదిరించాలనే నిజాన్ని తెలియజేశాడన్నారు. ఈ సమావేశంలో చింతం ధనుంజయ, పిట్ట సాంబయ్య నసీరుద్దీన్, జంగిడి రాజేందర్, కవులు, సాహిత్యాభిమానులు పాల్గొన్నారు.

రచయితలకు సూచనలు

సాహిత్యప్రస్థానం పత్రికకు కథలు, కవితలు, వ్యాసాలు పంపిస్తున్న రచయిత/రచయిత్రులకు ధన్యవాదాలు. నాణ్యతలో తేడాలున్నా కవితలు విరివిగా వస్తూనే ఉన్నాయి. కథల విషయం అలా లేదు. వచ్చిన కొన్ని కథలు కొత్తదనం లేకుండానూ, పేలవంగానూ ఉంటున్నాయి. మంచి కథలు పంపించడానికి ఆయా కథకులు మరింతగా కృషిచేయాలి. మంచి వ్యాసాలు ఎక్కువ సంఖ్యలో వస్తున్నప్పటికీ సుదీర్ఘంగా ఉండటం ఒక సమస్యగా ఉంది. మరీ పెద్ద వ్యాసాలను పత్రిక పేజీల సంఖ్యరీత్యా ప్రచురించడం ఇబ్బందే. వ్యాసరచయితలు సాధ్యమైనంత వరకు ముద్రణలో మూడు పేజీలకు మించకుండా (చేతివ్రాతలో సుమారుగా ఆరు పేజీలు) రాయడానికి ప్రయత్నించగలరు. ప్రసిద్ధులైన గురజాడ, శ్రీశ్రీ, జాషువా వంటివారిపై ఎక్కువగా వస్తున్నాయి. వీరితోపాటు విభిన్న సాహిత్యకారుల సాహిత్యం గురించి కూడా వ్యాసాలు రాయడానికి వ్యాసరచయితలు ప్రయత్నించాలి.

పత్రికకు రచనలు పంపించడంతో పాటు సంవత్సర చందా కట్టి ప్రోత్సహించాలని విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాం. మీ మిత్రులు, శ్రేయోభిలాషులకు సాహిత్యప్రస్థానం పత్రికను పరిచయం చేయగలరు. మీ సహాయ సహకారాలతో పత్రికను మరింత వినూత్నంగా, ప్రయోజనకరంగా తీసుకురావడానికి మా వంతు ప్రయత్నం ఎప్పుడూ ఉంటుంది.

- సంపాదకుడు

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 46 8/28/2002, 2:45 PM

కొత్త పుస్తకాలు

కవితాక్షరం

బద్ది నాగేశ్వరరావు

పేజీలు : 64 వెల : 25

లభ్యత: 08931-231834

వివిధ రచనా ప్రక్రియల్లో ఏ విధమైన రచన చేసినా అందులో సామాజికాంశాల్ని చొప్పించడం సాహితీ ప్రయోజనాన్ని ఆశించడం కవిగా నా విద్యుక్త ధర్మమని భావిస్తాను. అయితే కవిత నా శ్వాసఅని చెప్పడానికి సాహసించను గాని కవిత నా ధ్యాస అని మాత్రం చెప్పగలను. అదే ధ్యాసతో యింకా ఎన్నో రచనలను సృజించి మీకు సాహితీ విందులు చేస్తానని నన్ను మనసారా దీవిస్తారని ఆశిస్తున్నాను.

- బద్ది నాగేశ్వరరావు

హృదయ మేఘాలు

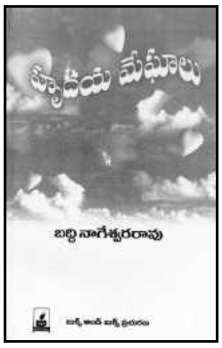

బద్ది నాగేశ్వరరావు

పేజీలు : 96 వెల : 40

లభ్యత: 08931-231834

హృదయ మేఘాలు ఆకాశాన్నే కాదు, పాఠకుల హృదయాల్నీ కమ్ముకుని ఆహ్లాద పరుస్తాయి వైవిధ్యభరితమైన భావజాలంతో ఉత్తేజపరుస్తాయి. కవి నిరంతర త్రిదశుడు జరారుజలు తాకవు.

'నా పల్లెతల్లి' అనే కవితలో కవి హృదయం స్పష్టమౌతుంది. నిజమే ఇవ్వాళ జరుగుతున్నది హానికరమైన అభివృద్ధి. "ఈ నేల పువ్వులే వాళ్లు" విలక్షణమైన రచన. కథవలె అంతరంగమథనం వలె సాగుతుంది..

- డా॥మానేపల్లి

వెన్నెలమ్మ పదాలు

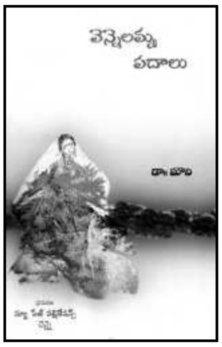

డా॥ మౌని

పేజీలు: 24 వెల : 30

లభ్యత: 9397048771

రమారమి మూడు దశాబ్దాలకు ముందు... నా మదిలో దాగిన ఓ వెన్నెలమ్మ పలవరిస్తే.. నా పెదాల నుండి దూసుకొచ్చిన పదాలే.. ఈ "వెన్నెలమ్మ పదాలు". అప్పటి నుండి అడపా దడపా.. రాసుకొన్న పదాలను ఏరి పుస్తకరూపంగా మీ ముందుకు తెస్తున్నాను. ఈ "వెన్నెలమ్మ పదాలకు" స్ఫూర్తి "ఆరుద్ర" గారేనని వేరే చెప్పాల్సిన పనిలేదు. ఆరోజుల్లో ఆరుద్రగారికి నే రాసిన కొన్ని పదాలను విన్పిస్తే ఆత్మీయంగా భుజం తట్టి, "చాలా బాగున్నాయిరా.. నా కూనలమ్మ పదాలతో నీ వెన్నెలమ్మ పదాలను జతకట్టించావన్న మాట ... ఒక చిన్న మాట... అసలు ఈ వెన్నెలమ్మ ఎవర్రా? అంటూ నవ్వేవారు..

- డా॥ మౌని

మౌనీలు

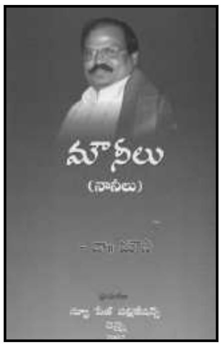

డా॥ మౌనీ

పేజీ : 26 వెల : 40

లభ్యత: 9397048771

మంచి పనికి హంగూ – ఆర్భాటం అక్కర్లేదు. గాలి కనిపించదు, కాని, వీధుల్లోకి చొరబడి కాలాన్ని రాగరంజితం చేస్తుంది. 'అదిగో ఆ ధ్యేయం, ఆ నడక, మనిషిలో వుండాలని కవి. ఇక్కడ ఆకాంక్షిస్తున్నారు. ఇలా మరికొన్ని నానీలను ఈ పుస్తకంలోంచి మనం ఏరుకోవచ్చును. ఆద్యంతం చదివితే – నానీలకవిగా, "మౌనీ" ఏం చెప్పాడో పూర్తి స్థాయిలో మనకు తెలుస్తుంది.

- రసరాజు

పెన్మంటలు

కోకిలమ్మ పదాలు

ఎలనాగ

పేజీలు : 112 వెల : 30

లభ్యత: 9866945424

'ఎలనాగ' గారి ఈ పుస్తకం కవితా హాస్యాలకు, వినోదాలకు చెందింది. నవ్వుటకు, నవ్వించుటకు, ఆ రోజుల్లోనైనా, ఈరోజుల్లోనైనా కవి రాయదలచుకుంటే నవ్వదగినవి, నవ్వించదగినవి చాలా ఉంటాయి కళ్ళు చూడగలగాలి, చెవులు వినగలగాలి, మేధా హృదయాలు స్పందించగలగాలి కాని. ఎలనాగ గారికి మంచి సృష్టికి పనికొచ్చే మంచి దృష్టి వుంది. జీవితంలోని చమత్కారాలను పట్టుకొని, చమత్కారంగా చెప్పగలిగే దృష్టి. వారు వృత్తిరీత్యా డాక్టర్‌గారు కాని ప్రవృత్తి రీత్యా కవి, సాహితీవేత్త. ఈపుస్తకంలో కవితలు సమకాలిక జీవితాలకు, వ్యవస్థలకు పరిపాలనకు పట్టే అద్దాలు.

- డా॥ వెల్చాల కొండలరావు

మనసుపాట (గేయ కవిత)

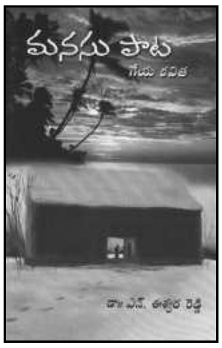

డా॥ ఎన్. ఈశ్వరరెడ్డి

పేజీలు : 64 వెల : 50

లభ్యత: 9490192228

ఈశ్వరరెడ్డికి దేశనాయకుల పట్ల ప్రాంతీయ సంస్కృతిపట్ల అద్భుతమైన సాహిత్యాన్ని వెలువరించిన రచయితల పట్ల అత్యంత ఇష్టం ఉంది. ఈ ఇష్టాన్ని ఆయన అనేక కవితల్లో ఆవిష్కరించాడు. తెలుగు తల్లికి వందనం అనే కవితలో నన్నయ నుంచి జాషువ, శ్రీశ్రీ ల వరకు ఉన్న సాహిత్యకారులందరినీ కీర్తించాడు. తెలుగువాడుననే భావం ఈశ్వరరెడ్డికి ఒకానొక తన్మయత్వాన్ని కలిగిస్తుంది. ఆ తన్మయత్వంలోంచే "ఏడేడు పద్నాలుగు లోకాలలోన – మనవీర తెలుగులకు ఎదురెవరు లేరన్న" అనగలిగాడు.

- ఆచార్య కడప రమణయ్య

September 2009 _28_08_09_Pages.pmd 47 8/28/2002, 2:45 PM

కొత్త పుస్తకాలు

నాణానికి మరోవైపు (కథల సంపుటి)

కందుకూరి వెంకట మహాలక్ష్మి

పేజీలు:144 వెల:80

లభ్యత: 011-26162688

ఈ కథల నిండా గొప్ప మానవ తాస్పర్శ వుంది. ఒక భావుకురాలి వైయక్తికమైన అనుభూతుల్ని సార్వజనీనం చేసే ఉదాత్త ప్రయత్నం వుంది. ఆ ప్రయత్నం వెనక ప్రతిభ వున్నది. అధ్యయనం వున్నది. అభ్యాసం వున్నది. ఆ వాక్య నిర్మాణంలో కవిత్వమార్గాన తాత్విక విచారణ, వివేచన చేస్తున్న ఒక రచయిత్రి వ్యుత్పత్తి వున్నది. ఈ రోజుల్లో మృగ్యమైపోతున్న ప్రతిభ గదా – యీ వ్యుత్పత్తి.

- మునిపల్లె రాజు

వీరనారి ఝాన్సీ ఝుల్‌కారీబాయి

హిందీ : మోహన్‌దాస్ నైమిశ్‌రాయ్

అనువాదం: డా. జి.వి. రత్నాకర్

లభ్యత: 9849303175

పేజీలు :48 వెల : 40

లక్ష్మీబాయి రూపంతో లక్ష్మీబాయిని యుద్ధం నుంచి, మృత్యువు నుంచి తప్పించిన తీరు, భర్త మరణంతో కూడా చలించక వెంటనే తేరుకొని కథన రంగంలో దూకి, మాతృభూమికై అసువులు బాసిన తీరు అబ్బురపరుస్తుంది. ఝుల్‌కారి బాయి చరిత్ర బృందావన లాల్ వర్మ వంటి నవలాకారుల చేతిలో రూపు దిద్దుకుంది. చరిత్రకారులు దీనిపై విస్తృతంగా పరిశోధన చేసి రాయాల్సి ఉంది. చరిత్రలో ఝుల్‌కారీ బాయి వంటి దళిత మహిళలెందరో ఉన్నారు.

- డా॥ ఇ. సుధారాణి

కొలిమి (సాహిత్యవ్యాసాలు)

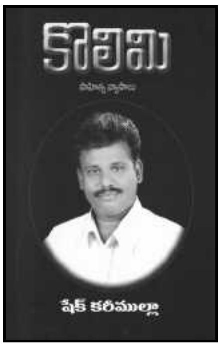

షేక్ కరీముల్లా

పేజీలు : 108 వెల : 50/-

లభ్యత: 9441502990

కరీముల్లా సామ్యవాద భావాల చేతనూ, సామ్రాజ్యవాద వ్యతిరేకత చేతనూ బలంగా ప్రభావితుడైన కవి. హిందూ, ముస్లిం సమైక్యతాభిలాషి. లౌకిక భావాలపట్ల నిబద్ధత ఉన్న కవి. ఆయన రాసిన 'సాయిబు' దీర్ఘ కవిత, ఈద్ ముబారక్, ఇతర కవితాసంపుటాలు, ఇప్పుడొస్తున్న 'కొలిమి' ఈ విషయాన్నే స్పష్టీకరించినై. అనేకమైన నూతన భావనల్ని కలుపుకుని ఇప్పుడు 'ప్రగతిశీల ముస్లిం వాదం' పేర తను నమ్మిన సిద్ధాంతాన్ని ముందుకు తీసుకువెళ్తున్నారు.

- అద్దేపల్లి రామమోహనరావు

వాగంకురాలు (కవిత్వం)

ఎలనాగ

పేజిలు : 106 వెల : 30.

లభ్యత: 9866945424

అమృతంకురిసిన రాత్రి కవి బాలగంగాధర తిలక్ లాగ మంచి కాల్పనిక వాక్య నిర్మాణం చెయ్యాలనీ, శ్రీశ్రీలాగ ఛందంలో, భావంలో, ఆధునిక ప్రయోగాలు చెయ్యాలనీ. మోహన ప్రసాద్‌లాగ, శేషేంద్ర లాగ, గద్యాన్ని గద్యంగా– అనుభూతి మద్యంతో నింపాలనీ, కుతూహలాంకురాలు కూడా వున్నాయి.

కవి అయిన వాడికి మొదట తెలియవలసినది– ఏ భావం ఏ తీరు పద్దతి అవలంబించి చెప్పాలో తెలియాలని– తిలక్ అంటూండేవారు. సురేంద్రగారికి ఈ ఎరుక వుంది

- ఇంద్రగంటి శ్రీకాంత శర్మ

నాన్నగారి వ్యాసాలు

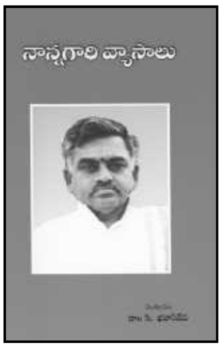

సంకలనం

డా॥ సి. భవానీదేవి

పేజిలు : 56 వెల : 60.

లభ్యత: 040-27636172

శర్మగారికి విద్యార్థిదశ నుండే సాహిత్యాభిలాష విశేషంగా ఉన్నది. గుంటూరు హిందూ కళాశాలలో ఎఫ్.ఎ., బి.ఎ. పట్టభద్రులైనారు. బి.ఎ.లో ఆంగ్లసాహిత్యం, తెలుగు సాహిత్యం, ఆర్థిక శాస్త్రాలను ముఖ్య పాఠ్య విషయాలుగా చదివారు. తెలుగు సాహిత్యంలో అత్యధిక మార్కులు సాధించినందుకుగాను ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తువారు స్వర్ణ పతకమును బహూకరించారు. విధ్యార్థి దశనుండే వ్యాసరచన, వక్తృత్వము, పద్యరచన, ఉపన్యాస కార్యక్రమాల పట్ల చాలా మక్కువ కనబరిచేవారు.

- ఆచార్య కోటం రాజు రామకృష్ణ శర్మ

బాల్యమా ! ఎక్కడ నీ చిరునామా !

కందేపి రాణీప్రసాద్

పేజిలు : 61 వెల : 50.

లభ్యత: 08723-233514

బాల్యమనేది మనిషి జీవితంలో ఒక అందమైన సుందరలోకం. రంగురంగుల జ్ఞాపకం. అటువంటి బాల్యం నేటి యాంత్రిక నాగరిక ప్రపంచంలో చదువులు, ఎంసెట్లు, ప్రిపరేషన్లు మొదలైన వాటికి బలయిపోవడం మనిషైన ప్రతి ఒక్కరిని బాధిస్తుంటుంది.

తల్లి దండ్రుల అర్థంపర్థం లేని ఆశలు, ఆశయాలు, స్కూళ్లు వ్యాపార ధోరణి మొదలైన వాటికి చిరునామా కోల్పోతున్న బాల్యం పట్ల తపనతో రాణీప్రసాద్ గారు రాసిన ఆలోచనాత్మక వ్యాసాలు రచయిత్రి ఆశించిన దిశగా అందరినీ మేలుకొలుపుతాయని ఆశిస్తున్నాను.

- డా॥ వి.యస్.వి. ప్రసాద్

Printed, Published and owned by **V. Krishnaiah** 1-1-298/4, Street No-1, Ashoknagar, Hyderabad-20,
Printed at Prajashakti Daily Printing Press, 1-1-60/2, M.B. Bhavan, Musheerabad, Hyderabad,
Published at **Shaitya Prasthanam** 1-1-60/2, M.B. Bhavan, Musheerabad, Hyderabad-20. **Editor. T. Ravi**

ఆశలు సజీవం...
లక్ష్య సాధనలో మన ప్రభుత్వం

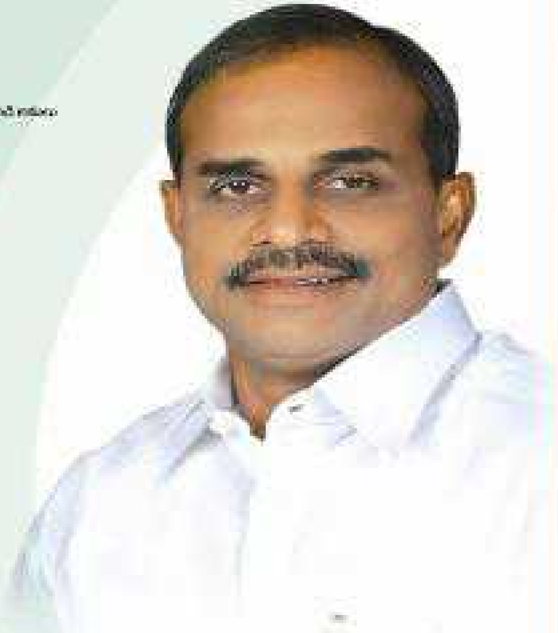

రైతులకు ఉచిత విద్యుత్

జలయజ్ఞం

రాజీవ్ ఆరోగ్య శ్రీ

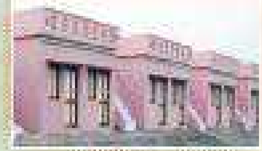

ఇందిరమ్మ ఇళ్ళు

పావలా వడ్డీ

గ్రామీణ ఉపాధి హామీ

SAHITYA PRASATHANAM RNI NO.APTEL/2004/18396 Postal Regd. No.H/SD/415/07-09

ఉపాధ్యాయులు, తల్లిదండ్రులు చదువవలసిన పుస్తకాల జాబితా

క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వెల
1.	పిల్లలు నేర్చుకోవడంలో ఎలా వెనకబడతారు?	60.00
2.	పిల్లలు ఎలా నేర్చుకుంటారు	60.00
3.	[illegible]	40.00
4.	విముక్తి-విద్య	40.00
5.	టీచర్లకు ఉత్తరం	40.00
6.	మాస్టారూ...!	10.00
7.	[illegible]	10.00
8.	[illegible]	25.00
9.	బోధన-శోధన	30.00
10.	[illegible]	25.00
11.	భాష-భావం	20.00
12.	మీరు - మీ పిల్లలు	15.00
13.	[illegible]	25.00
14.	[illegible]	25.00
15.	[illegible]	35.00
16.	[illegible]	40.00
17.	[illegible]	25.00
18.	[illegible] 1833-2003	15.00
19.	[illegible]	10.00
20.	సమాజం-సైన్స్-సంప్రదాయం	15.00
21.	[illegible]	10.00
22.	[illegible]	25.00
23.	[illegible]	25.00
24	పిల్లల భాష - ఉపాధ్యాయుడు	25.00

పిల్లలు చదివే పుస్తకాల జాబితా

క్ర.సం	పుస్తకం పేరు	వెల
1.	[illegible]	20.00
2.	[illegible]	25.00
3.	[illegible]	15.00
4.	[illegible]	20.00
5.	[illegible]	15.00
6.	[illegible]	15.00
7.	[illegible]	15.00
8.	[illegible]	15.00
9.	[illegible]	15.00
10.	[illegible]	15.00
11.	[illegible]	15.00
12.	[illegible]	20.00
13.	[illegible]	15.00
14.	[illegible]	15.00
15.	[illegible]	25.00
16.	[illegible]	25.00
17.	[illegible]	15.00
18.	[illegible]	25.00
19.	[illegible]	30.00
20.	[illegible]	20.00
21.	[illegible]	40.00
22.	[illegible]	30.00
23.	[illegible]	20.00
24.	[illegible]	25.00
25.	[illegible]-1	30.00
26.	[illegible]-2	30.00
27.	[illegible]	10.00
28.	[illegible]	10.00
29.	[illegible]	15.00
30.	[illegible]	25.00
31.	[illegible]	20.00
32.	[illegible]	10.00
33.	[illegible]	10.00
34.	[illegible]	10.00
35.	[illegible]	15.00
36.	[illegible]	10.00
37.	[illegible]	10.00
38.	[illegible]	15.00
39.	[illegible]	40.00
40.	[illegible]	15.00
41.	[illegible]	20.00
42.	[illegible]	30.00
43.	[illegible]	30.00
44.	[illegible]	25.00
45.	[illegible]	45.00
46.	[illegible]	20.00
47.	[illegible]	10.00
48.	[illegible]	15.00
49.	[illegible]	30.00
50.	[illegible]	10.00
51.	[illegible]	15.00
52.	[illegible]	30.00
53.	[illegible]	15.00
54.	[illegible]	25.00
55.	[illegible]	20.00
56.	[illegible]	15.00
57.	[illegible]	20.00
58.	[illegible]	10.00
59.	[illegible]	20.00
60.	[illegible]	20.00
61.	[illegible]	20.00
62.	[illegible]	20.00
63.	[illegible]	10.00
64.	[illegible]	20.00
65.	[illegible]	10.00
66.	[illegible]	15.00
67.	[illegible]	10.00
68.	[illegible]	15.00
69.	[illegible]	15.00
70.	[illegible]	15.00
71.	[illegible]	10.00
72.	[illegible]	10.00
73.	[illegible]	15.00
74.	[illegible]	10.00
75.	[illegible]	15.00
76.	[illegible]	10.00
77.	[illegible]	10.00
78.	[illegible]	10.00
79.	[illegible]	15.00
80.	[illegible]	15.00
81.	[illegible]	10.00
82.	[illegible]-1	25.00
83.	[illegible]-2	25.00
84.	[illegible]	40.00
85.	[illegible]	25.00
86.	[illegible]	15.00
87.	[illegible]	15.00
88.	[illegible]	25.00
89.	[illegible]	15.00
90.	[illegible]	40.00
91.	[illegible]	10.00
92.	[illegible]	20.00
93.	[illegible]	25.00
94.	[illegible]	20.00
95.	[illegible]	15.00
96.	[illegible]	25.00
97.	[illegible]	20.00
98.	[illegible]	20.00
99.	[illegible]	15.00

ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్

1-1-187/1/2. చిక్కడపల్లి, హైదరాబాద్-20. ఫోన్ : 27660013

గమనిక : పై పుస్తకాలు స్కూలు గ్రాంటు నుండి కానీ, టీచర్ గ్రాంటు నుండి కానీ మీ స్కూలుకు కొనుగోలు చేసుకోవచ్చును. ప్రజాశక్తి బుక్‌హౌస్, హైదరాబాద్ పేరిట డీ.డీ./ఎం.వో. తీసి పంపవలెను.

If Un delivered please return to :
Prasthanam
C/o M.H.Bhavan, Plot No. 21/1, Azamabad
Near RTC Kalyanamandapam, Hyderabad - 500 020 (A.P)
Ph: 040-27660013, Cell: 9490099059